

Turvalisuspoliitika 2012

SISEMINISTEERIUM
Estonian Ministry of the Interior

Kaanafotod: Jaan Rõõmus, Kaja Ventsel,
Ilmar Kahro (Politsei- ja Piirivalveamet),
Lõuna Politsei Fotoklubi, Scanpix

Siseministeerium

Turvalisuspoliitika 2012

Kokkuvõte „Turvalisuspoliitika põhisuundade
aastani 2015“ täitmisest 2011. aastal

Tallinn 2012

Toimetaja: Nelli Pello

Keeletoimetaja: Ene Sepp

Küljendus: Profimedia OÜ

Trükk: trükikoda Paar OÜ

Väljaandja:

Siseministeerium

Pikk 61, 15065 Tallinn

„Turvalisuspoliitika 2012“ veebis:

http://issuu.com/siseministeerium/docs/turvalisuspoliitika_2012

ISSN 2228-0626

Hea lugeja!

Eestis ja maailmas toimuv tuletab meile tihti meelde, et turvalisus ei ole enesestmõistetav ega püsiv. Turvalisust tuleb hoida ja tagada päevast päeva, süsteemselt ja sihipäraselt, et meil oleks elujõuline kogukond ning selle kaudu tugev, demokraatlikel väärtustel põhinev riik.

Inimeste elu ja tervise säästmine ning kaitsmine on turvalisuse tagamisel prioriteetidid. Seetõttu oleme senisest rohkem keskendunud ennetustööle, et mitte ainult leevendada tagajärgi, vaid teha kõik, et kuritegusid ja õnnetusi üldse ei toimuks. Ennetustegevuse peamine mõte on suurendada inimeste teadlikkust, et nad tunneksid ohutusnõudeid, tajusid riske ning oskaksid käituda endale ja teistele ohutult. Ennetustöös osalevad ka vabatahtlikud päästjad ning abipolitseinikud, kes saavad lahendada märgatava osa esmatasandi ohuolukordadest. Vabatahtlikku liikumist riik tekitada ei saa, küll on aga juba praegu vabatahtlike toetamiseks loodud varasemast paremad tingimused.

Turvalisuse tagamisel on tähtis võitlus raske organiseeritud kuritegevuse ja korrupsiooni vastu, mis õhnestavad riigi usaldusväärust ning kahjustavad elanike turvatunnet. Et varjatud kuritegevuse vastast võitlust tugevdada, taastasime Politsei- ja Piirivalveametis selle aasta algul keskkriminaalpolitsei, kus loodi eraldi kesksed üksused nii korrupsioonivastaseks tegevuseks kui ka kriminaaltulu tuvastamiseks. Kuritegelikul teel saadud tulu on vaja kindlaks teha ja ära võtta just seetõttu, et kuritegevus ei tasuks ära ning seda ei saaks kasutada uuteks kuritöödeks. Ühiskonna turvalisuse seisukohast on tähtis tugevdada päästevõimekust ning hoida konservatiivset immigratsiooni- ja kodakondsuspoliitikat.

Nende valdkondade arendamisele oleme pööranud ja pöörame erilist tähelepanu ning need said lisaressursse. Mida edukamad neis valdkondades oleme, seda paremad eeldused loome inimeste turvalisuse ja turvatunde kasvuks. Täp-

semalt on meie prioriteetidest kõneldud selle väljaande esimeses osas.

Trükise teises pooles on põhjalik ülevaade sellest, millised olid meie eesmärgid ja töötulemused turvalisuspoliitika põhisuundade täitmisel. Riigikogus heakskiidetud turvalisuspoliitika alusdokument seab Eesti turvalisuspoliitikale ühtse raamistiku ning näeb ette hulga eesmärgi aastani 2015. Eesmärkide täitmisest annab siseminister iga aasta 1. märtsiks parlamendile ülevaate.

Käesolev teos ei olegi seetõttu päris tavaline aastaraamat. See on mõeldud aruandena Riigikogule, kuid sisuka lugemismaterjalina ka kõigile sisejulgeoleku töötajatele ning paljudele headele koostööpartneritele, kes on meil aidanud luua turvalisemat elukeskkonda. Siit leiavad selgitusi ja mõtlemisainet üliõpilased, ajakirjanikud ja kõik teised, kes on huvitatud inimeste turvalisusest ning selle tagamisest.

Täna kõiki, kes on aidanud 2011. aastal turvalisust tagada!

Ken-Marti Vaher

Ken-Marti Vaher
siseminister

2012. a veebruar, Tallinn

Erkki Koort

ERKKI KOORT
Siseministeeriumi sisejulgeoleku asekanter,
"Turvalisuspoliitika 2012" vastutav väljaandja

Ruth Annus

RUTH ANNUS
Siseministeeriumi migratsiooni- ja
piirivalvepoliitika osakonna juhataja

Priit Heinsoo

PRIIT HEINSOO
Siseministeeriumi korrakaitse- ja
kriminaalpoliitika osakonna juhataja

Priit Laaniste

PRIIT LAANISTE
Siseministeeriumi pääste- ja
kriisireguleerimispoliitika osakonna juhataja

Siseminister Ken-Marti Vaheri eessõna	3
I. Turvalisuspoliitika prioriteedid	7
1. Ennetuspoliitika ja õnnetussurmade vähendamine	8
2. Võitlus varjatud kuritegevusega	14
3. Korruptsiooni tõkestamine	17
4. Vabatahtlike kaasamine turvalisusesse	20
5. Päästevõimekuse tugevdamine	24
6. Konservatiivne immigratsioonipoliitika	28
7. Järjepidev kodakondsuspoliitika	31
II. „Turvalisuspoliitika põhisuundade aastani 2015“ täitmine 2011. aastal	35
1. Inimeste turvatunde tagamine	36
1.1. Vähenenud on elanikkonna hirm sattuda avalikus kohas rünnaku ohvriks	36
1.2. Isikuvastased kuriteod	37
1.3. Narkootikumid on endiselt tõsine probleem	38
1.4. Tõhusama lõimumistegevuse tulemusena suureneb Eesti ühiskonna ühtsus	39
2. Ohutuma liikluse tagamine	41
3. Tuleohutum elukeskkond tähendab vähem õnnetusi	44
3.1. Tules hukkunute arvu vähenemine	44
3.2. Tulekahjude arvu vähenemine	45
3.3. Päästealase ennetustöö tõhususe kasv	47
3.4. Kriisireguleerimisalane tegevus	48
4. Kaitstum vara	49
4.1. Varavastaste kuritegude vähenemine	49
4.2. Röövimised vähenevad	49
4.3. Küberkuritegevus kui kasvav suund	49
4.4. Kriminaaltulu konfiskeerimine	50
5. Turvalisem riik	52
5.1. Riigil on võimekus usaldusväärselt tuvastada Eestis viibivaid isikuid	52
5.2. Mobiil-ID	52
5.3. Ebasoovitavate välismaalaste Eestisse saabumise ning nende siin viibimise tõkestamine	53
5.3.1. Viisad	53
5.3.2. Varjupaigataotlused	54
5.3.3. Illegaalne immigratsioon	56
5.3.4. Integreeritud piirihaldus	57
5.4. Terrorismi ennetamine ja tõkestamine	59
5.5. Luure- ja mõjutustegevuse ennetamine	59
5.6. Euro turvaline toomine Eestisse	59
5.7. IT-agentuuri loomine	60
6. Kiirem abi	61
6.1. Otsingu- ja päästetööd merel ning piiriveekogudel	61
6.2. Merereostuse ohu vähendamine	61
6.3. Hädaabiteadete menetlemise kvaliteedi parandamine ja kiiruse suurendamine	63
6.4. Päästekomandode võimekuse suurendamine	64
6.5. Rahvusvaheline kriisireguleerimisõppus EU CREMEX 2011	64
III. „Turvalisuspoliitika põhisuundade aastani 2015“ tegevusaruanne 2011. aasta kohta .. 67	

Turvalisuspoliitika prioriteedid

1. **Ennetuspoliitika ja õnnetussurmade vähendamine**
2. **Võitlus varjatud raske kuritegevusega**
3. **Korruptsiooni tõkestamine**
4. **Vabatahtlike kaasamine turvalisusesse**
5. **Päästevõimekuse tugevdamine**
6. **Konservatiivne immigratsioonipoliitika**
7. **Järjepidev kodakondsuspoliitika**

Ennetuspoliitika ja õnnetussurmade vähendamine

Kuriteoennetus

Kuriteoennetus on mitmetahuline tegevuste kogum, mille eesmärk on suurendada inimeste turvalisust. „Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018“¹ käsitleb ennetust kolmetasandiliseks. Esmatasandi ennetus hõlmab üldiseid sotsiaalseid meetmeid, teisel tasandil on rohkem konkreetse õigusrikkumise vältimist ning kolmandal tasandil hoitakse ära edasisi õigusrikkumisi. Kuigi meetmed perevägivalda ja organiseeritud kuritegevuse vastu on väga erinevad, saab siiski mõlemal juhul rääkida ennetusmeetmetest. Esimesel juhul on võimalik võtta eelkõige esma- ja teise tasandi meetmeid (sotsiaalsed ning hariduslikud meetmed), samas kui organiseeritud kuritegevuse puhul tuleb enam panna rõhku teise ja kolmanda tasandi meetmetele (nt pankade teavitamiskohustus, lennujaamade turvameetmed). Ühel juhul tuleb tegelda eelkõige inimesega ning teisel juhul süsteemiga, mis teeks organiseeritud kuritegevuse raskeks ja perspektiivituks. Ennetus on alati odavam kui tagajärgedega tegelemine, nt kuriteo tagajärjel tervisekahjude leevendamine (isiku ravikulud). Kuritegu ennetades oleksid need kulud olemata ja neid vahendeid saaks kasutada plaaniliste haigete raviks. Juba toime pandud kuriteo puhul on kellelegi tekitatud kuriteoga kahju. Riik panustab ressursi menetlusse. Ka kiirmenetluse korral on rakendatud kohtuelse menetluse, prokuratuuri, advokatuuri ja kohtu ressursid. Sellele järgneb karistuse täideviimine. Justiitsministeeriumi andmeil kulub ühe vangiga ülalpidamiseks kuus 963,32 eurot.² Kui ennetustege-

Iga ennetusse panustatud euro toob tagasi 10 eurot.

vuse kaudu muuta kuritegevus perspektiivituks, siis väheneb kuritegevuse toimepanemise hulk ning ka süüdimõistetute ja vangide arv. Sellest vabanevad vahendid saab suunata ennetustegevusse. Seega võib tõesti nõustuda hinnangutega, et iga ennetusse panustatud euro toob tagasi 10 eurot.

Niinimetatud katkiste akende põhimõte

Üks levinumaid kuriteoennetuse põhimõtteid on kriminoloogide James Q. Wilsoni ja George Kellingi nn katkiste akende põhimõte, mis pärineb juba 1982. aastast. Teooria väidab, et kui maja aknad lüüakse puruks ning keskkond jäetakse korratuks, näitab see hoolimatust ja annab mõista, et selles keskkonnas ei kehti ka õiguskord. See viib suurema korralageduseni kogu ümbruskonnas, mis omakorda loob soodsa pinnase raskete kuritegevuse toimepanemiseks. Groningeni ülikooli professori Kees Keizeri ja tema kolleegide väitel on erinevad uuringud näidanud, et grafiti ja räämas keskkond mõjuvad kuritegevusele soodustavalt. Katkise akna teooria tõestuseks korraldas professor Keizer koos Siegwart Lindenbergi ja Linda Stegiga kuuest situatsioonist koosneva elulise eksperimendi. Kõige hämmastavamaks pidasid teadlased katset, milles nad jätsid tänaval asuvast postkastist nähtavale ümbriku 5eurose rahatähga.

¹ „Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018“ seletuskiri: [http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=50604/Seletuskiri+\(kriminaalpoliitika+arengusuunad+aastani+2018\).pdf](http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=50604/Seletuskiri+(kriminaalpoliitika+arengusuunad+aastani+2018).pdf).

² Vangistuse kulud: <http://www.vangla.ee/41292>.

Puhtas keskkonnas varastas ümbriku 13% möödakäijatest. Praha keskel ja grafitiga postkasti puhul varguste protsent kahekordistus (27%). Kui prügi ära koristati, ent grafiti jäi alles, oli vargaid 25%. Professor Keizer ütles: „Olen üllatunud sellest, et pelgalt prüginine keskkond suurendab varguste hulka kaks korda.“³ Erinevad uurimused on näidanud, et pisirikkujad, eriti kui esmarikkumisele jääb reageerimata, on potentsiaalsed raskete kuritegude toimepanijad. Seoseid on toodud pisivarguste ja raskemate varavastaste kuritegude ning alkoholi liigtarvitamise ja vägivaldtegevuste vahel. Seoseid on ka kehalise väärkohtlemise, raske tervisekahjustuse ning halvemal juhul tapmise vahel.

Praktikas võib luua järgmisi seoseid: lihtne koolikiusamine, mis läheb üle kehaliseks väärkohtlemiseks, mis omakorda läheb üle raske tervisekahju tekitamiseks, või lähisuhtevägivald, mis muutub kord-korralt jõhkramaks ning lõpeb tapmisega. Teda on ka internetis toime pandud manipulatsioonid, mis on lõppenud inimese surmaga (nn hispaanlanna juhtum, kus esialgsed süüitud suhted on viinud üha sügavamale ning on lõppenud inimeste ärakasutamise ja väljapressimisega). Need on kurvad ning mõtlemapanevad näited, mille puhul võib alati

” Nn katkise akna põhimõtte kandvaks ideeks on varajane märkamine ja sekkumine ning raskemate kuritegudeni viivatele pisirikumistele tähelepanu pööramine.

küsida, kas me oleksime saanud neid ära hoida. Nn katkise akna põhimõtte kandvaks ideeks on varajane märkamine ja sekkumine ning raskemate kuritegudeni viivatele pisirikumistele tähelepanu pööramine. Varase märkamise ja sekkumisega on kindlasti võimalik analoogseid juhtumeid ära hoida. Eestis on nn katkise akna põhimõtet teoreetilisel tasandil põhjalikult kä-

FOTO: SHUTTERSTOCK

Varajane märkamine ja sekkumine näiteks lähisuhtevägivalda või koolikiusamisse aitab ära hoida raskemaid kuritegusid.

sitletud. Politsei tegevuses oli sellest juttu juba 2006. aastal, mil koostati probleemikeskne kriminaalanalüütika õppematerjal. Paraku ei ole seni seda põhimõtet eriti aktiivselt ega teadlikult rakendatud. Eeltoodut kokku võttes peab märkima, et üks tuleviku edu võtmeid kuritegevuse vähendamisel on katkiste akende põhimõtte sisuline rakendamine Eestis. Puhta ja hoolitsetud elukeskkonna loomine ja hoidmine peab saama igapäevaseks mõtteviisiks ning hoiakuks. Politsei ja teised korrakaitse eest vastutavad isikud peavad tulevikus senisest veelgi rohkem märkama ning varajases staadiumis sekkuma, et hoida ära suuremat kahju.

Varajane märkamine ja sekkumine

Varajane märkamine ja sekkumine eeldavad erinevate osaliste sisulist huvi ning valmisolekut mõjutada probleemi põhjusi. Erinevad osalised on üksikisik, kolmas sektor, kohalik omavalitsus, riiklikud institutsioonid, teadusasutused jne. Positiivse näitena saab esile tuua juba 2000. aastast tegutseva MTÜ Naabrivalve, mis on kogukonda ja partnereid liitev ning elanikkonda kaasav liikumine. Analüüsid on näidanud, et naabrivalve piirkondades on kuritegevust vähem ja kurjategijate tabamine tõhusam. Negatiivse

³ Andy Coghlan. Graffiti and litter lead to more street crime. New Scientist: <http://www.newscientist.com/article/dn16096-graffiti-and-litter-lead-to-more-street-crime.html>.

näitena võib nimetada Tallinna linna pimendamise öisel ajal. Analüüsidest on selgunud, et kuritegusid pannakse rohkem toime valgustamata kohtades, kus on avastamise risk väiksem. Linna pimendamine sügistasel öisel ajal loob soodsa pinnase kuritegude toimepanemiseks. Pealegi on erinevates omavalitsustes palju mahajäetud hooned, koristamata teeääri jne.

Kriminaalpoliitika arengusuundades on ühe alaealiste kuritegevuse ennetamise põhimõttena sätestatud, et alaealiste kuritegelikule teele sattumise vältimiseks ning riskilaste varaseks tuvastamiseks tuleb kohalikel omavalitsustel välja töötada kasvukeskkonnas eksisteerivate probleemide varajase tuvastamise süsteem. Selle põhimõtte rakendamiseks on vaja luua võrgustik, mis kaasaks erinevaid osalisi, et selgitada välja võimalikud riskirühmad ja kasvukeskkonna probleemid. Väga tähtis on ennetustegevuste valik, nt olustikuline ennetus koostöös sotsiaalse ennetusega. Politseinikud peavad igapäevaulesandeid lahendades mõtlema sellele, kas ja kuidas mingi sündmus, probleem või sündmuste ahel võib mõjutada alaealiste käitumist ning kasvukeskkonda. Info tuleb edastada kohalikele omavalitsusele, kes peaks teavet koguma ja süstematiseerima. Probleemide analüüsid peab liikuma edasi. Tuleb leida erinevaid osalisi kaasates tegevusi, mis saavad olukorda mõjutada. Paraku peab küsima, kas kõigil omavalitsustel on piisavalt jõudu, et sellega tegeleda. Ilmselt mitte. Et see jõud tekiks, on vaja rakendada võimaluse korral ka kogukonna aktiivseid liikmeid, nt vabatahtlikke, kes soovivad hoida ühiskonna turvalisust.

Tegelemine esmarikkujatega

Teine oluline fookus ennetustegevuses on esmarikkujatega tegelemine. Meetmete võtmine esmarikkujate puhul sõltub rikkumise laadist. Väga tähtis on preventsoonide valik, nt kriminaalpreventsoon koostöös sotsiaalse preventsooniga. Esmarikkuja puhul on vaja välja selgitada, mis ajendas teda korrariikkumist/kuritegu toime panema. Selle põhjal tuleb võtta ka meetmeid. Kehtiv õiguskord näeb karistuse kohaldamisel ette erinevaid võimalusi, nagu karistus või otstarbekuse kaalutlusel menetluse

lõpetamine, kui isikut saab mõjutada ilma karistust kohaldamata. Karistuse kõrval on väga tähtis tegelda just nende põhjustega, mis ajendasid isikut süütegu toime panema. Näiteks tuleb lähisuhte vägivalda või koolikiusamise või ka vägivalda puhul selgitada välja need põhjused, miks inimene nii käitus, ning leida lahendused, kuidas motiveerida isikut tulevikus jätta süütegu toime panemata. Viimastel aastatel on üha jõulisemalt arenemas nn lepitusmenetlus, mis on kindlasti sobiv meede just esmarikkujate puhul. Loomulikult on oluline ka üldpreventsiooni rakendamine ehk õiglase karistusega

” Esmarikkuja puhul on vaja välja selgitada, mis ajendas teda korrariikkumist/kuritegu toime panema.

mõju avaldamine, mis kinnitab inimeste usku normi kehtivusse ja usaldust õiguskorra vastu. Kõige tähtsam on aga see, et inimene saaks aru karistuse eesmärgist. Paraku kuuleb veel tänapäevalgi lapsevanemaid, kes ütlevad oma lastele: „Pane turvavöö kinni, muidu tuleb politseinik ja teeb trahvi.“ Politseinikuga ähvardamise asemel peaksid vanemad lastele selgitama, et turvavöö kaitseb inimesi, kui juhtub õnnetus.

Siseministeerium peab suutma jõuliselt rakendada nn katkiste akende põhimõtet ka ennetustegevuses. Politsei peab konkreetseid kaasuseid lahendades jõudma põhjusteni ning mõjutama neid. Analüüsid on toonud esile need korrariikkumised, mis võivad viia raskete tagajärgedega kuritegudeni. Nüüd on vaja hakata tegelema nende põhjustega, kaasata erinevaid osalisi ning luua toimiv võrgustik, mis mõjutaks ka keskkonda.

Päästesündmuste ennetus

Päästesündmuste ennetamise kontseptsioon on üldjoontes kahetasandiline – vältida õnnetuste tekkimist, kuid selle kõrval käituda õnnetuse korral õigesti, et kahjulikud tagajärjed oleksid

minimaalsed. Ennetuse peamine eesmärk on säästa inimesid. Seega on ennetustööd planeerides võtmeküsimus, milline on kõige tõhusam ennetuspoliitika ning kuidas saab selle kaudu vähendada õnnetussurmade arvu. Tõhusat ennetuspoliitikat toetavad ühelt poolt erinevad ohutusnõuded ning teiselt poolt inimeste harimine ja teadlikkuse suurendamine. Need tegurid peavad olema omavahel kooskõlas ja tekitama sünergia, et saavutada edu turvalisuse valdkonnas. Näiteks peab eluruumides olema suitsuandur, kuid samaaegu peab teadma, milleks on seda vaja, kuhu ja kuidas see paigutada, kui sageli tuleb suitsuanduri töötamist kontrollida ning kuidas peaksid inimesed oma kodudes tuleohutult käituma. Seepärast mõjutataksegi inimeste riskikäitumist ohutusregulatsioonide ning harituse ja teadlikkuse suurendamise kaudu.

„Kui jood, ära uju“

Päästesündmuste ennetus hõlmab peamiselt kaht valdkonda: tuleohutust ja veeohutust.

” **Tõhusat ennetuspoliitikat toetavad ühelt poolt erinevad ohutusnõuded ning teiselt poolt inimeste harimine ja teadlikkuse suurendamine.**

Veeohutuse laiem ennetustegevus sai alguse 2010. aastal, kui Päästeamet võttis enda kanda ka veeõnnetuste ärahoidmise. Erinevalt tuleohutuse valdkonnast ei ole veeohutusega seonduv ühtselt reguleeritud, samuti puudub veeohutuse tagamisel ühtne vastutaja ja juhtivastutus. Veeohutuse valdkonnas on vastutus jagunenud erinevate osaliste vahel, kellest tähtsamad on Päästeamet, Politsei- ja Piirivalveamet, Veeteede Amet, Terviseamet, maavalitsused ning kohalikud omavalitsused ja eraettevõtted, kes osutavad rannavalveteenust. Veeohutuse valdkond erineb tuleohutusest selle poolest, et

FOTO: PÄASTEAMET

2011. aastal korraldati laiaulatuslik veeohutuskampaania „Kui jood, ära uju“, mille sihtrühmaks olid alkoholi tarvitanud noored mehed.

ohutusnõuete mõju on siin väiksem ning peamiselt suurendatakse inimeste teadlikkust ja kasvatatakse igapäevast vastutustunnet. Veeõnnetuste vältimiseks ei ole olemas sellist lihtsat vahendit, nagu on suitsuandur tuleohutuses. Nii näiteks ei saa kuidagi ohutusnõuetega takistada palaval päeval purjus inimese ujumaminekut suvalises järve, jõkke, tiiki, kraavi vms kohta. Just sääras-tes kohtades ning alkoholi kaasmõjul saavadki traagiliste tagajärgedega veeõnnetused alguse. 2010. aastal oli uppumissurmasid 91, mis oli viimaste aastate suurim näitaja. Kuna enamik uppumissurmasid juhtub suvekuudel ja ohustatud sihtrühm on alkoholi tarvitanud noored mehed, siis annab see teadmine kindla suuna ennetustöö planeerimiseks. 2011. aastal korraldati laialt ulatuslik veeohutuskampaania, mille fookuseks oli nimetatud sihtrühmale mõeldud sõnum „Kui jood, ära uju“ ning eesmärgiks oli suurendada inimeste teadlikkust sellest, et alkohol ja

” Alkoholitootjate kaasamine on näide selle kohta, et eduka ennetustöö tegemiseks tuleb kasutada kõiki osalisi.

ujumine ei käi omavahel kokku. Samuti toonitatakse kampaaniaga igapäevast vastutust veeõnnetuste vältimisel, mida rõhutati isikliku vastutuse kaudu oma tegude eest sõnumitega „Reklaam ei saa takistada. Sina saad. Ära lase purjus sõpra vette”. Suvine veeohutuse meediakampaania oli edukas ning EMORi uuringu andmetel oli selle märgatavus 88%. Peale selle kaasas Siseministerium 2011. aasta suvel ennetustegevuses alkoholi tootvad, müüvad ja importivad ettevõtted, kes aitasid levitada ohutussõnumeid. Alkoholitootjate kaasamine on näide selle kohta, et eduka ennetustöö tegemiseks tuleb kasutada kõiki osalisi. Hea meel on tõdeda, et Eestis alkoholitootjad tootvad, importivad ning müüvad ettevõtted ja kauplusketid saavad oma rollist ennetustööl aru ning on valmis ühiseid lahendusi leidma. Kõigi nende ennetustegevuste tõttu vähenes 2011. aastal uppumissurmade arv võr-

reldes 2010. aastaga märgatavalt – 2011. aastal uppus 56 inimest, 2010. aastal 91 inimest.

Veeohutuse valdkonnas tuleb jätkuvalt suurendada inimeste teadlikkust kasutada veeõidukite nõuetekohast turvavarustust ja eelkõige päästevesti. Tihti upuvad inimesed nii merel kui ka siseveekogudel seepärast, et ei kanta nõuetekohast päästevesti. Praktikast on igal aastal kümmekond juhtumit, kus päästevesti kandmine oleks võinud päästa inimese elu. Kokku võttes tuleb siiski tõdeda, et veeohutuse valdkonnas on edu saavutamiseks kõige tähtsam tõhus ennetustöö, mitte täiendavate jääkade ohutusnõuete kehtestamine.

Võitlus tulesurmade vastu

Tuleohutuse laiem ennetuspoliitika sai alguse 2006. aastal, kui Päästeametis eelarves nähti ette eraldi märkimisväärne summa ennetustööks ning loodi terves Eestis ühtsetel põhimõtetel ennetusspetsialistide ametikohad. See pani aluse tegevustele, millega hakati aktiivselt ja süsteemselt võitlema tulesurmade vastu. Tulesurmade vähendamise tegevusi planeeriti järgnevat viieks aastaks ning neid kirjeldati dokumendis „Päästeala ennetustöö strateegia aastani 2011”⁴. Tegemist oli päästeasutuste strateegiadokumendiga, kus oli juttu eelkõige päästeasutuste endi tegevusest. Riiklikul tasandil võeti strateegiadokument vastu aastal 2008, mil Riigikogu kinnitas „Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015”. Turvalisuspoliitika põhisuundades kirjeldati turvalisuse tagamist, sealhulgas õnnetuste ärahoidmist riigis laiemalt.

Tulesurmasid oli aastail 2006–2010 märksa vähem kui varem, tulesurmade arv vähenes enam kui kaks korda – 164 tulesurmalt 69-le. Aastail 2006–2010 oli tulesurmade vähenemine seotud tõhusa ennetustööga, mille jooksul tehti aktiivselt suitsuandurite kampaaniat ning kasvas inimeste üldine tuleohutusteadlikkus. 2011. aastal on tulesurmade arv veidi suurenenud – 2011. aastal hukkus tulekahjudes 73 inimest. Kahjuks juhtus 2011. aasta veebruaris Haapsalu lastekodus tulekahju, mis oli iseseis-

⁴ Päästeala ennetustöö strateegia aastani 2011: <http://www.rescue.ee/636>.

vuse taastanud Eesti ajaloos üks traagilisemaid ning milles kaotas elu kümme last ja noorukit. See traagiline õnnetus mõjutas oluliselt ka kogu aasta tulesurmade statistikat.

Kiirelt kustuvate sigarettide kasutuselevõtt

Vaadates viimase kolme aasta tulesurmade arve, saame öelda, et kiire langustendents on peatunud. Samas rakendus 2011. aasta lõpus üks oluline ohutusnõuete muudatus, mille mõjul loodame saavutada lisahüppe tulesurmade vähendamisel. Nimelt võeti Eestis kasutusele kiirelt kustuvad sigarettid. Viimastel aastatel on tulesurmasid kõige rohkem põhjustanud hooletu suitsetamine⁵. 2011. aasta 17. november oli kogu Euroopa Liidus päev, millest alates tohib müüa ainult kiirelt kustuvaid sigarette. Nende sigarettide puhul on ühtsete standarditega paika pandud põlemisomadused, sealjuures on reguleeritud, et iseseisvalt (ilma mahvima-ta) hõõgav sigaret peab kustuma enne filtrini põlemist. Kui tavapärased sigarettid hõõguvad iseseisvalt filtrini peaaegu kõigil juhtumitel, siis kiirelt kustuvad sigarettid üldjuhul filtrini ei hõõgu. Seega hõõguvad kiirelt kustuvad sigarettid iseseisvalt lühemat aega (hõõgumise aeg paar minutit võrreldes tavapärase sigareti kuni 10 minutiga) ning sellega on vähendatud riski, et hooletusest maha pillatud sigaret võib põlevmaterjaliga kokku puutudes tekitada tulekahju. Sestap prognoosime, et kiirelt kustuvate sigarettide kasutuselevõttuga väheneb tulesurmade arv aastas 10–15 inimese võrra ning tulekahju-de üldarv kahaneb umbes 500 tulekahju võrra. Järelevalveta hõõguvatest sigarettidest saavad alguse just paljud väiksemad tulekahjud, nn prügikastipõlengud, mille tekkimist aitavad samuti vältida kiirelt kustuvad sigarettid.

2011. aasta kokkuvõttes on ka hooletust suitsetamisest alguse saanud tulesurmade arv olnud varasemast väiksem. Kui kolmeaastase perioodi 2008–2010 keskmisena sai aastas hooletust suitsetamisest alguse keskmiselt 39 tulesurma, siis 2011. aastal oli vastav näitaja 30, st 9 võrra väiksem (23%) kui viimase kolme aasta keskmisena. Samas on hinnatav periood olnud praegu

veel lõplikke järelduste tegemiseks liiga varajane ja põhjalikuma hinnangu kiirelt kustuvate sigarettide mõju kohta võime anda alles mõne aasta pärast. Samuti näitab 2011. aasta tulesurmade asjaolude analüüs, et 30 hooletust suitsetamisest alguse saanud tulesurmast olid salasigaret-tide suitsetamisega seotud 6 juhtumit (20%), seega valdavalt ei ole hooletust suitsetamisest alguse saanud tulesurmad seotud salasigaret-tide suitsetamisega.

Tulesurmade edaspidiseks vältimiseks tuleb analüüsida tulekahjude tekkepõhjuseid ning otsida välja need valdkonnad, kus saaks enne-

Kiirelt kustuvate sigarettide kasutuselevõttuga väheneb tulesurmade arv aastas 10–15 inimese võrra ning tulekahju-de üldarv kahaneb umbes 500 tulekahju võrra.

tustööd tõhusamalt teha. Oluline on määrata ennetustöö sihtrühmad, kelleks on vähekindlustatud isikud, üksinda elavad eakad isikud (eelkõige meesterahvad), samuti on teada, et tuleõnnetusse sattumise riski suurendab oluliselt alkoholi tarbimine ja suitsetamine. Eraldi riskiallikaks on korrast ära kütteseadmed ning tõhustada tuleb ennetustööd võõrkeelse elanikkonna seas. Kõikide nende riskide maandamiseks on vaja suurendada inimeste teadlikkust. Inimeste teadlikkuse kasv aitab vähendada erinevaid õnnetussurmasid ja tagab, et elanikkond peab lugu ja täidab iseseisvalt erinevaid ohutusnõudeid, millega vähendatakse riski sattuda õnnetusse. Teisisõnu tunnetab teadlikum ühiskond rohkem seda, et ohutusregulatsioonid on nende ning teiste inimeste elu ja tervise säästmiseks. Tõhusat ennetuspoliitikat tuleb ellu viia eri tasanditel ning kaasata partnereid kogukonnast ja erasektorist. Tuleb meeles pidada, et ennetustöös on avaliku ja erasektori huvid ühised – tagada Eesti rahva säilimine ning vähendada inimeste hukkumist erinevate õnnetuste läbi.

⁵ Vt joonis 16 lk 45.

Võitlus varjatud raske kuritegevusega

Varjatud raske kuritegevus on ohtlik eelkõige oma konspireerituse tõttu. Varjatud raskete kuritegude vastases võitluses on suur roll õiguskaitseasutuste võimekuses jõuda kuritegelike struktuuride võtmeisikuteni. Klassikaliselt on käsitletud raskete varjatud kuritegudena narkootiliste ainete käitlemisega seotud kuritegusid ja korrupsiooni. 2000. aastate keskel on nüüdisaegse raske varjatud kuriteo vormidena tõstetud esile ka inimkaubandust ning internetikuritegevust. 2010. aasta lõpus kiitis Euroopa Liidu justiits- ja siseküsimuste nõukogu heaks poliitikatsükli, mis toetab ELis organiseeritud ja raske kuritegevuse vastu võitlemist. Poliitikatsükli sisendiks on Europoli koostatud ohuhinnang (OCTA). Poliitikatsükkel on tulevikus tavapäraselt 4aastane, kuid aastail 2011–2013 on see erandkorras 2aastane.

Nõukogu järeldustega kinnitati perioodiks 2011–2013 järgmised prioriteedid:

- 1) Lääne-Aafrika kui üks peamine kokaiini ja heroini varustaja;
- 2) Lääne-Balkan kui võltsitud kaupade vahendaja;
- 3) Kagu-Euroopa ja Põhja-Aafrika piiridel illegaalse migratsiooni vähendamine;
- 4) sünteetilised narkootikumid;
- 5) võltsitud kaubad ja nende transport;
- 6) inimkaubandus;
- 7) liikuvad kriminaalsed grupeeringud;
- 8) küberkuritegevus.

Seejuures on iga prioriteedi puhul rõhutatud kriminaaltulu konfiskeerimise kui väga olulist

meetodi kasutamist. Eesti valitsus on alates 2004. aastast riigisiselt määranud varjatud raske kuritegevuse vastase võitluse prioriteedid, mida on konkretiseeritud iga-aastasel sise- ja justiitsministri kohtumisel. Üks läbi- ja peamõtteid on olnud, et eelkõige tuleb

„*Elkõige tuleb ressurs suunata sellistele rasketele ja varjatud kuritegudele, mis teenivad kuritegelikku tulu.*

ressurs suunata sellistele rasketele ja varjatud kuritegudele, mis teenivad kuritegelikku tulu. Organiseeritud kuritegelikku tulu saavad rühmitused kasutada seda tulu kuritegevuse arendamiseks ning kuritegeliku haarde laiendamiseks. Õiguskaitsestruktuuride eesmärk on vältida võimalust saada kuritegelikku tulu ja arendada selle tulu arvelt kuritegelikku tegevust. Riigisiseste prioriteetide määratlemisel lähtutakse rahvusvahelisest ja riigisisest ohuhinnangust ning olukorra analüüsist.

Narkokuritegevus on Eesti Vabariigis jätkuvalt probleem. 2011. aastal suri narkootiliste ainete tarvitamise tagajärjel 123 inimest. Võrdluseks – liiklusõnnetuste tagajärjel suri vähem inimesi. Narkosurmasid on olnud palju alates 2009. aastast, mil turule tuli nn valge hiinlane. Narkomaania ei ole aga õnnetus, vaid isiku tead-

FOTO: SHUTTERSTOCK

Võitluses raske varjatud kuritegevusega on tähtis roll kuritegeliku tulu väljaselgitamisel ja selle konfiskeerimisel.

lik enesehävituslik tegevus. Narkokuritegevuse ohtlikkus seisneb eelkõige narkootiliste ainete põhjustatud sõltuvuses. Sestap on narkootiliste ainete käitlemist peetud kõige kasumlikumaks kuritegevuse liigiks. Narkootiliste ainete käitlemise vastases võitluses astuti kaalukad sammud 2004. aastal, kui karmistati narkokuritegude eest kohaldatavate karistuse määrasid. Töötati välja ka narkomaania ennetamise strateegia aastaks 2005–2012, et kooskõlastada ametkondade tegevust narkomaania tõkestamisel.

Võttes arvesse narkokuritegude suurt hulka ja narkootilise aine käitlemisega seonduvaid suundumusi, on narkomaania ennetamine ja narkokuritegevusvastane võitlus endiselt üks prioriteete. Politsei eesmärk on jätkuvalt tuvastada eelkõige suures koguses narkootiliste

2011. aastal suri narkootiliste ainete tarvitamise tagajärjel 123 inimest.

ainete käitlejaid ja saada kätte võimalikult palju narkootilisi ained. Kuna narkomaaniavastane tegevus on valdkond, mis hõlmab Siseministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Rahandusministeeriumi, Teadus- ja Haridusministeeriumi ning Sotsiaalministeeriumi haldusala ja kolmanda sektori vahelist aktiivset koostööd, siis otsustati 2012. aasta alguses sise- ja sotsiaalministri kohtumisel, et Siseministeeriumi eestvedamisel moodustatakse ekspertkomisjon, kes hakkab süsteemselt korraldama narkovastast võitlust.

Kasvav küberkuritegevus

Teine suur oht tänapäeval on internetikuritegevus. Erinevate ekspertide hinnangul on internetikeskkonnas toime pandud kuritegude kasumimarginaal isegi suurem kui narkootiliste ainete käitlemisel ning see on üha kasvanud. Levinumad kuriteoliigid on kelmused ja vargused, sh identiteedivargused, ning väljapressimised. Kasvu suundumust toetab ka statistika. Kui 2009. aastal registreeriti Eestis 356 arvutikelmust, siis 2011. aastal oli see näitaja juba 430. Eesti on seni olnud edukas rahvusvaheline partner internetikuritegude avastamisel. Paraku on osa kuritegusid toime pandud just Eestist. Näiteks siseneti mõni aasta tagasi USA pankade kontodele, kust tehti ülekandeid miljonite dollarite väärtuses. 2011. aastal korraldati koostöös FBI ja teiste partneritega kinnipidamised ja menetlustoimingud kuritegudes, milles kahtlustatavad said raha, kui kasutajad reklaami või internetilehte vaatasid ning sellel klõpsasid. Kokku nakatati pahavaraga vähemalt 4 miljonit arvutit umbes 100 riigis. Kahtlustuse kohaselt tehti pangakontodele laekunud raha ebaseadusliku päritolu varjamiseks toiminguid ligikaudu 21,5 miljoni USA dollari ning rohkem kui 560 000 euro väärtuses. Sääraseid juhtumid näitavad, et valitud prioriteedid on õiged ja kuritegelikud riskid kõrged.

Võitluses raske varjatud kuritegevusega on tähtis roll kuritegeliku tulu väljaselgitamisel ja selle konfiskeerimisel, sest kuritegevus ei tohi olla kasumlik ning vältida tuleb olukorda, kus isik on küll raskete kuritegude eest karistatud, kuid talle on alles jäänud vara, mida ta saab kasutada uute kuritegude toimepanemiseks või muude hüvede nautimiseks. Kuritegeliku tulu tuvastamine ja selle äravõtmine vähendab võimalusi kuritegevust finantseerida. Eestis on kriminaaltulu tuvastamine olnud prioriteet juba alates 2005. aastast. 2007. aastal võeti vastu laiendatud konfiskeerimise sätted, mis võimaldavad kohaldada pööratud tõendamiskohustusega vara konfiskeerimist just raskete varjatud kuritegude puhul. See tähendab seda, et isikul lasub kohustus tõendada vara legaalne päritolu. Näiteks on isik pannud toime kuriteo, mis näeb ette vara laiendatud konfiskeerimise. Uurimise ajal on sel-

gitatud, et inimesel on 1 miljon eurot maksev kaater. Samas ei ole isik deklareerinud viimasel 10 aastal tulu. Seega võib püstitada hüpoteesi, et see kaater on soetatud kuritegelikul teel saadud vara eest. Seda vara ei konfiskeerita, kui isik suudab tõendada selle kaatri seaduslikku päritolu. Eestis on aastas niisuguseid kuritegusid, kus laiendatud konfiskeerimine on võimalik (sõltub reaalsest karistuse määraest), ligikaudu 400. Paraku oli kriminaaltulu tuvastamisele spetsialiseerunud kriminaalpolitseiosakonnas ainult

Siseministeerium on seadnud keskseks eesmärgiks suurendada kriminaaltulu tuvastamise võimekust. Selleks moodustati 2011. aastal keskkriminaalpolitseisse kriminaaltulu tuvastamise üksus, kelle ülesanne on keskselt tuvastada kriminaaltulu.

3 ametnikku. See tegi menetluskoormuseks 100 asja ametniku kohta. Muudel juhtudel tehti seda kriminaalmenetluse kõrval koos kuriteo tõendamiseks vajalike tõendite kogumisega. See ei olnud efektiivne, sest säärasel juhul on eelistatud ja õigustatult eelistatud tõendamiseseme asjaolu tuvastamisele suunatud ressursid. See võimaldab isikutel omakorda varjata ja peita kuritegelikku tulu ning raskendada selle tuvastamist või teha see võimatuks.

Siseministeerium on seadnud keskseks eesmärgiks suurendada kriminaaltulu tuvastamise võimekust. Selleks moodustati 2011. aastal keskkriminaalpolitseisse kriminaaltulu tuvastamise üksus, kelle ülesanne on keskselt tuvastada kriminaaltulu. 2012. aastal suurendatakse oluliselt üksuse isikkoosseisu. Eesmärk on saavutada tugev üksus, mis pakub teenust teistelegi uurimis- asutustele. Selle üksuse keskne ülesanne on kriminaalmenetluse kõrval selgitada välja ja arestida kriminaaltulu, et tagada kriminaaltulu konfiskeerimiseks vajalike tõendite olemasolu.

Korruptsiooni tõkestamine

Korruptsioon on varjatud kuritegevuse liik. Korruptsiooni ohtlikkus seisneb avaliku sektori usaldusvärsuse kadumises. Eriti ohtlik on korruptsiooni kandumine õiguskaitse- ja justiitsstruktuuridesse. Sealne korruptsioon võib seada kahtluse alla riigi usaldusvärsuse rahvusvahelises suhtluses ning muutuda selle kaudu julgeolekuohuks. Korruptsiooni oli Vabariigi Valitsus seadnud kuritegevusvastases võitluses prioriteediks juba 2004. aastal. Justiitsministeerium lõi korruptsiooniteadlikkuse suurendamiseks ja korruptsiooni ärahoidmiseks veebilehe www.korruptsioon.ee ning esimese korruptsioonivastase strateegia „Aus riik“. Paraku ei olnud politsei tulemused korruptsioonivastases võitluses kõige paremad. Oldi küll edukad üksikutel juhtudel, kui tuvastati ametiisikute omastamist või altkäe-

” **2011. aasta 1. septembril loodi keskkriminaalpolitseis keskne korruptsioonivastase võitluse üksus, mida suurendati olemasolevaga võrreldes oluliselt.**

makse, kuid üldiselt ei ole korruptsioonivastane võitlus olnud süsteemne ega järjepidev. Korruptsioon on oma olemuselt varjatud kuritegevus ja seda peavad tuvastama sellekohase väljaõppe saanud tippspetsialistid, kes suudavad välja selgitada korruptiivse tegevuse ning koguda kvaliteetseid tõendeid. Hea näide probleemiga süsteemse tegelemise kohta on 2008. aastal Kaitsepolitsei ameti pädevusse antud kuue Eesti omavalitsuse

FOTO: SHUTTERSTOCK

Korruptsiooni ohtlikkus seisneb avaliku sektori usaldusvärsuse kadumises.

korruptsiooni uurimine. Pärast uurimispädevuse andmist suurenes neis omavalitsustes märgatavalt korruptsioonijuhtumite avastamine. Peale selle on kaitsepolitsei ja prokuratuuri tegevus olnud tulemuslik justitssüsteemi korruptsiooni avastamisel, muutes Eesti õiguskaitseüsteemi usaldusväärsemaks.

Kui vaadata korruptsiooni tuvastamise võimekust teistes omavalitsustes ja avalikus sektoris tervikuna, siis on see endiselt madal. Üks põhjusi on kindlasti olnud see, et Politsei- ja Piirivalveametis ning prefektuurides oli kokku üksnes 20 spetsialiseerunud ametnikku, kelle ülesanne oli avastada korruptsiooni.

Lisaanalüüsid ilmnas, et sisuliselt puudus meil võimekus tegelda süsteemselt korruptsiooniriskiga, mis võib olla seotud avalik-õigusliku või riigi osalusega või riigi asutatud juriidilise isiku juhatuse või nõukogu liikme tegevusega, kui tema tegevusega võib kaasneda oht riigi julgeolekule. 2011. aastal anti see pädevus ka Kaitsepolitseiametile.

Siseministeerium on seadnud eesmärgiks tugevdada märgatavalt korruptsioonivastast võitlust. Lisaanalüüsid ilmnas, et sisuliselt puudus meil võimekus tegelda süsteemselt korruptsiooniriskiga, mis võib olla seotud avalik-õigusliku või riigi osalusega või riigi asutatud juriidilise isiku juhatuse või nõukogu liikme tegevusega, kui tema tegevusega võib kaasneda oht riigi julgeolekule. 2011. aasta sügisel anti see pädevus ka Kaitsepolitseiametile. 2011. aasta 1. septembril loodi keskkriminaalpolitseis keskne korruptsioonivastase võitluse üksus, mida suurendati olemasolevaga võrreldes oluliselt. Üksuse ülesanne on süvitsi maandada analüüsipõhist korruptsiooniriski efektiivse korruptsioonijuhtumite tuvastamise kaudu. Üksuse tsentraliseeritus võimaldab moodustada tugeva tuumiku professionaalsetest ametnikest, kes suudavad olla dünaamilised ja katta kogu Eesti vajadused. Tsentraliseeritus ei tähenda, et regioonidesse nüisugust kompetentsust ei jää. Pigem oodatakse, et regioonidesse tekib lisakompetentsus ja võimalus kasutada

Koht	Riik	Indeks 2011
1	Uus-Meremaa	9.5
2	Taani	9.4
2	Soome	9.4
4	Rootsi	9.3
5	Singapur	9.2
6	Norra	9.0
7	Holland	8.9
8	Austraalia	8.8
8	Šveits	8.8
10	Kanada	8.7
29	Eesti	6.4

ALLIKAS: TRANSPARENCY.EE

Transparency Internationali korruptsioonitajumise indeks 2011

Siseministeerium on seadnud eesmärgiks tugevdada märgatavalt korruptsioonivastast võitlust.

erinevaid keerukamaid menetlusi korraldades üksust paindlikumalt. Loodud üksuse tegevus peab suurendama korruptsiooni avastamise võimekust ning selle võrra vähendama ka korruptsiooni riski.

Transparency Internationali korruptsioonitajumise indeks on Eesti kohta püsinud viimase nelja aasta jooksul suhteliselt stabiilne. 2011. aastal oli see 6,4 palli, mis tähendab väikest negatiivset muutust võrreldes 2006. aastaga, mil Eesti saavutas seni parima tulemuse – 6,7 palli. 182 riigi järjestuses paikneb Eesti 2011. aastal 29. kohal⁶. Eesti langust kolme koha võrra korruptsioonitajumise indeksi edetabelis selgitab mõneti 5 uue riigi lisandumine 2011. aasta uuringusse, kellest kaks – Bahama ja Saint Lucia – olid 2011. aasta edetabelis ka Eestist eespool, vastavalt 21. ja 25. kohal.

Kõrgeima korruptsioonitajumise indeksi väärtusega Euroopa Liidu riigid (st riigid, kus on hinnanguliselt kõige vähem korruptsiooni) olid 2011. aastal Taani (9,4), Soome (9,4) ja Rootsi

⁶ Korruptsioonitajumise indeks 2011: http://transparency.ee/cm/files/cpi_table_december_2011_1.pdf

(9,3), kes asusid 182 riigi võrdluses tabelis vastavalt teisel, kolmandal ja neljandal kohal. Läti ja Leedu olid korruptsioonitajumise indeksi edetabelis vastavalt 61. ja 50. kohal.

Kahjuks jääb möödunud aastast meelde üks eriti kahetsusväärne korruptsioonijuhtum. 19. detsembril pidasid Kaitsepolitseiameti töötajad kuriteos kahtlustatavana kinni kaitsepolitseis spetsialisti ametikohal töötanud Indrek Põderi, keda kahtlustatakse altkäemaksu võtmises oma ametipositsiooni ja ametialaselt juurdepääsetavate andmete ebaseadusliku kasutamise eest, et mõjutada Politsei- ja Piirivalveameti ametnike otsuseid süüteo- ja järelevalvemenetlustes. Samas kriminaalasjas kahtlustatakse ka PPA sisekontrolli büroo juhti Meelis Tanieli karistusseadustiku § 157 järgi kutse- ja ametitegevuses teatavaks saanud saladuse hoidmise kohustuse rikkumises. Samuti kahtlustatakse mitut isikut altkäemaksu andmises. Tegu on kahetsusväärse juhtumiga, sest igasugune politsei korruptsioon on väga raske ja taunitav. Juhtumile jälile

” Juhtumile jälile jõudmine näitab aga, et kaitsepolitsei järelevalvesüsteem on tõhus ja usaldusväärne ning et meie kriminaalasutused on võimelised enese puhastuseks.

jõudmine näitab aga, et kaitsepolitsei järelevalvesüsteem on tõhus ja usaldusväärne ning et meie kriminaalasutused on võimelised enese puhastuseks. On oluline, et kriminaalasutused selgitavad välja kõik juhtumi asjaolud ja viivad menetluse lõpuni koos rangete tagajärgedega nende tegude kordasaatjate kohta ning järeledustega, mis võimaldavad tugevdada kontrolli, et säärased juhtumid tulevikus ära hoida. Samuti heitis õiguskaitsestruktuuridele varju ühe prokuröri abi suhtes algatatud kriminaalmenetlus.

IV

Vabatahtlike kaasamine turvalisusse

Kodanike roll päästetegevuses on Eestis traditsiooniliselt olnud suure tähtsusega. Arvestades Eesti demograafilist arenguperspektiivi (maksumaksjate hulk väheneb), ei ole nähtavas tulevikus alust prognoosida riigitulude hüppelist kasvu; samas ootavad elanikud turvalisuse suurenemist. Sestap on turvatunde tagamisel tulevikus väga suur võimalus ja ülesanne suurendada kodanike rolli turvalisuse tagamisel, muu hulgas päästeseaduse alusel toimiv vabatahtlike päästealane liikumine.

Vabatahtlikel on oluline osa tänapäeva demokraatliku ühiskonna toimimisel. Kuigi vabatahtlik tegevus põhineb inimeste vabal tahtel ja omaalgatusel ilma selle eest rahalist tasu saamata, nõuab selle tõhusam korraldamine nii vahendeid kui ka poliitilist toetust. Hoolimata riigipoolset rahast ja poliitilisest toetusest ei saa riik luua vabatahtlikku päästealast liikumist, vaid selle aluseks on ja jääb kodanikualgatus ning inimeste sisemine tahe. Riigi roll piirdub eelkõige õigusliku regulatsiooni ja tegevuseks vajaliku keskkonna loomisega, kuid ühtlasi saab riik erinevate toetustega ja aktiivsete algatustega innustada vabatahtluse teket. Peame siiski arvestama, et uute päästeala vabatahtlike organisatsioonide teke ja areng nõuab aega.

Aastaks 2012 on 1200 vabatahtlikku päästjat

Vabatahtliku päästeala arendamise eesmärk on luua tingimused ja keskkond, et vabatahtlikel oleks võimalik senisest veelgi rohkem aidata kaasa

FOTO: EESTI PRIITAHTLIK PÄÄSTELIIT

Kodanike roll päästetegevuses on Eestis traditsiooniliselt olnud suure tähtsusega.

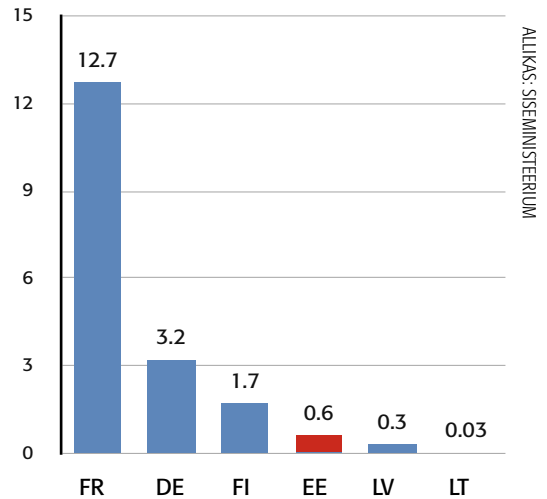
turvalisema elukeskkonna loomisele ning abi kiiremale jõudmisele abivajajani. Selleks tuleb luua tingimused vabatahtlike arvu suurenemiseks, et vabatahtlikud vastaksid päästeseaduses toodud tingimustele ning oleksid vastavalt koolitatud. 2010. aasta 1. septembril jõustunud päästeseadus lõi seadusliku baasi, mille järgi loodi esmakordselt regulatsioon, mille kohaselt saavad vabatahtlikud tegutseda ka iseseisvalt (päästeametniku korraldusel). 2011. aasta lõpus on igas päästekeskuses ametis ka vabatahtlikkuse arengu eest vastutav koordineerija. 2009. aasta aprillis siseministri kinnitatud „Päästet abistava vabatahtliku tegevuse arendamise kontseptsioonis“ võeti eesmärgiks, et aastaks 2012 on Eestis 1200 vabatahtlikku päästjat, kes on vajaduse korral valmis tegema päästetöid ja abistama päästet päästesündmuste ennetamisel.

2011. aasta detsembri seisuga on Eestis kokku 1109 vabatahtlikku päästjat, kellest 1003 on läbinud vabatahtliku päästja I või II astme koolituse. 2011. aastal toimus ka oluline muutus riiklike ja vabatahtlike päästekomandode võrgustikus, kus vabatahtlike komandode arv Eestis ületas esimest korda iseseisvuse taastamise ajal riiklike komandode arvu. 2011. aasta detsembri seisuga on Eestis riiklike päästekomandosid 81 ning riigiga päästetöölase lepingu sõlminud vabatahtlikke päästekomandosid 85.

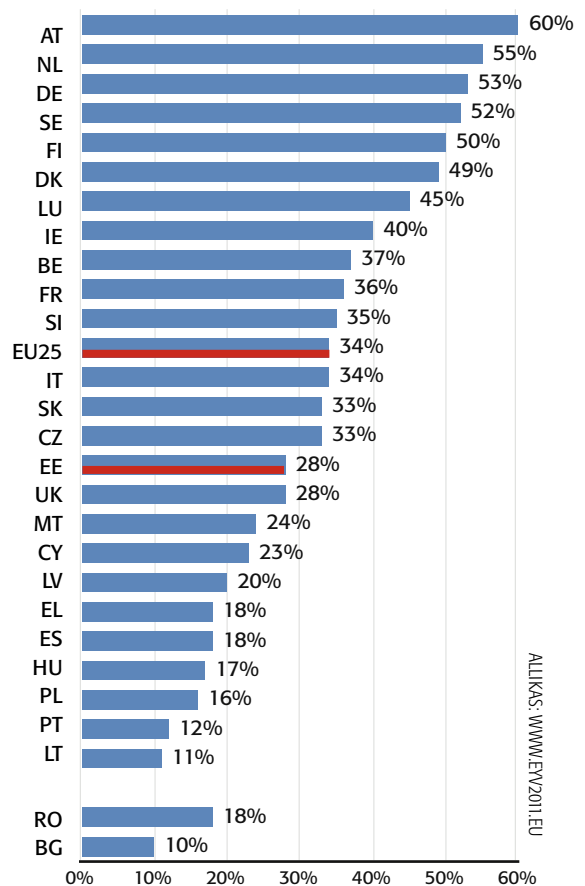
Vabatahtliku päästetegevuse huvide kaitseks ja nende esindamiseks loodi 2010. aastal Eesti Priitahtlik Päästeliit. Asutamisdokumentidele kirjutas alla üle 20 vabatahtliku päästeseltsi ja kohaliku omavalitsuse, esindades peagu 200 vabatahtlikku päästjat. Praegu on Päästeliidul 56 juriidilisest isikust liiget ning 2 toetajaliiget, kokku üle 700 inimese. Eesti Priitahtlik Päästeliit on Eesti vabatahtlike päästeala organisatsioonide ühendus ning on päästeala vabaihenduste avalike huvide ühiseks teostamiseks ja kaitseks asutatud mittetulundusühing. Päästeliidu põhieesmärgid on arendada Eestis tegutsevate päästeala vabatahtlike ühenduste ühistegevust, seista liikmete ühiste huvide eest, tutvustada ja rakendada ühistegevuse häid tavasid ning kaasata avalikkust ja oma liikmeid Eestis kodanikuühiskonna arendamisse.

Arenget on vaja toetada

Päästeliidu, Siseministeeriumi ja Päästeameti koostöös ning peamiselt vabatahtlike endi entusiasmile tuginedes on päästealase vabatahtlikkuse arengul käia veel pikk tee. Ajaloolistest traditsioonidest lähtuvalt on enamikus Lääne-Euroopa riikides vabatahtlik päästeala märksa laiapõhjalisem kui seni Eestis. Kui meil moodustavad vabatahtlikud päästjad päästetöö teenuse osutajatest 37% (1003 koolitatud vabatahtlikku päästjat ja 1721 kutselist päästjat), siis mitmes välisriigis katavad vabatahtlikud päästjad päästeala tervikust 75–93%. Näiteks on Soomes kutselisi päästjaid 5000 ja vabatahtlikke päästjaid 14 300. Vabatahtlik päästeala on arenemas ka funktsionaalsetes suundades, ulatudes juba praegu oma tegevustes nii

Vabatahtlike päästjate arv 1000 elaniku kohta

Vabatahtlikus tegevuses osalemise määr ELis

Eestis on 1109 vabatahtlikku päästjat. Fotol Purtse vabatahtlikud päästjad

päästealase ennetustöö, merepääste ja otsingutööde kui ka muudesse kodanike turvalisust tagavatesse olulistesse valdkondadesse. On selge, et vabatahtlikkust ei ole vaja arendada mitte ainult siseturvalisuse valdkonnas, vaid selle arengut tuleb riigis toetada laiemalt. Vabatahtlikkusel tuginevad paljud organisatsioonid ja liikumised Eestis, nt Kaitseliit, „Teeme ära“, keskkonnakaitse ja sotsiaalvaldkonnaga tegelevad liikumised ning kohalikku elu arendavad tegevused. Kõiki neid liikumisi on kokoon toimimise jaoks vaja ning seetõttu peab iga võimeka kodaniku jaoks saama auasjaks osaleda tema jaoks sobivas vabatahtlike tegevuses.

Vabatahtlik kui arvamuslimiit ja kaasatõmbaja

Ka korrakaitsetegevuses on tähtis koht vabatahtlikkusel. Eri riikides on erinevaid praktikasuundi. On riike, kus vabatahtlikud moodustavad nn politseireservi ning on kaasatud ainult juhtudel, kui on vaja lisapolitseijõude. Läbi aegade on Eestis poliitsilises tegevuses vabatahtlikuna osalemi-

On selge, et vabatahtlikkust ei ole vaja arendada mitte ainult siseturvalisuse valdkonnas, vaid selle arengut tuleb riigis toetada laiemalt.

ses nähtud reageerivat tegevust ehk osalemist patrullitegevuses. Tegelikult on vabatahtlikuna korrakaitstes osalemine palju laiem kui pelgalt patrullitegevusest osavõtt. Vabatahtlikuna korrakaitstes osalemine võib olla ja peab olema samuti osavõtt ennetustegevusest ning hoiakute kujundamisest. Abipolitseinikuks olemine peaks olema kogukonna aktiivsetele liikmetele võimalus luua isikliku eeskujuga kogukonnas turvalist elukeskkonda. Eneseteostamise võimalusi on ju palju, nt ennetavate loengusarjadega esinemine, hoiatava sisuga arvamuskirjade avaldamine kohalikes ajalehtedes, osalemine omavalitsuses riskirühma kuuluvate inimeste väljaselgitamisel või riskirüh-

FOTO: ILMAR KAHRO/POLITSEI- JA PIIRIVALVEAMET

Abipolitseinik loob isikliku eeskujuga kogukonnas turvalist elukeskkonda.

ma kuuluvate inimestega tegelemine. Eestis on vabatahtlikkuse arendamisel korralikes suur arenguruum. Vabatahtlik võib olla arvamusiider ja eeskõneleja turvalisuse küsimustes. Karismaatilised ning eestvedavad vabatahtlikud saavad olla edukad kaasajad.

Abipolitseinikel iseseisev tegevuspädevus

2010. aastal võeti vastu uus abipolitseinike seadus, mis võimaldab abipolitseinikel koonduda mittetulundusühingutesse, et organiseeritult ja ühistegevuste kaudu suurendada abipolitseinike professionaalsust ning arendada vabatahtliku tegevust. Seadus annab abipolitseinikele ka iseseisva tegevuspädevuse ning selle eesmärk on tagada korralikeline võimekus hajaasustusega piirkondades ja luua paremad võimalused vabatahtlikkuse arendamiseks.

Eestis on tänapäeval ligikaudu 1500 abipolitseiniku. Nende seas on suur hulk häid ini-

mesi, kes võtavad oma vabast ajast osa politsei igapäevatööst ehk patrulltegevusest. Need on inimesed, kes kaitsevad politseiametnike kõrval avalikku korda, ja see on kahtlemata austust väärt. Nagu eespool öeldud, on vabatahtlikkus palju mitmetahulisem kui lihtsalt patrulltegevus ning seepärast peaks vabatahtlike kaasatus lähi-

” **Mida aktiivsem on vabatahtlike kaasatus, seda tugevam on meie õiguskord ning eeldatavasti pannakse toime vähem korralikkumisi.**

aastatel kasvama. 2011. aasta teisel poolel loodi Politsei- ja Piirivalveametis ning prefektuurides vabatahtlike koordineerijate ametikohad. Need on isikud, kelle ülesanne on aktiveerida ja korraldada abipolitsei tegevust regioonides.

Vabatahtlikkuse eelduseks on kahtlemata sise- mine motivatsioon, aatelisus ja soov anda endast midagi positiivset oma kogukonna jaoks. Samas on oluline ka see, mida suudetakse vabatahtlikele pakkuda peale eneseteostamise võimaluse. Kindlasti on üks võimalusi korraldada vabatahtlikele erinevaid koolitusi, nt libedaraja- või esmaabikoolitust, ning kaasata neid sporditöösse. Vastastikune tegevus loob tihedad sidemed, võimaldab arendada nn klubilist tegevust ja loob eeldused liikmeskonna suurenemiseks.

Vabatahtlikkusest tuleb luua tugev süsteemne tervik. Selle kaudu on võimalik kanda turvalisuse seisukohast edasi olulisi sõnumeid ning kujundada inimeste hoiakuid ja väärtushinnanguid. Mida aktiivsem on vabatahtlike kaasatus, seda tugevam on meie õiguskord ning eeldatavasti pannakse toime vähem korralikkumisi. Vabatahtlikkuse kaudu luuakse sotsiaalne turvalisus ja kogukonnakeskne enesekontroll. Nii osatakse rohkem pöörata tähelepanu nendele pisiasjadele, mis võivad viia raskete rikkumiste ja kuritegudeni.

V

Päästevõimekuse tugevdamine

Tänapäevane Eesti riiklike päästekomandode võrgustik on ajaloolise tekkega ning ei arvesta ühiskonnas toimunud demograafilisi ega majandusgeograafilisi muutusi. Eesti elanikkond on tervikuna vähenenud ja ümber paigutunud ning seoses tööstuse ja majanduse arenguga on ka ohud geograafiliselt olulisel määral ümber paigutunud võrreldes 20 aasta taguse ajaga. Viimase 20 aasta jooksul on muutunud päästetööteenuse sisu. Varasemast tuletorjest on kujunenud väga suurt hulka erinevaid päästetööteenuseid pakkuv päästeteenistus. Seetõttu ei ole korrektne rääkida tänapäeval päästetööteenusest üksnes tulekustutuse või elupäästevõimekuse võtmes, vaid seda tuleks näha kõige erinevamate teenuste tähenduses – liiklusõnnetused, veeõnnetused, mere- ja rannikureostused, keemiaõnnetused, kõrgustest pääste, hoonete varingud, õnnetused loomadega. See on pelgalt lühike loetelu päästjate nüüdsetest teenustest. Kokku on Päästeamet kirjeldanud ja standardiseerinud 16 päästetööteenust. Kõiki neid saavad osutada vaid hästi väljaõpetatud, piisava varustatuse, koosseisu ja kogemusega meeskonnad.

Eelnimetatud teenuseid tuleb osutada piirkondades, kuhu on kontsentreerunud vastavad ohud. Teenuste osutamise üha suurenev vajadus ühiskonnas (kui tulekahjude arv on proportsionaalselt vähenemas, siis on muude õnnetuste arv proportsionaalselt suurenevas) tingib riiklike päästekomandode vältimatu suundumuse spetsiifilisemate teenuste osutamisele, tehnilisele ja koosseisulisele tu-

gevdamisele ning koosseisu professionaliseerumisele.

Päästetöödest oodatakse rohkem

Rohkem oodatakse ühiskonnas osutatavalt päästetööteenuselt ja selle valikult. Üha suuremat hulka päästetööteenuseid soovitakse kiiremini, kvaliteetsemalt ja kõigis kohtades. Ühiskond ei rahuldu enam üksnes tuld kustutada päästetööteenusega ning ei olda nõus ka hajaasustusega piirkondades ja püüasustusega väikesaartel päästetööteenuse puudumise või ajalise ebaefektiivsusega.

Tänapäevane Eesti riiklike päästekomandode võrgustik on ajaloolise tekkega ning ei arvesta ühiskonnas toimunud demograafilisi ega majandusgeograafilisi muutusi.

Riigil seisab ees ülesanne tagada olemasoleva raha piires päästetööteenuse eesmärgipärane ning piirkondlike riskide analüüsil põhinev arendamine nii geograafilistes kui ka funktsionaalsetes suundades. Kui ühest küljest tuleb päästetööteenus viia kõigi kodanikeni kõigis riigi piirkondades, siis teisest küljest tuleb ressurside piiratuse tõttu päästetööteenuse osutamist planeerides arvestada inimeste ja ohtude paigu-

FOTO: LÖUNA POLITSEI FOTOKLUBI

Ühiskond ei rahuldu enam üksnes tuld kustutava päästetöteenusega. Fotol õppus EU Cremex 2011

tumist riigis. Samuti tuleb arvestada kogukondades vabatahtlike initsiatiivi ning moodustada sellest parim võimalik päästetöteenuse osutamise võrgustik.

Päästeamet analüüsis 2011. aastal põhjalikult ühiskonna ootustele ja praktilistele vajadustele vastava päästeteenuse osutamise mudelit, mis sisaldab peaaegselt kahte suundumust:

- 1) riiklike päästekomandode tegevuse koondamine kõige suurema elanikkonna ja riskide kontsentratsiooniga piirkondadesse, pakkudes neis päästetöeteenuste täienduspaketti;
- 2) vabatahtliku päästeala toetamine ja arendamine, et luua Eestit kattev ühtne turvavõrgustik.

Analüüsitava komandovõrgustiku ümberkujundamise plaani lõppeesmärk on luua Eesti võimalusi ja ohte arvestav, kodanike ootusi ja vajadusi rahuldav ning abivajajateni kiiremini jõudev päästetöeteenuse võrgustik. Kui mudel tööle hakkab, kasvab märkimisväärselt riiklike komandode osutatavate teenuste professionaalsus, geograafiline ja kvalitatiivne ühtlustatus ning riskide asukohtadega arvestamine riigis tervikuna. Elupäästva päästetöeteenusega kaetud elanikkonna hulk peab selle muudatuse tulemusena kasvama tänaselt 84%-lt tulevikus 93%-ni.

Päästetööde tase peab paranema

Muudatusi tehes ei ole võimalik vältida teatud piirkondades päästetöeteenuse halvenemist ajalises, päästjate koosseisulises või osutatavate

Päästetööteenuse halvenemist teatud piirkondades õigustab üksnes päästetööteenuse märkimisväärne paranemine teistes, veelgi suuremate ohtude või elanikkonnahulkadega piirkondades.

teenuste tähenduses. Ent muudatuste tulemusena peab üldine elanikkonna ja riskide paiknevust arvestav päästetööteenuse tase paranema. Päästetööteenuse halvenemist teatud piirkondades õigustab üksnes päästetööteenuse märkimisväärne paranemine teistes, veelgi suuremate ohtude või elanikkonnahulkadega piirkondades. Muudatustega peab päästetööteenus liikuma harmooniliselt kaasa ühiskonnas toimivate või juba toimunud, päästjatest sõltumatute protsessidega. Kõige selle juures ei saa päästetöid vaadata eraldi protsessina, vaid muudatusi kavandatakse päästesüsteemis tervikuna. Muudatusi ei tehta mitte ainult väiksemates päästekomandodes, vaid vajaduse korral ka suuremates, kuna ei ole otstarbekas ülal pidada meeskonda, mis on suurem kui teenusstandardis ettenähtud koosseis.

Üle on vaadatud kogu päästevaldkonna juhtimissüsteem, et tagada selge vastutus ja vältida

Elupäästva päästetööteenusega kaetud elanikkonna hulk peab kasvama tänaselt 84%-lt tulevikus 93%-ni.

dubleerimist. Juhtimissüsteemi muudatused väljendusid eelkõige 1. jaanuaril 2012 jõustunud uues Päästeameti struktuuris, millega moodustati ühtne tsentraalne Päästeamet ning senised päästekeskused kadusid iseseisvate asutustena. Sellegipoolest jäid regionaalsel tasandil edasi tegutsema kõik senised päästevaldkonnad – tuleohutusjärelevalve, ennetustöö, demineerimine, kriisireguleerimine ja päästetööd. Päästeameti struktuurimuudatusega vähendati juhtimise dubleerimise vältimiseks märkimisväärne hulk juhtide ametikohti, keskastme juhtide arv

vähenes kokku 21% võrra. Kõik need tegevused on vajalikud, et piiratud ressursside tingimustes tagada terviklikult optimaalse päästesüsteemi toimimine.

Analüüsipõhine reform

Alati võib küsida, miks on järjekordset struktuurireformi vaja. Sellele küsimusele on praegu olemas selge vastus. Kogu päästevaldkonda arendatakse ja kavandatakse analüüsipõhiselt. Varem nimetatud 16 päästetööteenuse kõrval on päästevaldkonnas tervikuna kirjeldatud 58 teenust, nendest 39 põhivaldkonna- ja 19 tugiteenust. Koos teenuste kirjeldamisega on viimastel aastatel Päästeametis koostatud ka juhtimismudeli kirjeldus, kasutades väliste tunnustatud konsultantide abi. Nüüdseks on päästevaldkonna teenused seotud teenuspõhise eelarvega ehk iga standardiseeritud tegevuse kohta on tekkinud selge eelarve. Teenuspõhine eelarve võimaldab vältida planeerimisel hinnanguliste otsuste tegemist, kuna väga täpselt on määratud, kui palju üks või teine tegevus

Varem nimetatud 16 päästetööteenuse kõrval on päästevaldkonnas tervikuna kirjeldatud 58 teenust, nendest 39 põhivaldkonna- ja 19 tugiteenust.

maksab. Seeläbi võib täpselt öelda, kui suures mahus teenuseid saab Päästeamet olemasoleva eelarve juures pakkuda. Säärase detailsusega tegevuste ja juhtimissüsteemi kirjeldamine on olnud Eesti avaliku sektori mõistes uuenduslik. Kokku võttes on päästevaldkonna korrastamine olnud teadmiste- ja analüüsipõhine protsess, mis võimaldas ette valmistada 2012. aastale kavandatud muudatused. Need aitavad kujundada Päästeametist kuluefektiivse organisatsiooni, kes tegutseb standardiseeritud alustel ning pakub võimalikult suurele hulgal elanikkonnale võimalikult häid päästeteenuseid.

FOTO: LÕUNA POLITSEI FOTOKLUBI

Nüüdseks on päästevaldkonna teenused seotud teenuspõhise eelarvega.

VI

Konservatiivne immigratsioonipoliitika

Viimastel aastakümnetel on Euroopa Liit muutunud sihtkohaks erinevatest maailmaosadest pärit sisserändajatele ning sisserändesurve on pidevalt suurenenud. Euroopa Liidu liikmesriikidel on tühtne asüüli- ja immigratsioonipoliitika, mille olemuseks on piirata juurdepääsu ühisele territooriumile, tõhustades viisamenetlusi, tugevdades piirikontrolli välispiiridel, lihtsustades varjupaigamenetlust ning kiirendades illegaalsete immigrandide väljasaatmist. Samas on Euroopa Liit probleemi ees, kuidas tagada majanduse ja teaduse jätkusuutlik areng ning olla konkurentsivõimeline teadlaste ja oskustöölise Euroopasse kutsumisel. Seega lähtutakse immigratsioonipoliitikat kujundades tasakaalustatult eesmärkidest, mida selle kaudu saavutada soovitakse, ning võimalustest, kuidas soovimatuid tagajärgi ära hoida, arvestades immigratsiooni sotsiaalseid ja õiguslikke aspekte.

Rahvusvaheliselt üldtunnustatud põhimõtete kohaselt on igal riigil õigus kontrollida sisserännet ning otsustada, milliseid välismaalasi ja mis tingimustel ta oma territooriumile lubab, arvestades endale välislepingutega võetud kohustusi. Sisserännet võib piirata nii arvuliselt kui ka tingimusi seades. Euroopa Liidu liikmesriigina ja mitmete inimõiguslaste konventsioonide osalisriigina on aga Eesti nagu teisedki Euroopa Liidu riigid oma suveräänsel otsustusõigust immigratsiooni kontrollimisel oluliselt piiranud. Seega võib esmapilgul jääda küll mulje, et riik on oma migratsioonipoliitika kujundamisel vaba, kuid

tegelikkuses tuleb arvestada, et kõige suurema arvuliste immigratsiooniliikide korral, eelkõige rahvusvahelise kaitse vajadus ja perekonna taasühendamise võimaldamine, on vastuvõttev riik kohustatud isiku oma territooriumile lubama.

Sisserännet piirav immigratsioonipoliitika

Alates Eesti iseseisvuse taastamisest on Eesti immigratsioonipoliitika sarnaselt teiste Euroopa riikide immigratsioonipoliitikaga piiranud sisserännet. Välismaalaste seadus sätestas alates selle jõustumisest 1993. aastal nii põhjused, millal välismaalasele võib Eestis elamisloa anda, kui ka sisserände piirarvu, mis takistas välismaalaste Eestisse elama asumist. Aastate jooksul

Alates Eesti iseseisvuse taastamisest on Eesti immigratsioonipoliitika sarnaselt teiste Euroopa riikide immigratsioonipoliitikaga piiranud sisserännet.

on seadus muutunud küll üksikasjalikumaks ja täpsemaks, kuid selles sätestatud põhialused on jäänud samaks. Eesti immigratsioonipoliitika lähtekohaks on läbi aegade olnud soodustada nende välismaalaste Eestisse elama asumist, kelle elama asumine on kooskõlas avalike huvidega, ning hoida ära nende välismaalaste Eestisse

FOTO: CORBIS

Viimastel aastakümnetel on Euroopa Liit muutunud sihtkohaks erinevatest maailmaosadest pärit sisseträndajatele. Pildil immigrandid Prantsusmaal Calais' sadamas

saabumine, kes võivad olla ohuks avalikule korrale või riigi julgeolekule.

Eesti jagab euroopalikke väärtusi, austab inimõigusi ja alates Euroopa Liiduga liitumisest 2004. aastal kohaldab ka Euroopa Liidu ühtset immigratsioonipoliitikat. Peale selle kuulub Eesti Schengeni konventsiooni liikmesriikide hulka ning alates 2007. aastast ei ole Eesti ega teiste liikmesriikide vahelistel riigipiiridel piirikontrolli. Sisepiiridel piirikontrolli puudumise tõttu kandub ühe liikmesriigi tehtud otsuste mõju teistessegi liikmesriikidesse. Immigratsioonipoliitika elluviimine saab olla toimiv üksnes juhul, kui viisapoliitika, varjupaigapoliitika, piirivalvepoliitika, migratsioonijärelevalve ja tagasisaatmispoliitika tuginevad ühtsetele põhimõtetele ning toimivad koordineeritult.

Vastastikune solidaarsus ja ühised kohustused

Tähtis aspekt Euroopa Liidu migratsioonipoliitika rakendamisel on vastastikune solidaarsus ja ühine kohustuste kandmine. Arvestades, et efektiivse migratsioonipoliitika olulisi meetmeid on tõhus piirikontroll välispiiridel, on selle ühtseks paindlikuks rakendamiseks loodud Euroopa Liidu piiriküsimuste agentuur Frontex.

Üks Frontexi ülesandeid on korraldada ühisoperatsioone, kui mõni liikmesriik vajab erilise olukorra tõttu teiste liikmesriikide abi. Frontex on korraldanud nii mereoperatsioone, maaoperatsioone kui ka õhupiirioperatsioone. Senisest

” ***Kokku osalesid Frontexi ühisoperatsioonis RABIT piirivalvurid 26 riigist, valvates piiri umbes 19 000 tööpäeva.***

suurim oli ühisoperatsioon RABIT Kreeka ja Türgi vahelisel piiril 2010. aasta lõpus eriolukorra lahendamiseks, millesse panustas ka Eesti. Kokku osalesid operatsioonis piirivalvurid 26 riigist, valvates piiri umbes 19 000 tööpäeva.

Euroopa Liidu ühtse immigratsioonipoliitika lähtekoht on põhimõte, et immigrant ei saa valida endale elukohaks meelepärast liikmesriiki. Euroopa Liidu liikmesriik, kes annab isikule viisa või elamisloa, kohustub selle isiku teistest liikmesriikidest alati tagasi võtma, sealhulgas vaatama läbi tema varjupaigataotluse ja andma

talle vajaduse korral varjupaika. Kui isik taotleb varjupaika mujal, saadetakse ta tagasi sellesse liikmesriiki, kes vastutab tema varjupaigataotluse läbivaatamise eest. Kui isikul on olnud viisa või elamisluba ja selle kehtivusaeg on lõppenud, saadab liikmesriik, kes sellise isiku oma territooriumilt avastab, ta tagasi viisa või elamisloa andnud liikmesriiki. Ebaseaduslikult Euroopa Liidu territooriumile saabunud välismaalane saadetakse tagasi sellesse liikmesriiki, kuhu ta esimesena saabus. Eestist taotlevad viisat ja elamisluba endiselt peamiselt Venemaa Föderatsiooni ja

” ELi liikmesriik on kohustatud tagama, et tema immigratsioonipoliitika on vastutustundlik ega koorma teisi liikmesriike.

Ukraina kodanikud, kuid uute lähteriikidena on viimastel aastatel üha suurema arvuliselt lisandunud India ja Hiina kodanikud.

100 varjupaigataotlust aastas

Seni on Eestist võrreldes teiste Euroopa Liidu riikidega kõige vähem varjupaika palutud. Kui paljudes teistes Euroopa Liidu liikmesriikides ulatub varjupaigataotlejate arv mitmete tuhandeteni ühes aastas, siis Eestis on neid kõige vähem, jäädes aastas alla 100 inimese. Samas on Eestis varjupaika taotlevate isikute hulk siiski aasta-aastalt suurenenud ning üha rohkem neist on varjupaiga ka saanud. Viimastel aastatel on varjupaigataotlejad olnud pärit Afganistanist, Gruusiast ja Põhja-Aafrika riikidest.

Alusetute viisataotluste ja varjupaigataotluste kõrval püüavad kolmandate riikide kodanikud kasutada muidki võimalusi Schengeni ja Euroopa Liidu alale saabumiseks. 2011. aastal ilmnis ootamatult, et elamisloa taotluste hulk töötamiseks äriühingu juhatause või nõukogu liikmena on võrreldes varasemate aastatega oluliselt suurenenud. Et sisserände piirarvu jätkuks ka teistel põhjustel Eestisse elama asujatele, kehtestas siseminister piirangu, mille kohaselt alates 2011.

aasta juulist elamisluba sellel põhjusel enam ei antud. Põhjuste selgitamisel ilmnis, et tegemist oli püüetega saada Eesti elamisluba, kuid selle taotlemise väidetav eesmärk ei vastanud tegelikule eesmärgile. Paljud äriühingud olid asutatud üksnes elamisloa taotlemiseks seadusliku aluse saamise eesmärgil – majandustegevust neis tegelikult ei olnud ning elamisloa saanud isikud ei soovinudki sageli Eestisse tulla, vaid kasutasid võimalust viibida teistes liikmesriikides kuni kolm kuud kuue kuu jooksul.

Iga liikmesriik on kohustatud tagama, et tema immigratsioonipoliitika on vastutustundlik ega koorma teisi liikmesriike. Sestap on Eestis vaja muuta seadust, mis lahendaks terviklikult elamislubade väärkasutamise probleemistiku selle tõkestamise kaudu. Ettevõtluseks ja töötamiseks antavate elamislubade eesmärk on võimaldada Eestisse elama asuda isikuid, kes aitavad tõepoolest kaasa Eesti majanduse ja teaduse arengule. Seepärast on see peamine kaalutus, mida elamisloa andmise või sellest keeldumise otsuse tegemisel arvestada.

Tõhus integratsioonipoliitika

Lahutamatu osa Eestis konservatiivsest rändevõogusid juhtivast immigratsioonipoliitikast on tõhus integratsioonipoliitika, mis tagaks Eestis põhiseaduslikke väärtusi jagava ühiskonna, kus puuduksid omavahel vastanduvad rahvusrühmad. Sõltumata sellest, kui suurel määral on rändeliigiti isikute riiki lubamine Eesti enda otustada, tuleb immigratsiooni- ja integratsioonipoliitikat kujundades ning ellu viies arvestada ka Eestis elamisluba taotlevate isikute rahvusliku, kultuurilise ja religioosset kuuluvust.

Euroopa Liidu immigratsioonipoliitika piirab sisserännet. Selleks rakendavad liikmesriigid ühtseid meetmeid – viisanõudeid enne Euroopa Liitu sisenemist, piirikontrolli välispiiridel, migratsioonijärelevalvet Euroopa Liidus viibides ning kiiret tagasisaatmist koostöös lähteriikidega. ELi liikmesriigina kujundab Eesti oma immigratsioonipoliitikat Euroopa Liidu ühtse immigratsioonipoliitika järgi, jagades ühiseid eesmärke ja tuginedes oma põhiseaduslikele väärtustele.

VII

Järjepidev kodakondsuspoliitika

FOTO: KAJA VENTSEL/POLITSEI- JA PIIRIVALVEAMET

Eesti kodakondsus on privileeg, millega kaasneb riigi ja isiku vahel eriline usaldussuhe õiguste ja kohustuste kaudu.

Eesti kodakondsuspoliitika põhineb Eesti põhiseadusel, ajaloolisel kuuluvusel Euroopa kultuuriruumi ning Euroopa Liidu ühistel euroopalikel väärtustel. Igal riigil on suveräänne õigus kujundada oma kodakondsuspoliitikat ja otsustada, milliseid isikuid ning mis tingimustel ta oma kodanikeks peab. Samas on Euroopa Liidus iga liikmesriigi kodakondsuspoliitikal märkimisväärne mõju teistele liikmesriikidele, sest liikmesriigi kodanik on ühtlasi Euroopa Liidu kodanik – ta võib valida oma elukohaks mis tahes liikmesriigi ning tal on õigus asuda tööle teises liikmesriigis niipea, kui ta on töökohta leidnud. Seetõttu peaks liikmesriikide kodakondsuspoliitika rajanema ühtsetel väärtustel, mille alusel määratletakse vastutustundlikult ELi kodanikkond.

Põhiseaduse järgi on Eesti rahvusriik, mis on loodud Eesti rahva kustumatul enesemääratlemise õigusel ning mis peab tagama eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise läbi aegade. Eesti kodakondsuspoliitika peab tagama nende väärtuste kaitse.

Eesti kodakondsus on privileeg, millega kaasneb riigi ja isiku vahel eriline usaldussuhe õiguste ja kohustuste kaudu. Eesti kodanikel on võimalus ja vastutus kujundada Eesti tulevikku ning osaleda ühiskonnas tähtsate küsimuste otsustamisel. Eesti kodanikud saavad valida Riigikogu ja avaldada seeläbi rahva tahet nii pikaajalise mõjuga poliitiliste otsuste tegemisel kui ka igapäevaelu korraldamisel. Selleks on Eesti kodanikel põhiõigused, mida välismaalastel ei ole, nt õigus elada Eestis, hääleõigus

„Igal riigil on suveräänne õigus kujundada oma kodakondsuspoliitikat ja otsustada, milliseid isikuid ning mis tingimustel ta oma kodanikeks peab.“

Riigikogu valimistel ja rahvahääletustel ning Riigikogu valimistel kandideerimise õigus. Eesti kodanikel on vastutus Eesti Vabariigi ees, mis põhineb lojaalsuskohustusel ja riigikaitsekohustusel.

Üks kodakondsus korraga

Põhiseaduse järgi omandab sünniga automaatselt Eesti kodakondsuse laps, kelle vanem on lapse sünni ajal Eesti kodanik. Sellega on tagatud Eesti kodanikkonna järjepidevus põlvnemise teel. Ülejäänud juhtudel tugineb Eesti kodakondsuse andmine isiku selgele tahteavaldusele ja riigi otsusele. Eesti kodakondsust taotledes annab isik vande olla ustav Eesti põhiseaduslikule korrale ning Eesti Vabariik annab isikule kodakondsusega Eesti kodaniku õigused ja kohustused.

Eesti kodakondsuspoliitika kohaselt ei ole Eesti kodanikul lubatud olla samal ajal teise riigi kodakondsuses. Kui laps on omandanud sünniga Eesti kodakondsuse kõrval ka mõne muu riigi kodakondsuse, peab ta täisealiseks saades kolme aasta jooksul valima, kas loobuda Eesti või muu riigi kodakondsusest. Seega eeldab Eesti oma kodanikelt lojaalsust üksnes Eesti Vabariigile, välistades samaaegse lojaalsuse mõnele teisele riigile.

Ükski riik ei ole kohustatud andma välismaalastele oma kodakondsust ning ükski välismaalane ei ole kohustatud taotlema Eesti kodakondsust. Eesti põhiseaduse järgi on kõigile Eesti elanikele tagatud põhiõigused ja vabadused ning riik kohtleb kõiki oma elanikke lugupidavalt. Igaühel on õigus vabale enesemääratlusele, eneseteostusele ja eraelu puutumatusle. Austades neid põhiõigusi, võimaldab Eesti Vabariik isikul määratleda oma kodakondsus ise ega näe ette välismaalasele automaatset Eesti kodakondsuse andmist. Seega eeldab Eesti kodakondsuspoliitika, et isik teeb teadliku valiku taotleda Eesti kodakondsust ning täidab Eesti kodakondsuse saamise tingimused. Eesti kodakondsuse saamise eeldus on välismaalase lõimumine Eestis ühiskonda. Seetõttu on Eesti kodakondsuse saamise tingimused, et välismaalane oskaks eesti keelt vähemalt algtasemel, tunneks põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse põhialuseid ning oleks elanud Eestis enne vähemalt kaheksa aastat.

Kui isik on esitanud sooviavalduse, kaalub Eesti Vabariik talle oma kodakondsuse andmist. Eesti

FOTO: MARINA PUŠKAR

Eesti kodakondsuspoliitika väärtustab Eestis sündinud lapsi ning soovib neid näha Eesti ühiskonna liikmetena ja kodanikena.

ei soovi oma kodanikeks isikuid, kes ei tarvitse olla lojaalsed Eesti riigile või kelle suhtes on kahtlus, et nad ei ole kodaniku õiguste ja kohustuste teostamisel vastutustundlikud. Nii ei anta Eesti kodakondsust isikutele, kes on tegutsenud Eesti Vabariigi julgeoleku vastu ning kes ei ole käitunud õiguskuulekalt ja on näidanud oma lugupidamatust Eesti seaduste vastu, panes toime olulisi õigusrikkumisi. Isikule Eesti kodakondsust andes tuleb arvestada, et kodanikuna on tal märksa suurem võimalus ja vastutus teha otsuseid, mis mõjutavad tervikuna Eesti ühiskonda.

Kodakondsuse andmine Eestis sündinud lastele

Eesti kodakondsuspoliitika väärtustab Eestis sündinud lapsi ning soovib neid näha Eesti ühiskonna liikmetena ja kodanikena. Lapsed, kes on sündinud Eestis pärast 26. veebruari 1992, mil

jõustus kodakondsuse seadus, saavad Eesti kodakondsuse lihtsustatud tingimustel. Määratlemata kodakondsusega vanemad saavad taotleda oma lapsele Eesti kodakondsust lisatingimusteta enne lapse 15aastaseks saamist, kui nad ise on elanud Eestis vähemalt viis aastat. Neile lastele ei anta Eesti kodakondsust automaatselt seaduse alusel, sest riik austab vanemate õigust ja kohustust teha otsused lapse tuleviku kohta ise ilma riigipoolse sekkumiseta.

Eestis sündinud lastele Eesti kodakondsuse andmiseks on nii rahvusvahelised organisatsioonid kui ka õiguskantsler pakkunud lahenduse, et laps omandaks Eesti kodakondsuse seaduse alusel, kui vanemad kindlaks määratud perioodil, näiteks kuue kuu jooksul, ei teavita riiki, et nad oma lapsele Eesti kodakondsust ei soovi. Niisugune süsteem looks aga olukorra, kus paljude vanemate tegelik tahe lapse kodakondsuse üle otsustada jääks välja selgitamata, kuid samaaegu puuduks ka võimalus last hiljem Eesti kodakondsusest vabastada vanemate soovil, sest tagajärjeks oleks lapse kodakondsusetus.

Nii oluline sekkumine isikute eraellu, perekonnaellu ja enesemääratlemise õigusesse ei ole õigustatud – riik ei saa teha laste kohta neid

2011. aasta aprillis oli määratlemata kodakondsusega Eestis elanike arv alla 100 000 ning see väheneb pidevalt.

otsuseid, mida peavad tegema laste vanemad. Eesmärki, et Eestis sündinud määratlemata kodakondsusega lapsed saaksid Eesti kodakondsuse või mõne teise riigi kodakondsuse, elades Eestis elamisloa alusel, ega jääks vanemate tegevusetuse tõttu määratlemata kodakondsusega, on võimalik saavutada ka vanemate teavitamise ja nõustamise teel. 2011. aasta lõpuks on alla 15aastaste määratlemata kodakondsusega laste arv umbes 1600 ning see on vähenenud

igal aastal. Vanemate süstemaatiline nõustamine ja teavitamine alates 2008. aastast on andnud häid tulemusi ning valdav osa vanemaid on asunud oma lastele Eesti kodakondsust taotlema.

Määratlemata kodakondsusega elanike arv väheneb

Iseisivsuse taastamise järel määratles Eesti kõigepealt oma kodanikud. Seejärel ilmnes, et Eestis elas umbes 500 000 välismaalast, kes olid valdavalt endise NSVLi kodanikud ja kelle kodakondsus oli seetõttu määratlemata. Eesti riigi jaoks oli algusest peale tähtis, et Eestis elavad välismaalased austaksid Eesti põhiseaduslikku korda, sooviks siduda oma tuleviku Eestiga, jagaksid ühiseid väärtusi ning osaleksid aktiivselt Eesti ühiskonna kujundamisel, taotledes selleks Eesti kodakondsuse.

2011. aasta aprillis oli määratlemata kodakondsusega Eestis elanike arv alla 100 000 ning see väheneb pidevalt. Määratlemata kodakondsusega isikute hulga vähenemise peamised põhjused on teise riigi kodakondsuse võtmine, Eesti kodakondsuse võtmine ja surm. Valdavalt on tegemist keskealiste inimestega, kuid nende hulgas on umbes 21 000 isikut, kes on vanemad kui 60aastased ega hakka tõenäoliselt endale Eesti kodakondsust taotlema. Määratlemata kodakondsusega isikute hulka kuulub ka umbes 21 000 välismaalast, keda on kuriteo eest karistatud ning kellele Eesti seetõttu kodakondsust ei anna. Eesti julgustab igati oma elanikke otsustama, kas nad soovivad saada Eesti kodanikuks ja teha otsustusi ka poliitilisel tasandil või elada Eestis mõne teise riigi kodanikuna elamisloa alusel.

Eesti kodakondsuspoliitika on alates Eesti iseisivsuse taastamisest püsinud samadel põhimõtetel ja muutunud vähe. See annab Eestis elanikele kindluse teha otsuseid oma kodakondsuse määratlemise kohta. Eesti elanikud, kes jagavad ühiseid euroopalikke väärtusi ja austavad Eesti riiki, võivad taotleda Eesti kodakondsust ning panustada kodanikuna Eesti ja Euroopa Liidu tulevikku.

**„Turvalisuspoliitika
põhisuundade aastani 2015“
täitmine 2011. aastal**

1. Inimeste turvatunde tagamine

Inimeste turvatunnet aitavad tagada riigi võimekus reageerida kuritegelikele sündmustele ning sotsiaalne kontroll ja inimeste aktiivne osalemine korrakaitsetegevuses. Nende tegurite koosmõju peab tagama kuritegude ennetamise ja nende toimepanemisel kiire reageerimise ning kuritegude lahendamise.

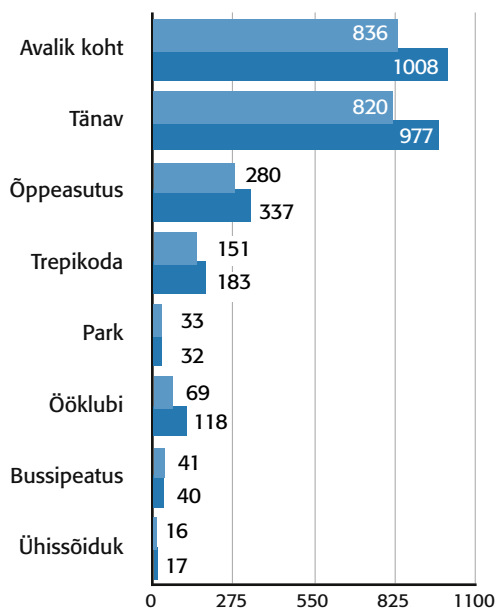
1.1. Vähenenud on elanikkonna hirm sattuda avalikus kohas rünnaku ohvriks

Avalikes kohtades toime pandud rünnakud on ohtlikud eelkõige ootamatus seisukohast. Eeldame ju, et avalikes kohtades on sotsiaalne kontroll suurem ja kuritegelike kavatsustega isikute tegevus rohkem pärsitud.

2011. aastal vähenesid avaliku korra rasked rikkumised 239 sündmuse võrra. Võrreldes 2009. aastaga on need vähenenud rohkem kui poole võrra. Samas on negatiivse näitajana võrreldes 2010. aastaga suurenenud kehalise väärkohtlemise sündmused 71% võrra (+49 sündmust) ööklubides ja diskoteekides ning 157 sündmuse võrra (+19%) tänavail (joonis 1).

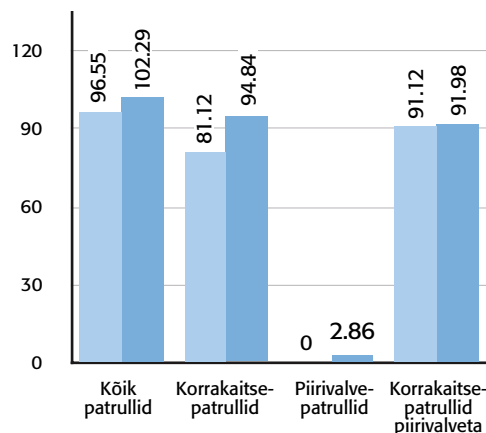
Seega tuleb jätkuvalt pöörata rohkem tähelepanu kehalise väärkohtlemise sündmustele avalikes kohtades. Tavaliselt on kehalise väärkohtlemise puhul kaasnev või ajendav tegur joobeseisund ning valdavalt pannakse väärkohtlemine toime nädalavahetustel öistel aegadel.

Paraku tuleb tõdeda, et politsei reageerimisvõimekus pole olnud alati see, mida ühiskond on oodanud. Politsei on korrakaitse patrulltoimkondade väljapanekul (ilma piirivalveta) jäänud 2010. aasta tasemele, s.o 91,98 patrulli ööpäevas (joonis 2). See on kaasa toonud politsei kuriteole või väljakutsele reageerimise aja pikendamise. Kiire reageerimine on tähtis, sest nii on

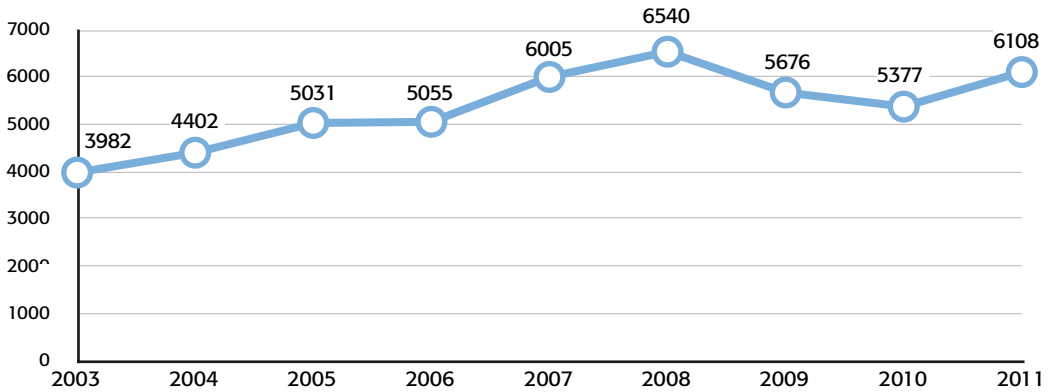

Joonis 1. Kehalise väärkohtlemise sündmused avalikes kohtades 2010. ja 2011. aastal

■ 2010 (224 030 väljakutset)
■ 2011 (232 720 väljakutset)

Joonis 2. Patrulltoimkondade väljapanek 2010. ja 2011. aastal ööpäevas

Joonis 3. Isikuvastased kuriteod aastail 2003–2011

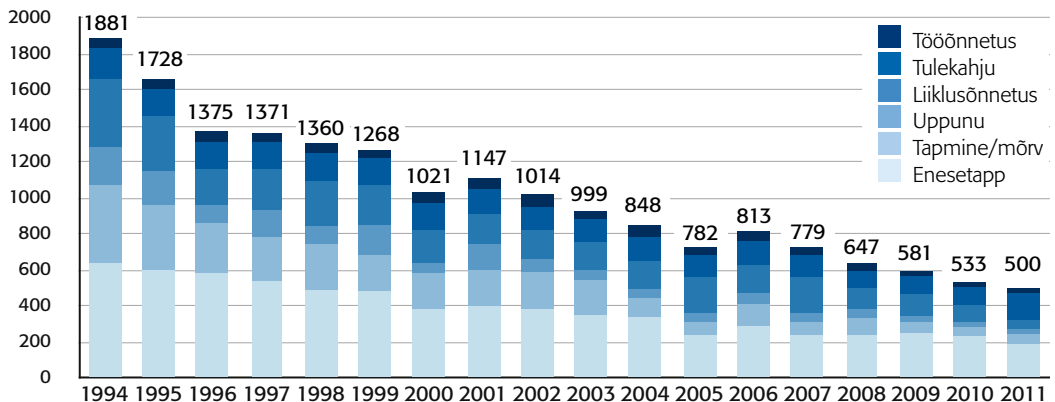
suurem võimalus hoida ära ohtu, tabada kurjategija sündmuskohal ja lahendada kuritegu.

1.2. Isikuvastased kuriteod

Raskete isikuvastaste kuritegude arv on alates 2005. aastast vähenenud, kuid 2011. aastal on neid siiski rohkem (joonis 3). Kui tapmise ja mõrva tagajärjel (KarS §-d 113 ja 114) hukkus 2008. aastal 86 inimest, 2009. aastal 69 ning 2010. aastal 56 inimest, siis 2011. aastal oli see arv 65. Kasv tuleb peamiselt olmetapmistest arvelt (alkoholijooobes, isiklike suhete pinnalt toime pandud tapmised). Raskete tervisekahjustuste tekitamine on jäänud 2010. aastaga võrreldes samale tasemele, s.o 2010. aastal 103 ja 2011. aastal 104. Isikuvastaste kuritegude seas on olnud kõige suuremas tõusus ähvardamine ja kehaline väärkohtlemine. Kehalises

väärkohtlemises on kasvanud sündmused avalikus kohas (peamiselt ööklubides). Arvuliselt on kõige rohkem kerkinud kodune lähisuhtevägivald: 2011. aastal oli 1661 juhtumit korteris/eramus. Toimumiskoha poolest on järgmine tänav/väliala – 1368 juhtumit.

Prefektuuride kaupa on registreeritud üle poole lähisuhtevägivalla tunnustele vastavatest juhtumitest (isikuvastased süüteod KarSi §-ide 113–147 järgi) Põhja Prefektuuris, järgnevad Ida, Lõuna ja Lääne Prefektuur. Lähisuhtevägivallana pandi 2011. aastal toime tapmisi/mõrvu 17 korral peaaegu kõigil juhtudel eluruumis. Kõige sagedamini on lähisuhtevägivalla juhtumid kvalifitseeritud kehalise väärkohtlemise (KarS § 121) ja ähvardamise järgi (KarS § 120).

Joonis 4. Ebaloomulike surmade arv aastail 1994–2011

Lõuna Prefektuuris vähenes 2011. aasta üheksa kuuga oluliselt nende registreeritud lähisuhtevägivalla juhtumite arv, mida menetletakse KarSi § 121 järgi (2011. aastal 106 ning 2010. aastal 231). Prefektuuris peeti selle põhjuseks kehva majandusliku olukorra tõttu vähenenud alkoholitarbimist. Aasta viimase kolme kuuga lisandus aga juhtumite üldarvule (KarS §-d 113–147) peaaegu pool terve aasta juhtumitest.

Põhja Prefektuuri andmetel on vägivald kodudes ning ka politseisse pöördumiste arv kasvanud kergema vägivalla arvelt, mis leiab aset pereliikmete või tuttavate vahel. Politseisse pöördumise sagenemise põhjus võib olla selles, et meedias on korduvalt kannatanuid üles kutsutud vägivallast teatama, ning avalikkuse ette on jõudnud konkreetset perevägivalla juhtumid, mis on andnud ühiskonnale signaali, et politsei uurib sääraseid juhtumeid.

Endiselt peaks olema prioriteediks raskesti avastatavate ja ühiskonnale kõige suuremat kahju ning laia kõlapinda tekitavate kuritegude tõkestamine ja avastamine ning kehalise väärkohtlemise väljaselgitamine.

1.3. Narkootikumid on endiselt tõsine probleem

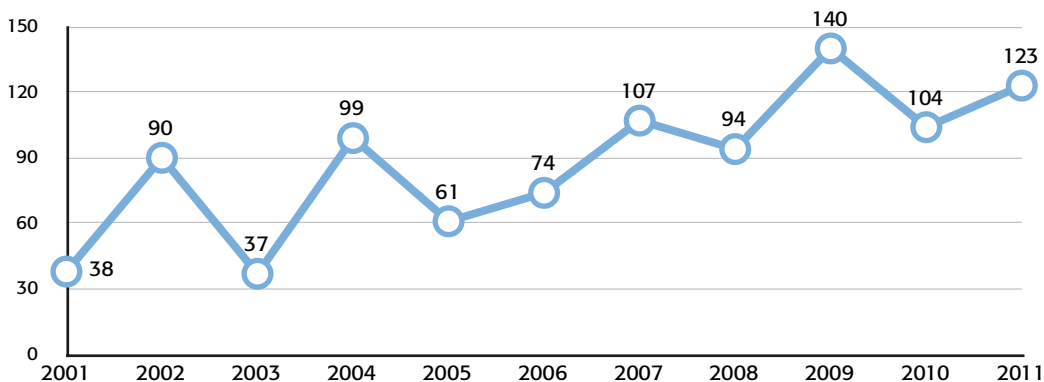
Narkokuritegevus on organiseeritud kuritegevuse üks ja väga mõjus osa. Suurima tulu teenivad rahvusvahelised kuritegelikud organisatsioonid narkokaubandusest, mis moodustab

20% (17–25%) kõigist toimepandud kuritegudest ning ligi poole rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse kogutulust.¹ Narkokuritegevus toodab kuritegevust ning seab ohtu heaolu ühiskonnas. Eestis on viimase kümne aasta jooksul surnud narkootikumide tarvitamise tõttu 967 inimest, nendest 2010. aastal 104 ja 2011. aastal 123 inimest (joonis 5).

2011. aastal on võrreldes 2010. aastaga registreeritud rohkem narkokuritegusid, kasvanud on suures koguses narkootiliste ainete käitlemine (699-lt 745-le) (joonis 6). Vähenenud on küll väikeses koguses narkootiliste ainete käitlemine (138-lt 91-le), kuid oluliselt on kasvanud narkoväärtegude (narkootilise aine tarvitamise) arv. 2011. aastal registreeriti 720 väärtegu rohkem kui 2010. aastal (2011. aastal 2910, 2010. aastal 2190). Areste kohaldati 2010. aastal 333 korral, 2011. aastal 518 korral.

2010. aastaga võrreldes on amfetamiini konfiskeerimine märgatavalt suurenenud, samuti on kasvanud GHB ja fentanüüli konfiskeerimine. Kanepit on leitud eelmise aastaga võrreldes vähem. Eesti narkoturg on maailma mastaabis väike ning üks oluline konfiskeerimine võib muuta üldist seisu ja vähendada narkootilise aine kättesaadavust.

Olulisematest suundumustest saab 2011. aasta kohta esile tuua, et kokaaini on rohkem saadaval kui eelmisel aastal ning see on välja tõrjumasaenduskaubaks olevat mefedrooni. Tallinnas

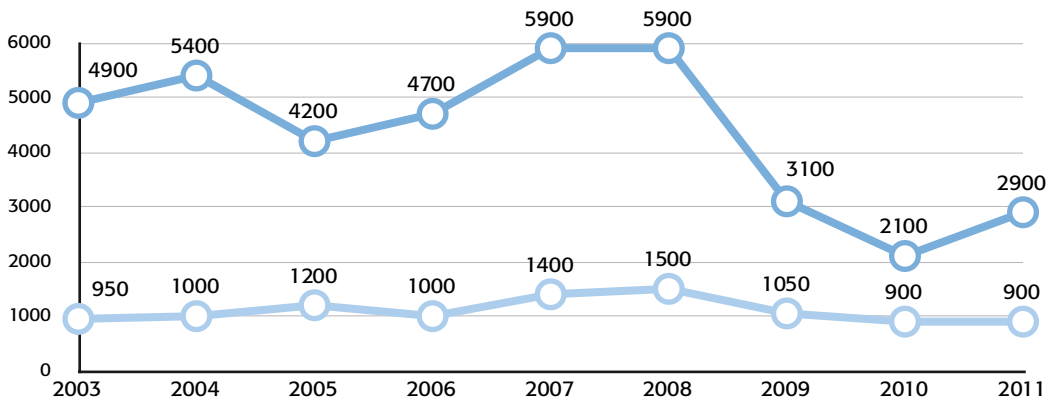

Joonis 5. Narkosurmade dünaamika aastail 2001–2011

¹ UNODC 2011: Estimating illicit financial flows resulting from drug trafficking and other transnational organized crimes. Research Report: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/Illicit_financial_flows_2011_web.pdf.

■ NPALS väärted
 ■ KarS 12. ptk. I jagu. Narkootikumidega seotud kuriteod

Joonis 6. Narkokuriteod ja narkoväärted

on üha rohkem metamfetamiini. Lõuna-Eestis on saadaval peamiselt Lätist pärit amfetamiini. Kui Lõuna-Eestis on uued sünteetilised ained nõutumad, siis Tallinnas on säärase ainet nõudlus vähenenud.

Eestist pärit narkokullerite arv on vähenenud – nii 2010. kui ka 2011. aastal peeti välismaal kinni 29 Eestist pärit narkokullerit.²

Narkokuritegudes on 2011. aastal arestitud 85 kriminaalasjas kokku 795 463 eurot (joonis 7). 2010. aastal konfiskeeriti narkoasjades vara kokku 8 miljoni krooni eest.

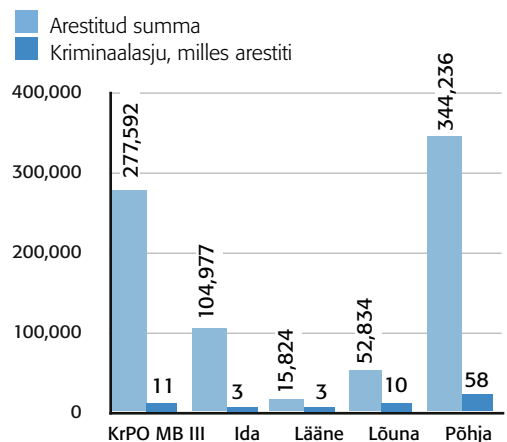
1.4. Tõhusama lõimumistegevuse tulemusena suureneb Eesti ühiskonna ühtsus

Eesti riigi jaoks on oluline, et Eestis elavad välismaalased sooviksid siduda oma tuleviku Eestiga ning saaksid Eesti kodakondsuse. Kodakondsus ehk riigi kodanikuks olemine on isiku ja riigi vaheline õiguslik side. Kodakondsusega kaasnevad isiku põhiõigused ja -kohustused riigis. Et vallata Eesti kodanikuks olemisega kaasnevaid õigusi ja vastutust, tunda ennast oma kodumaa osana, on vaja Eesti kodakondsust. Selle eesmärgi saavutamiseks tuleb tagada, et kõik välismaalased, kuid eelkõige määratlemata kodakondsusega isikud teaksid Eesti

kodakondsuse saamise võimalusi ning sellega kaasnevaid õigusi.

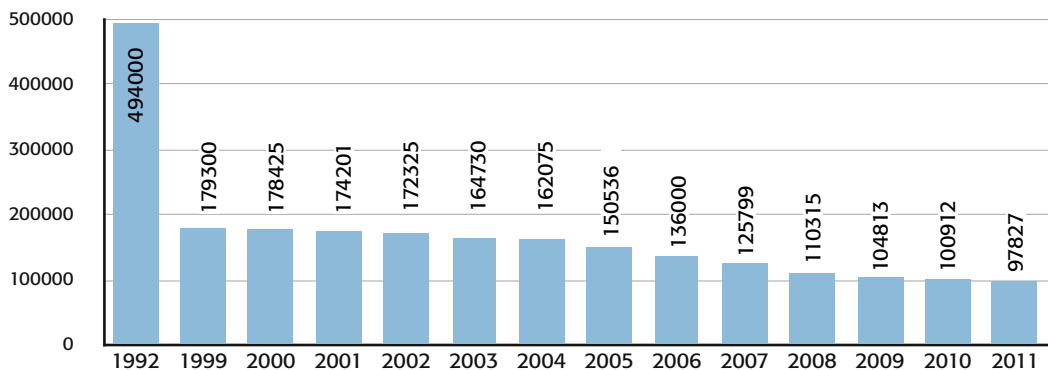
Tulenevalt viimasest on võetud mitmeid meetmeid, et suurendada määratlemata kodakondsusega isikute huvi Eesti kodakondsuse taotlemise vastu. Eelkõige on tehtud teavitustööd, et parandada inimeste teadlikkust Eesti kodakondsuse saamise tingimustest ja vajalikkusest.

Kuigi kodakondsuse seaduse sätete põhjal on alla 15aastasele alaealisele Eesti kodakondsust võimalik taotleda lihtsustatud korras, ei tea kõik

Joonis 7. Kriminaaltulu narkokuritegudes

² Tegemist ei ole lõpliku statistikaga, sest kolmandatest riikidest saabub teave Eesti elaniku/kodaniku kinnipidamise kohta väga erineva aja jooksul.

Joonis 8. Määratlemata kodakondsusega isikute arvu vähenemine aastail 1992–2011

lapsevanemad oma õigusi ja võimalusi. Seetõttu alustati alates 2008. aasta veebruarikuust tegevusi, et vähendada määratlemata kodakondsusega laste arvu. Sihtühmiks on võetud määratlemata kodakondsusega isikud nende sünnist kuni 15aastaseks saamiseni.

Määratlemata kodakondsusega laste vanemaid nõustati süstemaatilises koostöös perekonnaseisusametnikega lapse sünni registreerimisel, et neil on võimalus taotleda oma lapsele lihtsustatud korras Eesti kodakondsust. Sünni registreerimisel anti vanematele Eesti kodakondsuse taotlemist tutvustav infovoldik ning nende soovil nõustas Politsei- ja Piirivalveamet neid hiljem personaalselt. Nõustamise vältel selgitati vanematele, millised on nende võimalused taotleda endale Eesti kodakondsust.

Vastsündinud laste vanemaid ei ole eelkirjeldatud viisil vaja enam teavitada, sest 13.11.2011 realiseerus rahvastikuregistri ning Politsei- ja Piirivalveameti vaheline infotehnoloogiline arendus, mis võimaldab infotehnoloogilise vahendite toel saada Politsei- ja Piirivalveametilt efektiivsemalt ülevaadet isikutest, kes ei ole Eesti kodakondsust omandanud sünniga ning peavad Eestis seaduslikuks viibimiseks tegema toiminguid.

Erinevad teavitusüritused on oma eesmärgi täitnud – Eestis kehtiva elamisõiguse või elamisloa alusel elavate määratlemata kodakondsusega

FOTO: NELLI PELLO/POLITSEI- JA PIIRIVALVEAMET

Määratlemata kodakondsusega inimeste arv väheneb järjepidevalt.

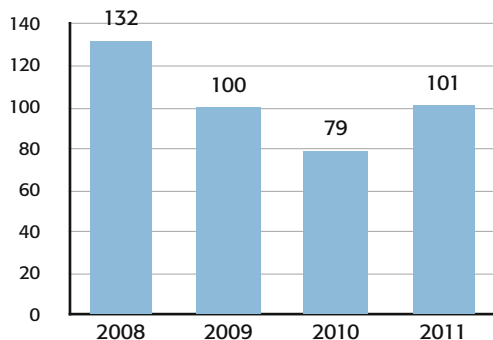
inimeste arv oli tänavu aprillis alla 100 000 ja see arv väheneb järjepidevalt (joonis 8).

Alates 2009. aastast tehakse paralleelselt vanemate teavitamisega lapse sünni registreerimisel pidevat teavitustööd prefektuuride teenindustes, kus klienditeenindajad, kellel on asjaomane ettevalmistus, selgitavad kõigile kodakondsuse saamise tingimustele vastavatele määratlemata kodakondsusega isikutele, sõltumata nende pöördumise eesmärgist, et neil on võimalus taotleda Eesti kodakondsust ja mis dokumendid on selleks vaja esitada. Teavitatakse ja nõustatakse ka telefoni ja e-kirja teel.

2. Ohutuma liikluse tagamine

Liiklusohutus on jätkuvalt siseturvalisuse tagamise prioriteet. Riikliku liiklusohutusprogrammi³ eesmärgid on saavutatud kiiremini, kui prognoositi. Kokku on lepitud liiklusohutuse parandamiseks uus, aastani 2015 kestav rakendusplaan. Plaan on ambitsioonikas, seades eesmärgiks, et aastaks 2015 ei tohi Eestis hukkuda rohkem kui 70 inimest. Ühtlasi toetab see Euroopa Liidu eesmärke saavutada olukord, kus aastal 2020 ei hukku Eestis liikluses enam kui 39 inimest. Täna need sammud annavad kindlustunde sellest, et senised valitud meetmed ja tegevused liiklusohutuse tagamisel on olnud õiged. Viimaste aastate liiklusõnnetuste kiire vähenemine on küll peatunud ning asendunud kasvuga, kuid viimase kolme aasta võrdluses jäänud siiski kiire arengu perspektiivi. Kui 2010. aastal hukkus liiklusõnnetustes 79 inimest, siis 2011. aastal hukkus sama palju inimesi 14. novembriks. Kokku hukkus 2011. aastal liikluses 101 inimest; 2008. aastal oli neid 132 ning 2009. aastal 100 (joonis 9).

Kui inimkannatanutega liiklusõnnetusi oli 2011. aastal kokku 1484, siis neid liiklusõnnetusi, kus osales teiste hulgas ka kergliiklejaid, oli 655, st 44% inimkannatanutega liiklusõnnetustest juhtus kergliikleja osalusel (tabel 1). Eelmisel aastal liikluses hukkunute arvust (101) moodustasid kergliiklejad 39%. 2/3 hukkunud kergliiklejatest olid jalakäijad.

Joonis 9. Liiklusõnnetustes hukkunud aastail 2008–2011

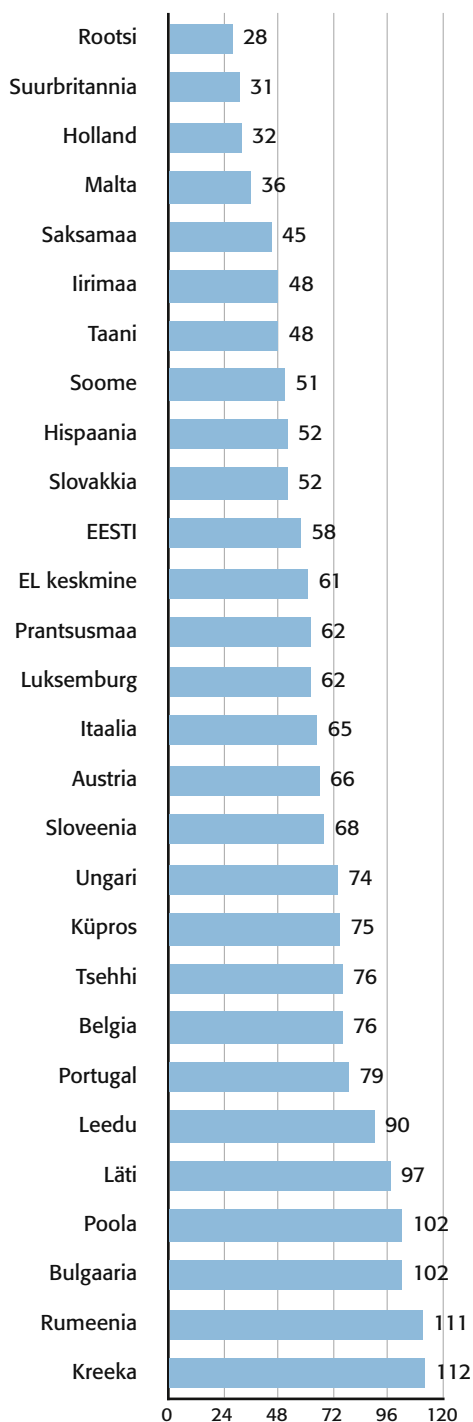
Kokku sai 2011. aastal liiklusõnnetustes kannatada 676 kergliiklejat (2010. aastal 589; muutus +15%), kellest 61% ei kasutanud turvavarustust õigesti (2010. aastal sama protsent). 65% kannatanutest ei olnud ise liiklusõnnetuses süüdi.

Hukkunute arvu vähendamiseks pöörame suuremat tähelepanu ennetavatele tegevustele liiklusjärelvalves ning ametkondade koordineeritud ühisele tegevusele liiklusturvalisuse tagamisel. Sõidukijuhtide puhul selgitame eelkõige välja ebaõigest valitud sõidukiiruse, alkoholi mõju all mootorsõiduki juhtimise ja turvavarustuse eiramise. Jalakäijate turvalisuse tagamiseks pöörame suuremat tähelepanu tee

Tabel 1. Kergliiklejate osalusel toimunud liiklusõnnetused 2011. aastal

Roll liikluses	Inimkaotusega LÕ-de arv	Hukkus	Sai vigastada	Sai vigastada või hukkus	sh puudulik turvavarustus	Sai kannatada omal süül	%
Jalakäija	404	26	396	422	65%	110	26
Jalgrattur	175	13	164	177	66%	82	46
Mopeedijuht	76	0	77	77	22%	44	57
Kokku	655	39	637	676	61%	236	35

³ Eesti rahvuslik liiklusohutusprogramm aastateks 2003–2015: https://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/valitsus/arengukavad/majandus-ja-kommunikatsiooniministeerium/liiklusohutusprogramm_2003_2015.pdf.

Joonis 10. Euroopa Liidu liikmesriikides 2010. aastal liiklusõnnetustes hukkunud inimest arv miljoni elaniku kohta⁴

ületamise nõuete täitmisele ja turvavarustuse kasutamisele. Kui liiklejad neid nõudeid ei täida, põhjustavad nad kõige raskemate tagajärgedega õnnetusi.

Kui 2007. aastal oli Eestis võrdluses Euroopa Liidu teiste liikmesriikidega liiklusõnnetuste poolest tagantpoolt kolmas, siis 2010. aastal oli liiklusõnnetustes hukkunute arv miljoni elaniku kohta Eestis väiksem (58 inimest) kui Euroopa Liidus keskmiselt. 2010. aasta esialgsete andmete põhjal oli Euroopa Liidu keskmine 61 hukkunut miljoni elaniku kohta. Lähiriikidest hukkus liikluses miljoni elaniku kohta 90 inimest Leedus, 97 inimest Lätis ja 51 inimest Soomes (joonis 10). See tähendab, et liiklusohutuse tagamine on olnud parem, ning tulevikuski on vaja leida meetmeid, mis aitavad liikluskultuuri hoida ja selle taset tõsta. Tuleb jätkata liiklusjärelevalve ning selle tulemuslikkuse analüüsimist, et vajaduse korral järelevalvet parandada.

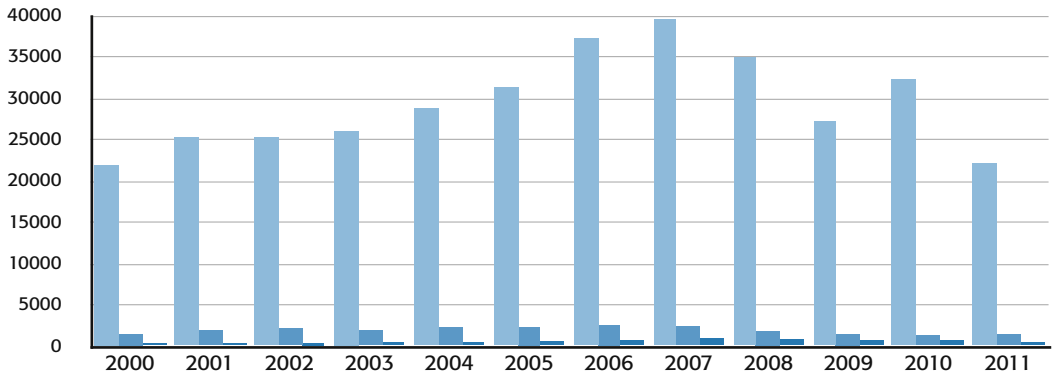
Alates 2007. aastast on pidevalt vähenenud liikluskahjud (joonis 11). Kui 2007. aastal oli liikluskahju kokku 62,4 mln eurot, siis 2010. aastal oli see 45 mln eurot (31,3 mln eurot 9 kuuga) ning 2011. aastal 30,2 mln eurot 9 kuuga. See muutus on positiivne ja tähendab, et vähenenud on inimkahjud, mis mõjutab ka erakorralist meditsiini. Tänu sellele vähenevad omakorda planeerimata kulud.

Liiklusturvalisuse seisukohalt tuleb kasutada elektroonilisi ja automatiseeritud liiklusjärelevalvevahendeid ning suurendada nende mõjuala. See vähendab mehitatud järelevalve vajadust, mis omakorda annab eelduse rakendada politseipatrulle tugi- ja kõrvalteedel, suurendades nii viisi liiklusjärelevalve territoriaalset ulatust. See aitab rohkem avastada liiklusrikkumisi ning distsiplineerida liiklejaid. Õiguskonkreetse käitumise tõttu liikluses väheneb hukkuvate ja invaliidistuvate inimeste arv.

Automaatse kiirusjärelevalve peamised eesmärgid on parandada üldist liiklusohutust ja vähendada inimvigastatutega liiklusõnnetusi.

⁴ http://ec.europa.eu/transport/road_safety/pdf/observatory/historical_evolution.pdf.

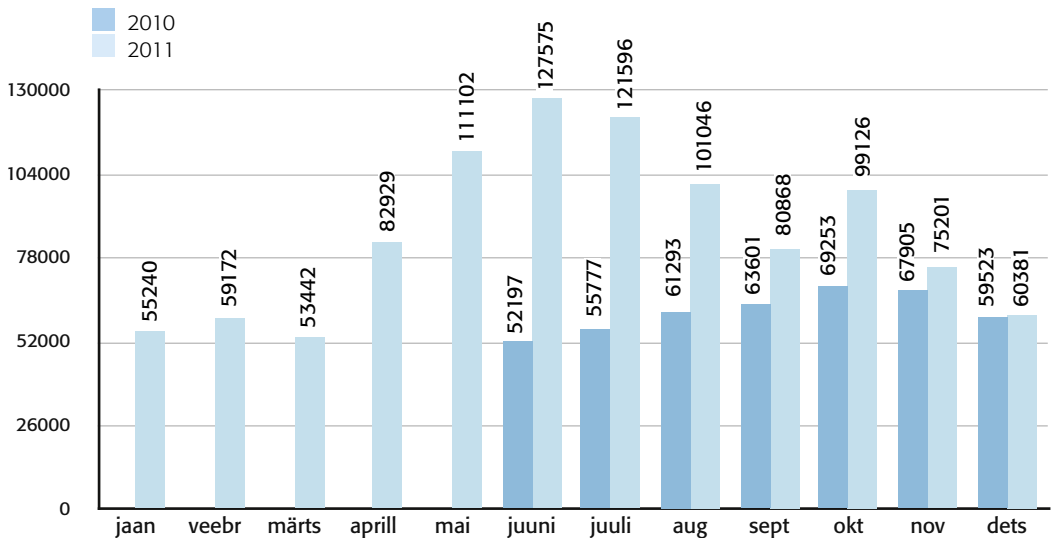
- Liiklusõnnetused kokku
- Vigastustega liiklusõnnetused
- Liiklusõnnetuste kahju (mln kr kuni 2010)

Joonis 11. Liiklusõnnetused ja nende tagajärjel tekkinud liikluskahjud aastail 2000–2011

Automaatsed liiklusjärelvalvet rakendatakse eelkõige analüüsi alusel ohtlikel teelõikudel. Automaatsete kiiruskaamerate kasutamist peetakse üheks efektiivsemaks kiiruspiirangutest kinnipidamise tagamise vahendiks. Seeläbi vähenevad piirkiirused maanteedel, sõidukite õnnetustesse sattumise tõenäosus väheneb ning väiksemate kiirustega liiklus-

õnnetustel on vähem traagilised tagajärjed. 2011. aastal suurendati kiiruskaamerate mõjuala Tallinna-Pärnu maanteel ning 2012. aastal tuleb Tallinna-Narva maanteel 10 kaamerakohta ohtlikemas teelõikudes.

Joonis 12. Kiiruskaamerate määratud trahvisummad eurodes

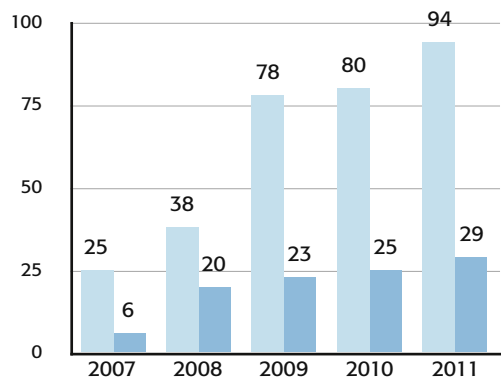
3. Tuleohutum elukeskkond tähendab vähem õnnetusi

2011. aastal jätkati tuleohutusosalast ennetus- ja teavitustööd. Ennetuse eelarve on jagatud tule- ja veeohutusteamade vahel, seetõttu on tuleohutusosalast ennetustööd tehtud varasemast väiksemas mahus. Päästeameti eelarves ei olnud vahendeid ennetusfilmide jms väljatöötamiseks.

Suitsuandur muutus eluruumides kohustuslikuks 1. juulil 2009 ning viimaste uuringute järgi oli suitsuandur olemas 94% eluruumidest. Aasta varem oli see näitaja 80%, 2009. aastal 78%, 2008. aastal 38% ning 2007. aastal kõigest 25% (joonis 13).

Tulekahju Haapsalu väikelastekodus tekitas taas vajaduse jätkata tõhusa ennetustöö ja tuleohutusosalase järelevalve korraldamist sotsiaalhoolekandeasutustes, kuna sihtrühma tõttu võivad sellistel objektidel tulekahjude tagajärjed olla

■ Tulekustuti omanike
■ Suitsuanduri omanike

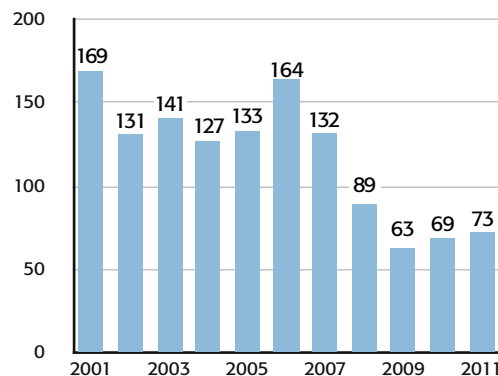

Joonis 13. Suitsuanduri ja tulekustuti omanikke (protsent elanikkonnast) 2007–2011

eriti traagilised. 2011. aastal valmis Siseministeeriumi koostatud „2011. aasta hädaolukordade riskianalüüside kokkuvõte“⁵, milles muu hulgas on hinnatud ulatuslike tagajärgedega tulekahjude tekkimise riske. Riskianalüüsi järgi oli kontrollitud tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandeasutustes oluliste tuleohutusnõuete rikkumisi 2010. aastal 42,2%. Haridusasutustes esines oluliste tuleohutusnõuete rikkumisi 58,4%. Tuleohutusjärelvalve edasine areng on suunatud riskipõhisele järelevalvele, mille puhul keskendutakse ohtlikus seisukorras olevatele objektidele, et tagada just riskiobjektidel tuleohutusnõuete täitmine.

3.1. Tules hukkunute arvu vähenemine

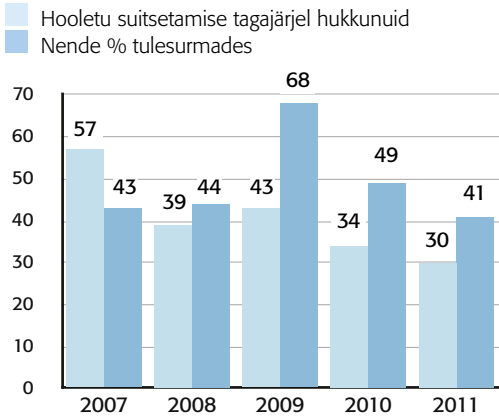
2009. aastal oli tulekahjudes hukkunuid 63, 2010. aastal 69 ja 2011. aastal 73 inimest (joonis 14). 2011. aastal mõjutas tulesurmade arvu aasta kohta oluliselt üks sündmus – 20. veebruaril Haapsalu väikelastekodu põleng, milles

Joonis 14. Tulekahjudes hukkunuid aastail 2001–2011

⁵ 2011. aasta hädaolukordade riskianalüüside kokkuvõte: http://www.siseministeerium.ee/public/HO_RA_2011.nov.pdf.

Joonis 15. Hooletust suitsetamisest alguse saanud tulesurmad aastail 2007–2011

hukkus 10 last ja noorukit. Selle sündmuse näol oli tegemist viimaste aastate kõige traagilisema õnnetusega, mis tõi teravalt esile, kui võrd tähtis on tulekahju ennetavate tegevuste rakendamine sotsiaalhoolekandeesitustes.

Tulesurmasid peaks aitama vältida 2011. aasta 17. novembril jõustunud sigarettide tuleohutuse nõue. Sellest kuupäevast alates võib kogu Euroopa Liidus müüa ainult kiiresti kustuvaid sigarette. Eestis on just hooletust suitsetamisest alguse saanud tulekahjud põhjustanud kõige rohkem tulesurmasid (joonis 15). Seetõttu prognoosime, et kiirelt kustuvate sigarettide kasutuselevõtuga väheneb Eestis tulekahjudes

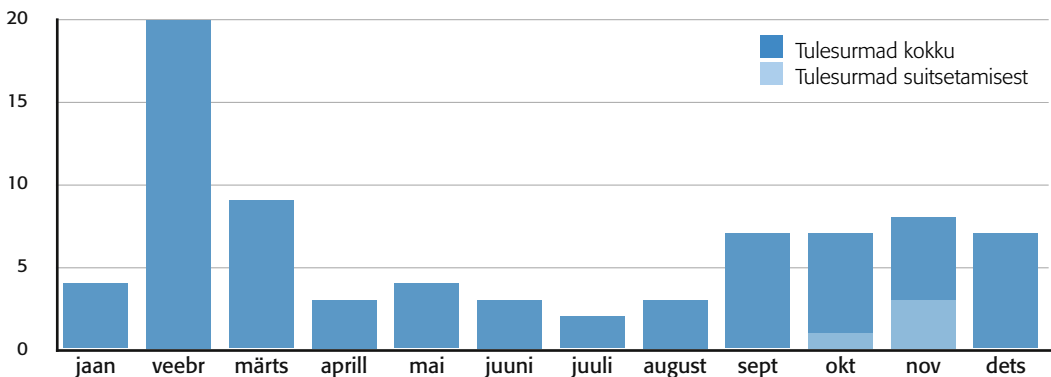

Kiirelt kustuvate sigarettide kasutuselevõtuga väheneb Eestis tulekahjudes hukkunute arv aastas 10–15 isiku võrra.

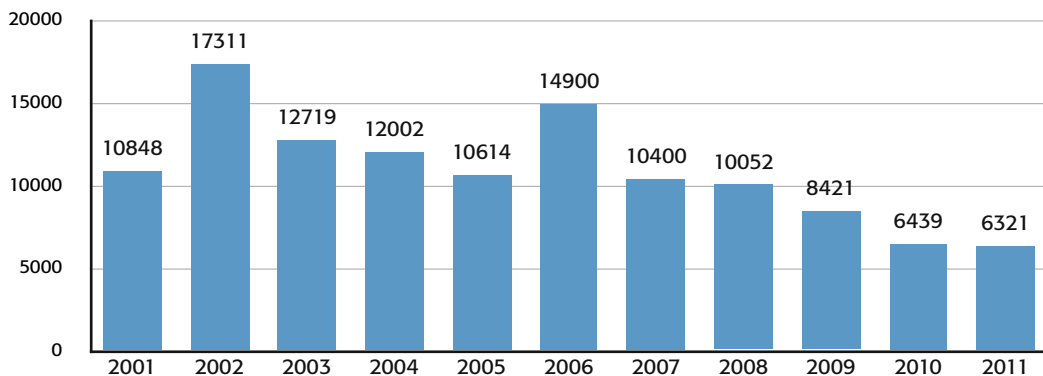
hukkunute arv aastas 10–15 isiku võrra (joonis 16).

3.2. Tulekahjude arvu vähenemine

Tulekahjude arv on viimastel aastatel oluliselt vähenenud – 2006. aastal oli 14 900 tulekahju, 2007. aastal 10 400, 2008. aastal 10 052, 2009. aastal 8421, 2010. aastal 6439 ja 2011. aastal 6321 (joonis 17). Tulekahjude üldarvu niivõrd suur kahanemine on väga hea tulemus. Vähenenud on metsa- ja maastikutulekahjude arv (2010. aastal 1737, 2011. aastal 1396, s.o 24%). Hoonetulekahjude arv on jäänud peaaegu samaks (1168 ja 1156). Tulekahjude arvu vähendamisel on positiivne mõju, kuna seelä-

Joonis 16. Esimene hinnang sigarettide tuleohutuse nõuete mõjule aastal 2011

Joonis 17. Tulekahjude arvu vähenemine

bi vähenevad näiteks ehitiste varakahjud ning päästetööde tegemise kulutused.

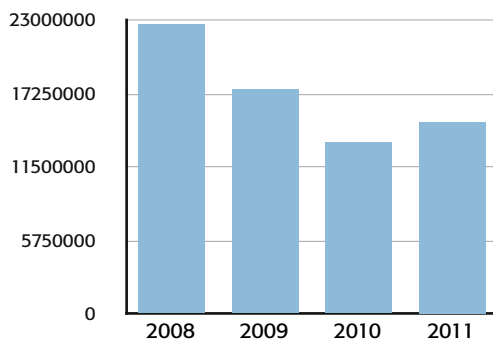
Tulekahjude arvu vähenemisele on kaasa aidanud nii tuleohutusala ennetustöö, elanikkonna ohutusala teadlikkuse kasv ja seeläbi õnnetusi ennetava käitumise paranemine kui ka järelevalve tõhustamine. Näiteks alustati 2007. aastal Päästemeeti ja Keskkonnainspeksiooni ühist järelevalvet, et kontrollida kulupõletamise keelu rikkumist. Sealjuures teavitati avalikkust kulupõletamise ohtlikkusest. Järelevalveametnikud on kontrollinud mahajäetud hoonete tuleohutust, kõik ohtlikud hooned on kaardistatud ja tähistatud ning nende omanikud on saanud ettekirjutuse sulgeda hoonete sissepääsud.

Kuigi suvised ilmastikuolud olid metsatulekahjude tekkimiseks soodsad, ei olnud 2011. aastal suuri põlenguid. Metsatulekahjude vähenemine on seotud inimeste teadlikkuse ja käitumise paranemisega. Samuti on tuleohtlikul perioodil teavitatud avalikkust ning järelevalveasutused on teinud tõhusat koostööd. Puhkenud metsatulekahjude korral olid päästetööd efektiivsed ja edukad, mis tagasid metsatulekahjude leviku kiire piiramise ning põlengu kustutamise.

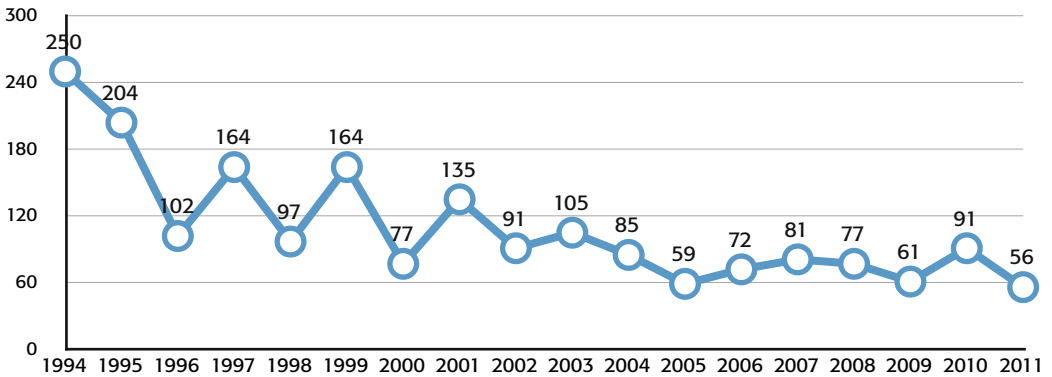
Alates 2008. aastast on Eestis süstemaatiliselt hinnatud hoonete tulekahjudest tekkinud varalist kahju ning peetud arvestust selle üle. 2008. aastal oli hoonete põlengutega kaasneva varalise kahju suurus 356 miljonit krooni, 2009. aastal

276 miljonit krooni, 2010. aastal 211 miljonit krooni ja 2011. aastal 15,1 miljonit eurot. See teeb 2010. aasta võrdluses kahju kasvaks 12% (joonis 18).

Tuleohutusjärelvalve ametnike tegevuse õiguslikke aluseid täpsustati päästeseaduses ja tuleohutuse seaduses, mis jõustusid 1. septembril 2010. Seadustega uuendati kogu päästeala õiguskeskkonda. Uuendatud kujul anti välja ka tuleohutuse seaduse rakendusaktid, mis reguleerivad peamiselt korralduslikke tuleohutusnõudeid. Tuleohutuse seadus näeb olulise uuendusena ette tuleohutusala enesekontrolli, mis jõustus 01. 01. 2012. aastal. Enesekontrolli rakendamine võimaldab tuleohutusjärelvalvel keskenduda senisest enam riskiobjektidele ja reaalse tuleohtu kõrvaldamisele. Üks 2011. aasta tähtsamaid töid oligi tuleohutuse enesekontrol-

Joonis 18. Hoonete tulekahjudega kaasnenud varaline kahju aastail 2008–2011 (mln eurot)

Joonis 19. Uppumissurmad aastail 1994–2011

listüsteemile ülemineku ettevalmistamine. Enesekontrollisüsteemi rakendamine eeldab veelgi rohkem selgitustööd ja koolitusi ning teavitusmaterjali väljaandmist.

3.3. Päästealase ennetustöö tõhususe kasv

Päästealase ennetustöö tulemuslikkus väljendub elanikkonna teadlikkuses. Elanikkonna teadlikkuse taset on igal aastal hinnatud korraldatava uuringuga. Uuringu tulemused näitasid, et tuleohutusteadlikkus on suurenenud – 2010. aastal oli koondindeks 53 ja 2011. aastal 58.

Päästeamet on viimastel aastatel alustanud aktiivset ennetustööd ka uppumissurmade ärahoidmiseks. Uppunute arv oli 2008. aastal 77 inimest, 2009. aastal 61 ja 2010. aastal 91 inimest. 2011. aastal keskenduti senisest enam uppumissurmade ärahoidmisele ning korraldati meediakampaania, milles rõhutati igäihe vastutust uppumissurmade vältimisel. Ennetustöösse kaasati koostööpartnereid, sest veeohutuse valdkonnas jagunevad ülesanded paljude ametkondade vahel (nt Päästeamet, Politsei- ja Piirivalveamet ning Veeteede Amet). Veeohutuse valdkonnas on tähtis ka eraettevõtete roll (nt alkoholisektor, matkakorraldajad jt), seetõttu tuleb jätkata hästi alustatud koostööd ettevõtetega. Kõigi nende tegevuste tõttu vähenes 2011. aastal uppumissurmade arv (uppus 56 inimest) – see oli viimase viie aasta väikseim (joonis 19). Uppumissurmade ennetamine on valdkond, kus on ette näha seniste tegevuste ja koostöö laiendamist.

Uppunute profiili vaadates kehtib reegel, et noored ja alkohol ei sobi ujuma minnes kokku. See käib just suve kohta. Uppunu profiil on üldistatult järgmine: alkoholijoobes meesterahvas, vanus 20–40, uppus valveta supluskohas. Joobes kaob ohutunnetus, hinnatakse üle enda võimeid ja pannakse end eluohtlikesse olukordadesse, mis lõppevad surmaga.

Turvalisuse parandamiseks ja ohutuse tagamiseks on vaja teha rohkem teavitustööd. Probleem seisneb selleski, et kõik omavalitsused ei suuda avalikes randades tagada rannavalve olemasolu. Korra tagamiseks avalikes randades ning veeõnnetuste ärahoidmiseks on plaanis 2012. aasta rannahooajaks Päästeameti elarvest soetada randadesse esmased päästevahendid ja infotahvlid.

2011. aastal korraldas TNS EMOR veeohutuse katseuuringu „Veeohutusala teadlikkus 2011“. Uuringust selgus, et veeohutusala teadlikkuse näitajat alkoholitarbimise ja uppumissurmade seoses sai hinnata heaks. Tagaplaanile on aga jäänud jää- ja paadisõiduriskide teadvustamine, mida tuleks uuringu kohaselt järgnevate teavitustegevustega järele aidata. „Hoiakulisel tasandil ei ole probleeme suhtumises päästevesti vajalikkusesse, kuid alla 10-aastaste laste üksi ujuma lubamise suhtes on elanikkond üsnagi tolerantne. Valdav enamik leiab ka, et paadiga sõitmine / paadi juhtimine alkoholijoobes võiks olla keelatud. Samas 15–35aastaste meeste seas leiab see keeld

vähem poolehoidjaid. Veekogul ja selle ääres alkoholitarbimise keelustamise idee on vastumeelne elukõige 15–35aastastele meestele, samas on neist 19% (keskmisest üle 2 korra enam) viimase aasta jooksul purjuspäi ujuma või paadiga sõitma läinud. Selles sihtrühmas on küll hinnangud oma ujumiskohale keskmisest kõrgemad, kuid vähem pööratakse tähelepanu ujumiskoha valikul turvalisusele ja päästevest on paadisõidul „vajaduse korral“. Teadlikkus ohuteguritest on isegi kõrgem keskmisest, seega tuleneb riskikäitumine pigem valedest hoiakutest ja käitumis(pääste)oskuste puudumisest, mis peaks olema jätkuv ennetustöö fookus.“ (TNS EMOR, „Veecohutuslane teadlikkus 2011“)

3.4. Kriisireguleerimisalane tegevus

2009. aastal jõustunud hädaolukorra seadus näeb ette elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamise. Elutähtsa teenuse osutajad on kohustatud analüüsima teenuse osutamise toimepidevust (tegema toimepidevuse riskianalüüsi) ja tagama valmisoleku reageerida toimepidevuse osalisele või täielikule katkemisele (koostama toimepidevuse plaani) ning esitama tulemused teenust korraldavale riigiasutusele või kohaliku

omavalitsusele. Arvestades muutuvat julgeolekukeskkonda, tuleb analüüsi regulaarselt uuendada. Elutähtsate teenuste korralduse suuremad eesmärgid on:

- 1) tagada, et elutähtsaid teenuseid osutavad ettevõtted ja asutused oleksid teadlikud võimalikest teenuse osutamise riskidest ning oleksid olemas vajalikud taasteplaanid;
- 2) tagada, et riigil oleks olemas ülevaade elutähtsate teenuste toimepidevuse korraldusest, teadlikkus võimalikest kitsaskohtadest ning kindlus ettevõtte ja asutuse võimekuse kohta osutada elutähtsat teenust;
- 3) luua tingimused ja võimalus teha kohaseid ettepanekuid süsteemi parandamiseks, nt seaduste muutmine, ressursside suunamine, asutuste ja ettevõtete nõustamine.

Elutähtsate teenuste osutajate riskianalüüsid ning toimepidevuse plaanid valmisid esimest korda 2011. aastal. Et tegemist on uue valdkonnaga, tuleb edaspidi oluliselt tõhustada erinevate osaliste kompetentsust elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamisel, sealhulgas riskide hindamisel.

FOTO: SHUTTERSTOCK

TNS EMORi uuringu järgi tuleneb riskikäitumine valedest hoiakutest ja käitumis(pääste)oskuste puudumisest, mis peaks olema jätkuv ennetustöö fookus.

4. Kaitstum vara

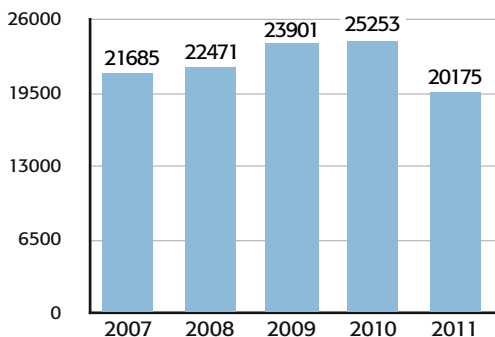
4.1. Varavastaste kuritegude vähenemine

Vargus oli suurima langusega kuriteoliiki: 2011. aastal registreeriti 5846 kuritegu vähem kui 2010. aastal samal ajal (joonis 20). Kokku pandi 2011. aastal toime 20 175 vargust. Varguste arv vähenes kõigis maakondades. Protsentides oli kõige suurem kahanemine Läänemaal (37%), järgnesid Tartu (32%) ja Tartumaa (28%).

Kõige enam vähenes võrreldes 2010. aastaga sõidukitest toime pandud varguste arv, nimelt 1024 võrra, s.o 27,5%. Kaubandusettevõtetest toime pandud vargused vähenesid 16%, sõidukivargused 13% ning vargused eluruumist 12%.

Kelmusi (KarS § 209) registreeriti 2011. aastal 1155, s.o 43% vähem kui aasta tagasi. Kelmuste arv on kasvanud neljas maakonnas (Jõgeva-, Lääne-, Lääne-Viru- ja Raplamaal) ning kahanenud üheksas maakonnas (Harju-, Ida-Viru-, Järva-, Põlva-, Pärnu-, Tartu-, Valga-, Viljandi- ja Võrumaal).⁶

Varavastaste kuritegude vähenemine võib viidata kuritegevuse ümberpaiknemisele. Sisulised

Joonis 20. Vargused aastail 2007–2011

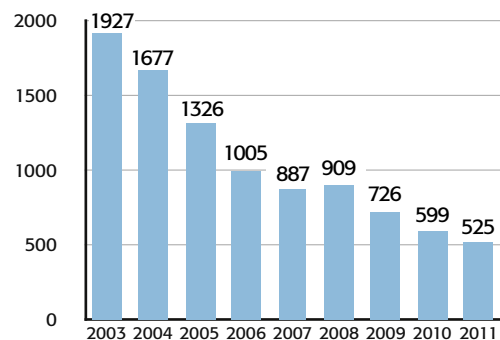
põhjused vajavad lisaanalüüsi. Varavastaste kuritegude seas oli positiivse tõusuna varastatud esemete omandamise ning turustamise avastamine (2010. aastal tehti isik kindlaks 189 ja 2011. aastal 323 kriminaalasjas, s.o +80%). Selle alusel võib teha järelduse, et kriminaalpolitsei pöörab kuritegeliku vara kokkuostjatele ja turustajatele rohkem tähelepanu.

4.2. Röövimised vähenevad

Röövimine on ohtlik kuritegu, sest röövid panakse toime kas vägivaldaga või relvaga ähvardades või neid kasutades. See näitab kurjategija külmalt kaalutletud eesmärgipärast tegevust, et saada varalist kasu. 2009. aastal hakkasid röövimised mõnevõrra vähenema, kuigi need röövimised, mis toime pandi, olid varasemast jõhkramad. 2010. aastal vähenesid röövimised aga ligi 17,5% ja 2011. aastal veel 12,4% võrra (joonis 21). Vähenenud on ka raskemad (relva ja maskiga) röövimised.

4.3. Küberkuritegevus kui kasvav suund

Nii nagu igas riigis on Eestiski küberkuritegevus kasvanud. Tegudest on Justiitsministri kogu kogutud statistika alusel kõige rohkem

Joonis 21. Aastail 2003–2011 toime pandud röövimised

⁶ Kuritegevuse baromeeter: <http://www.just.ee/baromeeter>.

FOTO: SHUTTERSTOCK

Politsei- ja Piirivalveamet ning Kaitsepolitseiamet on väga selgelt liikumas selle poole, et kuritegudega saadud tulu kurjategijalt veel edukamalt konfiskeerida.

toime pandud arvutikelmusi (2003 – 19; 2004 – 36; 2005 – 46; 2006 – 72; 2007 – 128; 2008 – 367; 2009 – 470; 2010 – 381; 2011 – 512). Suurenenud on ka arvutisüsteemide ebaseaduslik kasutamine (2003 – 10; 2004 – 16; 2005 – 16; 2006 – 17; 2007 – 12; 2008 – 22; 2009 – 20; 2010 – 36; 2011 – 40). Üks küberkuritegevuse kasvu põhjusi on sõltumatus riigipiirist ning rahvusvahelise koostöö kohmakus, mis tähendab, et küberkuritegevuse kasvu saab ohjeldada ainult parema rahvusvahelise koostööga ning menetluse sujumaks muutmisega (riigi seadused, riikidevahelised kokkulepped, rahvusvahelised konventsioonid).

Rahvusvahelise koostöö edukuse tagamise seisukohalt on kaalukas Euroopa Nõukogu arvutikuritegevusevastane konventsioon, mida rahvusvaheliselt tuntakse ka Budapesti konventsioonina ning mis avati allkirjastamiseks 23. novembril 2001. Eesti ratifitseeris konventsiooni 1. juulil 2004⁷ ja riigisisene õigus on konventsiooniga vastavusse viidud. Siiski on palju

riike, kes ei ole veel konventsiooniga liitunud. Konventsioon on aga nüüdisaja parim standard selles valdkonnas edukat koostööd teha ning väga oluline on, et võimalikult paljud riigid sellega liituksid.

Ka Euroopa Liidu tasandil püütakse võtta meetmeid, et toime tulla uute ohtudega. Selleks tegi Euroopa Komisjon 30. septembril 2010 ettepaneku võtta vastu Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, milles käsitletakse infosüsteemide vastu suunatud ründeid ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2005/222/JSK⁸. Direktiivi eesmärk on määratleda infosüsteemide vastu suunatud rünnete valdkonna kuriteod ja kehtestada miinimumeeskirjad selliste kuritegude eest määratavate karistuste kohta ning aidata kaasa kriminaalõiguslasele koostööle. Praegu ei ole direktiiv veel vastu võetud ja kehtib Euroopa Nõukogu 24. veebruari 2005. aasta raamotsus 2005/222/JSK infosüsteemide vastu suunatud rünnete kohta⁹, mille Eesti on riigisisese õigusesse

⁷ Arvutikuritegevusevastane konventsiooni ratifitseerimise seadus. 12. veebruar 2003. – RT II 2003, 9, 32.

⁸ Euroopa Komisjoni ettepanek KOM (2010) 517: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0517:FIN:ET:PDF>.

⁹ ELT L 69, 16.03.2005, p-d 67–71.

üle võtnud ning mis toetab õiguskaitseasutuste koostööd.

Rahvusvahelise koostöö olulisust kinnitab 2011. aasta lõpus edukalt lõppenud juhtum, kus 8. novembril peeti Politsei- ja Piirivalveameti kriminaalpolitseiosakonna, Riigiprokuratuuri, Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi, FBI, NASA ja USA prokuratuuri aastaid kestnud koostöö tulemusena kinni inimesed, keda kahtlustatakse ulatuslikus arvutikelmuses ja rahapesus. Kriminaalasja on nimetatud ajaloo seni suurimaks küberkuritegevuse avastamise juhtumiks. Kahtlustuse kohaselt organiseerisid kahtlustatavad alates 2007. aastast kuni vahistamiseni pahavara väljatöötamist ja levitamist ning selle pahavara kasutamise saadud kriminaaltulu varjamist. Pahavara võimaldas kontrollida nakatatud arvutite seadeid ja juhtida arvuti kasutaja internetilehtedele, mille pahavara haldaja oli ette andnud. Selle tegevusega asendati arvuti kasutaja vaadeldud veebilehtedel näitamiseks mõeldud reklaam teiste reklaamandjate reklaamiga. Samuti asendati linke, mis arvuti kasutaja internetiotsingutes sisaldasid, et juhtida arvuti kasutajad nende enne määratud veebilehtedele. Kahtlustatavad said raha, kui kasutajad reklaami või internetilehte vaatasid ning sellel klõpsasid. Kokku nakatati pahavaraga vähemalt 4 miljonit arvutit umbes 100 riigis.

4.4. Kriminaaltulu konfiskeerimine

Kriminaaltulu konfiskeerimise ja laiendatud konfiskeerimise kasutamise võimalus tekkis Eestis 1. veebruaril 2007, kui jõustusid karistusseadustiku muudatused, millega loobuti varalise karistuse kasutamisest ning täiendati seadust peale vahetu objekti ja vahendi konfiskeerimise ka vara ning vara laiendatud konfiskeerimise võimalusega (KarS §-d 83¹ ja 83²).

Justiitsministeeriumis 2010. aastal tehtud analüüsi andmetel konfiskeeriti 2008. aastal vara 14,3 mln krooni (0,9 mln euro) ja 2009. aastal 10,5 mln krooni (0,67 mln euro) ulatuses.¹⁰ 2010. aastal konfiskeeriti Justiitsministeeriumi andmete kohaselt 111 kriminaalasjas 1,024 mln euro ulatuses kriminaaltulu. 2011. aastal arestis

Politsei- ja Piirivalveamet nimetatud vara 4,4 mln euro väärtuses. Kõige rohkem konfiskeeritakse narkokuritegudega seotud menetlustes, mis moodustavad üle kahe kolmandiku kõigist menetlustest, kus on konfiskeerimisi tehtud. Samas konfiskeeritakse nendes asjades kogu konfiskeeritud kriminaaltulust umbes üks kolmandik. 2009. aastal oli see summa keskmiselt 2003 eurot ühe asja kohta, 2010. aastal 2877 eurot ühe asja kohta. Kõige rohkem on kriminaaltulu tuvastatud majanduskuritegudes, kus 2010. aastal moodustas konfiskeeritud raha peagu poole kogu konfiskeeritud kriminaaltulust. Suuri konfiskeerimisi on tehtud ka üksikutes kuritegeliku ühendusega seotud kriminaalasjades. Kuigi aastate jooksul on suurenenud nii politsei korraldatud arestimiste kui ka kohtu poolt konfiskeerimiste arv ja maht, on selles valdkonnas veel palju edasi areneda kõigil uurimisasutustel. Nüüdisajal on konfiskeerimised siiski üldiselt väikesemahulised ning statistilist keskmist toovad ülespoole mõningad suured ja edukad juhtumid. Kogu maailmas pööratakse üha rohkem ja süsteemsemalt tähelepanu sellele, et konfiskeerida kurjategijatel kogu kriminaalsel teel saadud tulu. Selleks tehakse rahvusvahelist koostööd, et piirülesus ei takistaks kriminaalasja edukat lahendamist ning kriminaalse tulu konfiskeerimist.

Politsei- ja Piirivalveamet ning Kaitsepolitsei amet on väga selgelt liikumas selle poole, et kuritegudega saadud tulu kurjategijatel veel edukamalt konfiskeerida. 2009. aastal määrati kõigis prefektuurides konkreetseid kriminaaltulu tuvastamise tulemuslikkuse eest vastutavad isikud, kes aitavad uurijatel vajaduse korral konkreetse menetluses tulu tuvastada. Loomulikult on tulu tuvastamine jooksvalt iga menetleja ülesanne. 1. septembril 2011 loodi Politsei- ja Piirivalveameti kriminaalpolitsei osakonna koosseisu kriminaaltulu tuvastamise büroo, mille eesmärk on pakkuda kõigile uurimisasutustele (Politsei- ja Piirivalveameti erinevatele üksustele, Maksu- ja Tolliametile, Konkurentsiametile, Kaitsepolitsei ametile) kriminaaltulu tuvastamise teenust ning toetada seeläbi uurijaid põhimenetluse korraldamisel.

¹⁰ Konfiskeerimise regulatsiooni rakendamise ülevaade: http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=53547/Konfiskeerimise+regulatsiooni+rakendumise+%FCleavaade_veebi.pdf.

5. Turvalisem riik

5.1. Riigil on võimekus usaldusväärselt tuvastada Eestis viibivaid isikuid

Alates 19. juunist 2011 väljastab Politsei- ja Piirivalveamet isikutele Euroopa Liidu sinist kaarti, mis on elamisloa Eestis elamiseks ja töötamiseks väga head kutseoskust nõudval ameti- või töökohal. ELi sinise kaardi taotlemiseks nõutava kutseoskuse omandamiseks ettenähtud nominaalne õppeaeg on vähemalt kolm aastat ning seda tõendab kõrgharidust kinnitav dokument või vähemalt viieaastane erialase töö kogemus. Muudatus on tingitud Euroopa Liidu Nõukogu direktiivi 2009/50/EÜ rakendamise kohustusest (nn ELi sinise kaardi direktiiv). 2011. aastal väljastas Politsei- ja Piirivalveamet ühe sinise kaardi.

Alates 2011. aasta jaanuarist antakse välja Eestis püsivalt elavale välismaalasele, kes ei ole Euroopa Liidu kodanik, kehtiva elamisloa või elamisõiguse alusel uus isikut tõendav dokument – elamisloakaart. 2011. aastal anti välja 25 780 elamisloakaarti.

Kuigi Eesti kodaniku isikutunnistus on kasutusel juba 2002. aastast, võeti 2011. aastal kasutusele nn uus isikutunnistus. Üks olulisemaid muudatusi hõlmab isikutunnistuse turvaelemente, mille täiendamisega on alates 2011. aasta algusest välja antav isikutunnistus veel enam kaitstud võimaliku väärkasutamise eest. Lisaks muutus isikutunnistuse visuaalne kujundus ning vahetus kiibi platvorm.

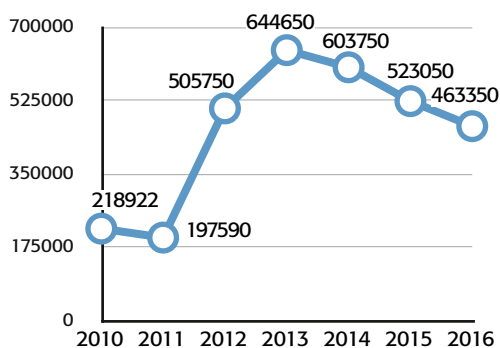
Eesti Vabariigis on isikute dokumenteerimine toimunud lainetena. Järgmist lainet on oodata aastail 2012–2016, mil korruga aeguvad aastail 2002–2004 välja antud 10aastase kehtivusajaga ning aastail 2006–2008 välja antud 5aastase keh-

tivusajaga isikut tõendavad dokumendid. Seetõttu tehti 2011. aastal ettevalmistusi isikut tõendavate dokumentide taotluste arvu hüppelise kasvuga (prognoos joonisel 22) toimetulekuks.

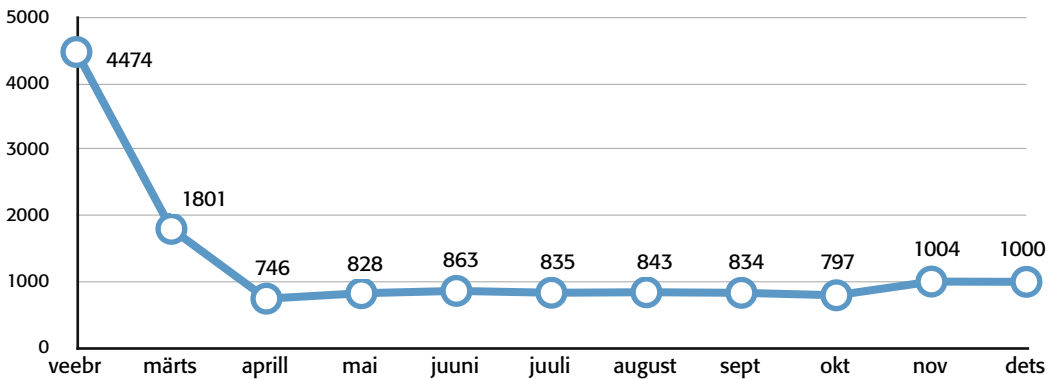
5.2. Mobiil-ID

Alates 1. veebruarist 2011 väljastatakse Eestis ühe digitaalse isikutunnistuse liigina riikliku garantiiga mobiil-ID sertifikaate. Mobiil-ID on mobiiltelefoniga kasutatav digitaalne isikutõendav dokument, mille infokandjaks on mobiiltelefoni SIM-kaart.

Infoühiskonna arenguga võeti 2007. aastast erasektori algatusena kasutusele mobiil-ID, mis võimaldas kasutada küll turvaliselt e-teenust, kuid tagatud polnud samal tasemel usaldusväärsus kui riigi poolt väljaantavate isikutõendavate dokumentide puhul. Alates 2011. aasta algusest välja antava mobiil-IDga on tulevalt riigile omase olemusliku ainuõiguse isiku identiteedi määramise põhimõttest tagatud tõsikindlalt, et isikule väljastatakse üksnes sama identiteeti tõendav dokument.

Joonis 22. Isikutõendavate dokumentide taotluste arvu kasvu prognoos aastateks 2012–2016

Joonis 23. Mobiil-ID väljaandmise suundumused 2011. aastal

Mobiil-IDga saab teha samu toiminguid, mida lubavad isikutunnistus kodanikele ja elamisloakaart välismaalastele, s.o kasutada e-teenuseid ning anda digitaalalkirja. Erinevalt isikutunnistusest ja elamisloakaardist on mobiil-ID mõeldud isikutuvastamiseks ainult elektroonilises keskkonnas.

Mobiil-ID taotlemiseks on loodud võimalus teha seda kiirelt ja mugavalt riigi hallatavas iseteenindusportaalis elektroonilises keskkonnas. Mobiil-ID kasutusele võtmine lihtsustab isikutuvastamist elektroonilises keskkonnas ja parandab e-teenustele juurdepääsu ning loob selleks märksa mugavamad tingimused. Nii viisi võib e-teenuseid kasutada ja digitaalalkirja anda igal pool maailmas, vajamata arvutisse dokumendi-lugejat ning spetsiaalset tarkvara.

Eelöeldu põhjal võib tõdeda, et ühest küljest on loodud lisavõimalus elektrooniliseks isikutuvastamiseks, mis omakorda pakub isikule endale mugavamaid võimalusi igapäevaste elektrooniliste toimingute tegemisel. Teisest küljest toetab uudne lahendus Eesti infoühiskonna kui terviku arengut ning aitab sellele kaasa ka pikemas perspektiivis.

Seisuga 01.01.2012 on Eestis kehtivaid isikut tõendavaid dokumente kokku 2 221 746, millest digitaalseid isikutunnistusi (sh mobiil-ID-sid) on 16 998. 2012. aasta alguse seisuga on Eestis välja antud kehtivaid mobiil-ID sertifikaate

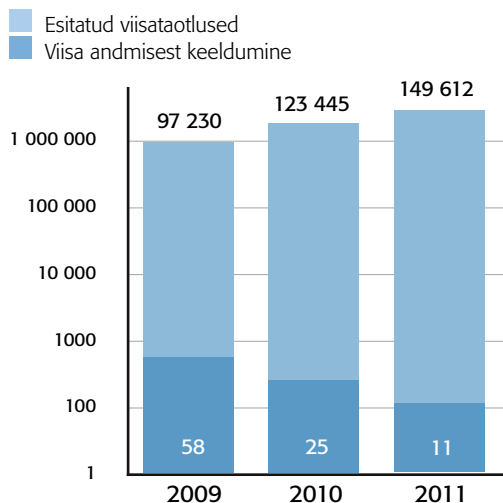
14 025 (joonis 23). 2011. aastal kuude kaupa mobiil-ID väljaandmise suundumustest nähtub, et peale aasta alguse on mobiil-ID taotlemise tendents ühtlane, kõikudes kuus 828 ja 863 taotleja vahemail.

5.3. Ebasoovitavate välismaalaste Eestisse saabumise ning nende siin viibimise tõkestamine

5.3.1. Viisad

Eesti välisesindustele ning Politsei- ja Piirivalveametile esitati 2011. aastal kokku 149 612 viisataotlust. KMO viisataotluste kooskõlastamisest keeldumise arv kahanes 25-lt 11-le (joonis 24). KMO viisataotluste kooskõlastamisest keeldumise vähenemine oli 2011. aastal 57%. Keeldumise peamised põhjused olid välismaalasele kehtestatud sissesõidukeeld, oht avalikule korrale või riigi julgeolekule ning põhjendatud kahtlus, et välismaalase väidetav reisi eesmärk ei vasta selle tegelikule eesmärgile.

5. aprillil 2011 jõustus mitu viisamenetluse seisukohalt tähtsat välismaalaste seaduse muudatust – pikaajalise viisa kehtivusaja pikenedamine kuni 12 kuuni, pikaajalise viisa andmisest keeldumise aluste täiendamine, välismaalase õigus vaidlustada otsus viisa andmisest keeldumise, viisa tühistamise, viisa kehtetuks tunnistamise, viibimisaja pikendamise keeldumise ning viibimisaja ennetähtaegse lõpetamise kohta.

Joonis 24. Viisataotluste esitamine ja viisa andmisest keeldumine aastail 2009–2011

Politsei- ja Piirivalveameti kodakondsus- ja migratsiooniosakonnale ei ole 2011. aastal viisaasjadest ühtki viia andmisest keeldumise otsuse vaidlustamise kohta esitatud. Kriminaalpolitseiosakond sai 2011. aasta I poolas 52 vaideavaldust, millest 7 puhul otsustati vaideavaldus rahuldada. Piirivalvele esitati 6 vaideavaldust ning kõik viisa andmisest keelduvad otsused jäid jõusse. Kaitsepolitseiametile esitati 7 vaideavaldust, millest 2 puhul muudeti varasem keelduv otsus positiivseks. II astme vaidmenetlusi esitati 2011. aastal Välisministeeriumi kaudu Siseministeeriumile kokku 9 ning kõik otsused jäid muutmata. Kõik viisataotluse kooskõlastamisel tehtud keelduvad otsused jättis Siseministeerium jõusse. Viisa andmisest keeldumise otsuste vaidlustamise väike arv näitab viisataotlusi kooskõlastavate asutuste töö head kvaliteeti.

Eesti on jätkuvalt suurendanud oma koostöövõrgustiku esindatust välisriikides. 2011. aasta lõpu seisuga on Eesti sõlminud esinduslepingud viisade väljastamiseks Austria, Hispaania, Leedu, Läti, Poola, Prantsusmaa, Rootsi, Saksamaa, Sloveenia, Soome, Ungari, Hollandi, Taani ja Šveitsiga, kes esindavad meid kokku 84 riigis. Ungari esindab Eestit ka ühistes viisakeskustes Moldovas ja Türgis.

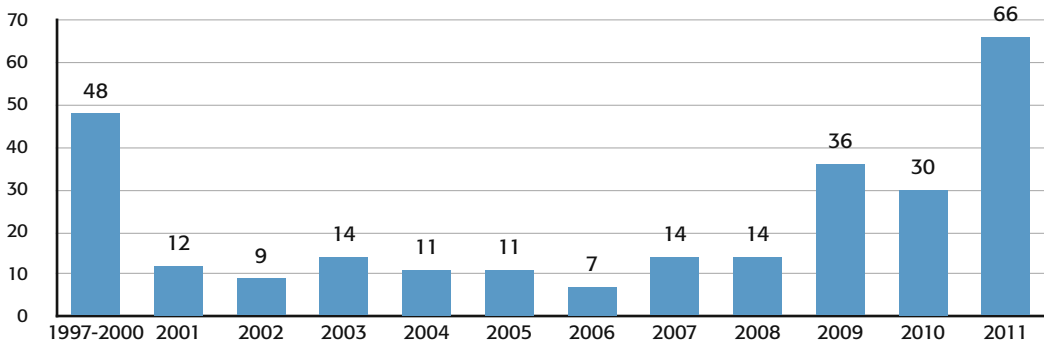
Lihtsustamaks viisade taotlemist, on Eesti suurendanud koostööd Venemaal välisteenuse osutajaga, et taotleda viisaid peale Venemaa regionaalkeskuste ka Moskva ja Peterburi linnas ning Loode-Venemaal (leping võimaldab pöörduda 80 teeninduskeskusesse Venemaal).

11. oktoobril 2011 liitus Eesti Schengeni ühtse viisainfosüsteemi (VIS) keske andmebaasiga. VIS edendab viisataotluste ja nendega seoses tehtud otsuseid käsitlevate andmete vahetamist liikmesriikide vahel, et lihtsustada viisa taotlemise korda ning takistada viisadega äritsemist. Samuti aitab VIS hõlbustada võitlust pettuse vastu ning kontrolli välispiiril asuvates piiripunktides ja liikmesriikide territooriumidel. Isikult viisataotlust vastu võttes hõivatakse biometrilised andmed (taotleja sõrmejäljed) ja sisestatakse VISi. Ühtse infosüsteemi nõuete põhjal võetakse sõrmejälgi viisataotlejalt piiripunktides, viibimisaja pikendamise taotlemisel Eesti Politsei- ja Piirivalveametis ning Eesti Suursaatkonnas Egiptuse Araabia Vabariigis. Ülejäänud Eesti välisesindused edastavad VISi viisataotlejate tähtnumbrilised isikuandmed ja foto. Märkimist väärib, et Eesti ja Belgia Kuningriik on ainukesed liikmesriigid, kes võtsid VISi kasutusele kõigis välisesindustes, kus väljastatakse viisaid.

5.3.2. Varjupaigataotlused

Eestile esitatud varjupaigataotluste arv on alates Eesti liitumisest Schengeni alaga märkimisväärselt suurenenud. Kui aastail 2001–2008 palus Eestilt varjupaika 7–14 inimest aastas, siis 2009. ja 2010. aastal kasvas nende arv vastavalt 36 ja 30 isikuni. 2011. aastal esitati Eestile aga juba 67 esmast varjupaigataotlust. Üks inimene esitas topelt varjupaigataotluse (joonis 25). Seega on varjupaigataotluste arv võrreldes eelmise aastaga kahekordistunud. Selle arvu kasvu võib prognoosida edaspidigi.

2011. aastal on suurenenud riikide hulk, kust Eestisse saabunud varjupaigataotlejad pärit on, eelkõige Aafrika riikide arvelt. Kõige rohkem varjupaigataotlejaid saabus 2011. aastal Eestisse Kongo Demokraatlikust Vabariigist (11 isikut),

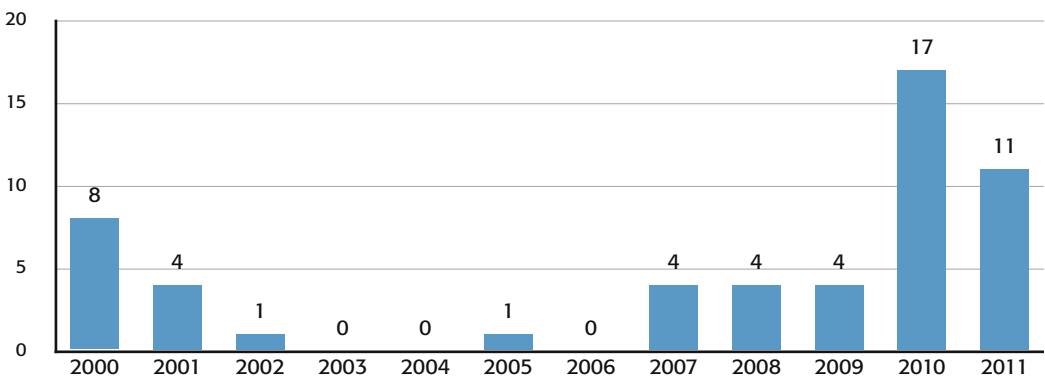
Joonis 25. Varjupaigataotlejate arv aastail 1997–2011

järgnevad Afganistan 8 ning Armeenia 7 isikuga. Veel on saabunud neid meile Gruusiast ja Venemaalt (vastavalt 6 ja 4 isikut), Kamerunist, Liibüast, Usbekistanist, Somaaliast ja Valgevenest (igast riigist 3 isikut), Iraagist ja Ukrainast (igast riigist 2 isikut) ning Bangladeshist, Elevandiluurannikult, Guineast, Indiast, Kõrgõzstanist ja Türgist (igast riigist 1 isik). Varjupaigataotluse on esitanud ka 3 kodakondsuseta isikut ning 2 Palestiina okupeeritud aladelt pärit isikut.

Enamik Eestisse saabunud varjupaigataotlejatest on täiskasvanud vallalised meesterahvad. Uudne on aga see, et 2011. aastal on märkimisväärselt suurenenud nende varjupaigataotluste arv, mis on esitatud piiril. Kui varasematel aastatel palusid piiril varjupaika ainult üksikud välismaalased, siis 2011. aastal on piiril esitatud

varjupaigataotluste arv peaaegu võrdne riigi sees esitatud taotluste arvuga (34 taotlust esitati piiril ja 33 riigis). Enamik piiril varjupaika taotlenuid saabus Eestisse Venemaa kaudu; neil oli Venemaa Föderatsiooni viisa.

Kui 2010. aastal andis Eesti rahvusvahelise kaitse kokku 17 isikule, siis 2011. aastal kaitse saajate arv veidi vähenes (joonis 26). Pagulase-na tunnustati 8 isikut ja lisakaitse anti 3 isikule. Peale selle anti välja 6 rahvusvahelise kaitse saanud välismaalase perekonnaliikme elamisluba. Kui varem kehtinud välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse järgi anti ka rahvusvahelise kaitse saaja perekonnaliikmetele rahvusvahelise kaitse saaja elamisluba, siis jõustus 1. oktoobril 2010 seadusemuudatus, mille kohaselt annab Eesti rahvusvahelise kaitse saajate perekonnaliikmetele üldjuhul pereliikme

Joonis 26. Rahvusvahelise kaitse saajad aastail 2000–2011

elamisloa ning ainult juhul, kui perekonnaliige vajab rahvusvahelist kaitset, antakse talle koos perekonnaliikme elamisloaga ka rahvusvaheline kaitse.

Euroopa Pagulasfondi vahendite toel viidi 2011. aastal ellu kuus projekti, mis aitasid parandada varjupaigamenetluse kvaliteeti, varjupaigataotlejate vastuvõtu tingimusi, valmisolekut varjupaigataotlejate massiliseks sisserändeks ning avalikkuse teadlikkust varjupaigatemaatikast.

5.3.3. Illegaalne immigratsioon

Euroopa Liidus on hinnanguliselt 2–4 miljonit ebaseaduslikku sisserändajat, kellest on ainult 10% ületanud Euroopa Liidu välispiiri ebaseaduslikult. Enamik on Euroopa Liitu sisenenud seaduslikult, kuid jäänud siia viisa või elamisloaga lubatud viibimis- või kehtivusajast kauemaks.

Araabia kevad on oluliselt suurendanud Euroopa Liitu sisenevate rändevoogude survet ning toonud kaasa nende ümberpaiknemise Vahemere lääneosast Vahemere kesk- ja idaossa (Kreeka ning Türgi maismaapiirile). Euroopa viisalihtsustused ja -vabastused on Lääne-Balkani riikidele märgatavalt suurendanud nii nendest riikidest pärit varjupaigataotlejate arvu kui ka varjupaiga väärkasutamise juhtumite arvu ELis.

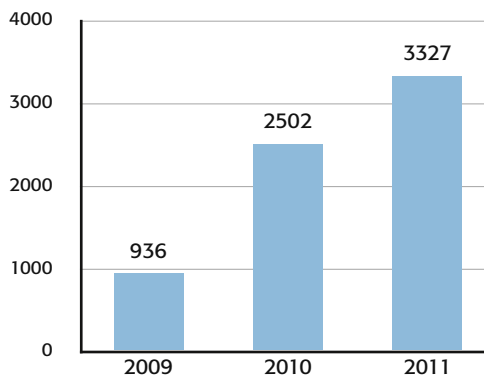
Kuigi Põhja-Aafrika sündmused pole kujutanud vahetut ohtu Baltimaade välispiiridele Venemaa Föderatsiooniga, on ebaseaduslike sisserändajate seas Eestiski kasvanud Aafrika päritolu isikute arv. Kui veel aastail 2007–2009 moodustasid enamiku ebaseaduslikest sisserändajatest Aasia (Afganistani, Palestiina) päritolu ja SRÜ riikide kodanikud, siis olid 2011. aastal 34% ebaseaduslikest sisserändajatest SRÜ päritolu isikud, 31% Aafrika päritolu, 16% Venemaa Föderatsiooni kodanikud ja 19% Aasia päritolu isikud.

2011. aastal avastati 82 ebaseadusliku sisserände juhtumit (2010. aastal 61 juhtumit) ning 132 ebaseaduslikku sisserändajat (2010. aastal 109). Päritoluriikide järgi peeti ebaseadusli-

ku piiriületuse eest enim kinni Venemaa (21), Gruusia (18) ja Kongo DV (16) kodanikke.

Põhilised ebaseadusliku sisserände moodsed olid viisa väärkasutamine (23 juhtumit) ja võltsitud reisidokumendi esitamine (17 juhtumit). Viisade väärkasutamine on alates Eesti liitumisest Schengeni alaga näidanud pidevat kasvu. Sellest tulenevalt on suurenenud ka viisade eel- ja järelkontrolli osatähtsus, et tagada rände pideva monitooringuga sisejulgeoleku riskide kiire ja õigeaegne hindamine. Võltsitud reisidokumente kasutavad eeskätt Aafrika päritolu välismaalased. Üldjuhul üritatakse siseneda võltsitud ELi elamisloa kasutades ning võltsingu avastamise korral esitatakse piirivalveametnikele varjupaigataotlus.

2011. aastal väljastati välispiiril 3327 sisenemiskeeldu, mis on 820 isikule rohkem kui 2010. aastal, kui väljastati 2502 sisenemiskeeldu (juunis 27). Venemaa Föderatsioon lõpetas 2010. aastal oma liikmesuse rahvusvahelise tööorganisatsiooni (ILO) konventsioonis C.108 „Seafarer’s Identity Document Convention“ ja ratifitseeris ILO konventsiooni C.185. Seetõttu ei kehti Vene meremeestele enam ILO konventsioonist C.108 tulenevad erisused Eesti Vabariigi territooriumile sisenemiseks ning Eestist läbisõiduks vajab Vene kodanik viisat. Viisa puudumine reisidokumendis on omakorda piirilt tagasisaatmise alus. Teine tähtis põhjus on

Joonis 27. Sissesõidukeeldude arv aastail 2009–2011

välispiiri ületajate märkimisväärne kasv nii maismaapiiril (9%), õhupiiril (38%) kui ka merepiiril (14%).

24. detsembril 2010 jõustus väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muutmise seadus, millega võeti üle Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2008/115/EÜ (nn naasmisdirektiiv). Erinevalt varasemast regulatsioonist sätestati Politsei- ja Piirivalveametile ning Kaitsepolitseiametile kohustus teha igale ebaseaduslikult riigis viibivale välismaalasele lahkumisettekirjutus ning kohaldada tema suhtes reeglina sissesõidukeeld. Naasmisdirektiivi ülevõtmine on märgatavalt suurendanud lahkumisettekirjutuste arvu. Kui 2010. aastal tehti 5 lahkumisettekirjutust, siis 2011. aastal juba 502 lahkumisettekirjutust, millest 408 olid kohe sundtäidetavad.

Eestist väljasaadetavate arv on aastati olnud stabiilne ning olulisi muutusi väljasaadetavate kodakondsuses pole olnud. See näitab, et ebaseadusliku sisserände kasvav surve pole mõjutanud väljasaatmisi üldmenetlusena, kuivõrd üldjuhul saadetakse seadusliku aluseta välismaalane tagasi juba piirilt või piirilalt kiirmenetluse korras. 2011. aastal saadeti välja 111 välismaalast. Nii 2010. kui ka 2011. aastal saadeti enim välja Venemaa Föderatsiooni, Läti ning määratlemata kodakondsusega isikuid.

Kõige tõhusam meede illegaalse immigratsiooni tõkestamisel on koostöö illegaalse immigratsiooni lähteriikidega. Nii on illegaalse immigratsiooni vastase võitluse lahutamatuks osaks väljasaatmismeetmed, mille eeldus on tagasivõtulepingute tõhus rakendamine. 2011. aastal allkirjastati kahepoolsed tagasivõtulepingu rakendusprotokollid Vene Föderatsiooni ning Serbiaga. Ettepanek rakendusprotokoll sõlmida tehti Gruusiale, kellega Euroopa Liit jõustas tagasivõtulepingu 2011. aasta 1. märtsil.

Euroopa Tagasipöördumisfondist toetati 2011. aastal 50 kolmanda riigi kodaniku tagasipöördumist – toetatud vabatahtliku tagasipöördumise programmi raames lahkus 8 kolmanda

riigi kodanikku ning sunniviisil saadeti välja 42 kolmanda riigi kodanikku.

5.3.4. Integreeritud piirihaldus

Integreeritud piirihalduses panustati 2011. aastal eelkõige ELi välispiiri arendamisse (välispiirifondi vahendid), rahvusvahelisse koostöösse ning piiriületusjärjekordade kaotamisse.

Euroopa Liidu välispiirile Eesti-Vene kontrollijoonel paigaldas 2011. aastal uut tüüpi valve tehnika Defendec OÜ. Unikaalse tuvastusalgoritmi abil piiririkumisi ja sellega seotud kuritegusid tuvastav tehnika sulandub kergesti keskkonda, on kuluefektiivne ega vaja sagedast hooldust. Kasutades uut tüüpi tehnikat, on avastatud korduvalt ebaseaduslikke piiriületajaid ning salakaubavedajaid, kelle peamine eesmärk on toimetada üle välispiiri sigarette.

2011. aastal jätkati aktiivselt Välispiirifondi¹¹ rahalise toetusega ELi välispiiri väljaarendamist, mille põhiohk langes mitmeaastaste projektide ettevalmistamisele ning alustamisele (Peipsi integreeritud seiresüsteemi renoveerimine, mereseire infosüsteemi II etapp, piirikontrolli infosüsteemi tarkvara ja andmebaasi platvormi vahetus, SISII rakendamine). Algatatud projektide realiseerumisel moderniseeritakse osaliselt ELi välispiiri seiresüsteemid, mis on vananenud ja ei vasta enam nõuetele, samuti täiendatakse infosüsteeme. Lisaks soetati mobiilseid vahendeid, mis võimaldavad politseiametnikel piiril operatiivselt andmebaase kasutada ning vajalikke menetlustoiminguid teha. Sellega paraneb piiri valvamise efektiivsus.

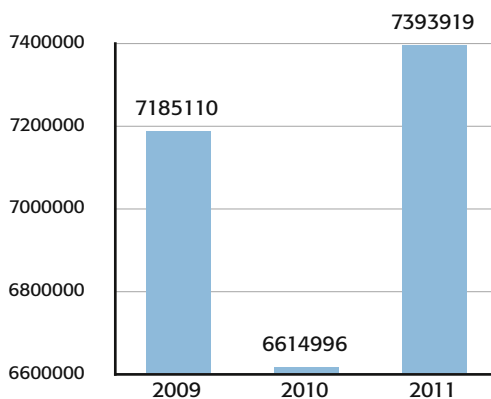
Põlvemaal avati üks Euroopa nüüdisaegsemaid piirijaamu – Koidula raudtee piirijaam, mis sisejulgeoleku mõistes on varasemast efektiivsem. See tähendab, et uue jaama avamine nihutab kontrolli sisemaalt otse piirile. Enne piirijaama valmimist korraldati rahvusvahelise rongiliikluse piirikontrolli Orava raudteejaamas, enam kui kümne kilomeetri kaugusel ajutisest kontrollijoonest, ning tollikontrolli tehti Tartus. Ehitatud on videovalvesüsteem, mida toetavad jaama perimeetri muud valveseadmed, ning

¹¹ Välispiirifond on loodud aastateks 2007–2013 üldprogrammi „Solidaarsus ja rändevoogude juhtimine“ raames 23. mail 2007 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu otsusega nr 574/2007/EÜ.

röntgenistüsteem, mille läbib iga jaama saabuv kaubakoosseis.

Narva maanteepiiripunkti taristu on kitsaks jäämas piiriületuste voogudele. Piiriületused kasvavad umbes 10% aastas. Vältimaks olukorda, et Narva maanteepiiripunkti taristust tingituna ei suudeta reisijate vooge enam kvaliteetselt teenindada, algatas Siseministeerium koostöös Venemaa Föderatsiooni riigipiiri korraldamise föderaalsete agentuuriga (Rosgranitsa) Narva ning Ivangorodi piiripunkti rekonstrueerimise projekti, mille rahastamist taotletakse Eesti-Läti-Vene piiriülese koostöö programmi Euroopa naabrus- ja partnerlusinstrumendi kaudu. Projekteerimine kestab umbes aasta (2012) ning ehitatakse aastail 2013–2014.

Eesti panustab integreeritud piirihalduses aktiivselt rahvusvahelisse koostöösse, mille maht on aasta-aastalt suurenenud. Panustatakse ELi liikmesriikide välispiiri valvamise ja Frontexi koordineeritavatesse ühisoperatsioonides ning osaletakse piirivalve valdkonna kiirreageerimisüksuste rakendamiseks korraldatud koolitustel. Eesti eksperdid olid aktiivsed ka rahvusvahelisel tasandil. Nii võeti osa liikmesriikide välispiiride (nt Taani, Norra, Islandi merepiiri) Schengeni hindamissioonidest. Peale selle osaleti kolmel Euroopa Liidu tsiviilmissioonil kokku kuue eksperdiga ning Frontexi ühisoperatsioonidel 93 piirivalvuriga (2010. ja 2009.

Joonis 28. Isikute välispiiri ületused

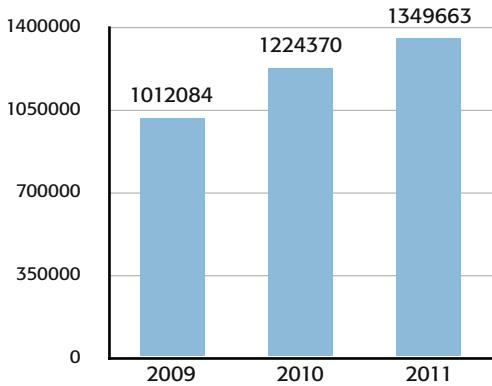
aastal osales vastavalt 81 ja 61 piirivalvurit). Kokku kestsid erinevad missioonid 3116 päeva (2010. ja 2009. aastal 2381 ja 1092 päeva).

Tõhus piiride valve on seotud püsivate rahvusvaheliste sidemetega ja tiheda koostööga peamiste ebaseadusliku sisserände lähteriikidega. Piirivalvevaldkonna ekspertide osavõtuga tsiviilmissioonidest, erinevatest koostööprogrammidest, projektidest ning koolitustest on tagatud parima praktika ja Eesti kogemuse edastamine kolmandatele riikidele. Selle tõhustamiseks uuendati 2011. aastal kahepoolseid piirivalvealaseid koostöölepinguid Vene Föderatsiooni ja Gruusia piirivalvega. Lepingud annavad aluse teabevahetuseks ja tegevuste tõhustamiseks ebaseadusliku rände tõkestamisel.

Eesti idapiiril on pikad piirijärjekorrad olnud üle kümne aasta. Selle leevendamiseks algatas Siseministeerium 2010. aasta kevadel riigipiiri seaduse muutmise. Peale seaduse vastuvõtmist valmistati ette ning korraldati avalikud konkursid, et leida infosüsteemi arendaja ja haldaja ning ootealade haldajad. 1. augustil 2011 võeti kasutusele ühtne piiriületuse ootejärjekorra infosüsteem, et korraldada ootejärjekorda ning vähendada piiriületajate liigset ooteaega elavas järjekorras Eesti idapiiri maanteepiiripunktides. Piiriületuse ootejärjekorra infosüsteem võimaldab planeerida piiriületusaega. Teades piiriületusaega, saabuvad piiriületajad sõidukiga piirile määratud ajaks ega pea ootama elavas järjekorras. Kui piiriületajal tekib vajadus oodata piiriületusaega, saab ta seda teha spetsiaalsetel ootealadel. Juulist novembrini alustasid tegevust piirijärjekorra ootealad.

Isikute piiriületused on peale 2010. aasta teatavat vähenemist taas kasvama hakanud (joonis 28). Samas jätkub sujuv transpordivahendite arvu suurenemine (joonis 29).

Idapiiril asuvad kordonid on 2011. aastal ebaseaduslike piiriületajate tabamise kõrval pidurdanud ka aktiivistunud salakaubavedu. 2011. aastal avastati piiripunktidevahelisel alal 2 630 592 salasigaretit, s.o üle 2 korra rohkem kui 2010. aastal.

Joonis 29. Transpordivahendite välispiiri ületused

5.4. Terrorismi ennetamine ja tõkestamine

Aastat 2011 jäävad meenutama Anders Behring Breiviku juhtum Norras ning Kaitseministeeriumi rünnak Tallinnas. Vahel nii kaugel näiv terrorism näitas lisaks oma globaalsele palgele seda, et rünnak võib tabada ka Eesti seni turvalist ühiskonda. Terrorismi ärahoidmine on üleilmastavas ühiskonnas inimeste turvatunde tagamiseks väga tähtis. Eesti seisukohast tähendab see erinevate asutuste ja ettevõtete läbimõeldud koostööd nii otseselt terrorismivastases võitluses kui ka sellega külgnevate ohtude ennetamiseks, mille peamised tegevussuunad on illegaalse immigratsiooni ja raske kuritegevuse tõkestamine, sh terrorismi rahastamise valdkonnas.

Euroopa Komisjon on esitanud teatise terrorismi rahastamise jälgimissüsteemi (TFTS) eesmärkide ja võimaliku ülesehituse kohta ning korraldab praegu mõjuanalüüsi, et plaanida edasisi samme. Süsteemi eesmärk on luua võimalus sõeluda põhjendatud juhtudel terrorismi tõkestamiseks vajalikku infot ELi-sisestest finantssõnumitest. Eesti toetab sellise üleeuroopalise süsteemi kasutusele võtmist. Ühiskonna turvalisust suurendava meetmena tõhustatakse ka riigi toimimise seisukohast tähtsate objektide kaitset, võttes arvesse nii Oslos kui ka Tallinnas 2011. aastal juhtunut.

5.5. Luure- ja mõjutustegevuse ennetamine

Eesti Vabariigi julgeolekuasutused Kaitsepolitsei ja Teabeamet täidavad neile julgeolekuasutuste seadusega pandud ülesandeid ning püüavad tuvastada Eestit ja liitlasi ohustavaid luurerünnakuid. Peame arvestama, et mõjutustegevus ja luure on väga varjatud tegevused. Samuti ei paista avalikult välja vastumeetmed ning kogu maailmas on selliste juhtumite avalikuks tulek pigem väga suur erand. See, et juhtumid ja vastumeetmed ei ole avalikult jälgitavad, ei tähenda, et säärase juhtumite tuvastamisega ei tegelda. Eestis suurendatakse pidevalt teabehanget ning tõhustatakse rahvusvahelist koostööd Eesti-vaenulike eriteenistuste ja Eesti riigi julgeoleku vastu suunatud kavatsuste kohta info saamiseks ning vajalike vastumeetmete võtmiseks. On vaja tõhustada ühiskonna teadlikkust, et tunda ära vaenulikud mõjutustegevused. Kahjuks on Eestis inimesi ja organisatsioone, kes ei saa aru riskidest, mida niisuguste kontaktide loomine ja hoidmine kaasa toovad.

5.6. Euro turvaline toomine Eestisse

2011. aasta ajalooline ülesanne sisejulgeolekusüsteemile oli tuua euro turvaliselt Eestisse ja transportida see kõigisse Eesti paikadesse. See oli ajalisel kõige pikem turvalisuse tagamise operatsioon, mis Eestis on aegade jooksul korraldatud. Kogu operatsioon toimetati kõrgel tasemel ja vahejuhtumiteta. Operatsiooni maksumuseks kujunes 1,4 miljonit eurot.

Vabariigi Valitsus seadis eesmärgiks liituda eurotsooniga hiljemalt 1. jaanuaril 2011. aastal. Eurotsooniga liitumine muutus reaalseks 2010. aasta kevadel Euroopa Komisjoni ja teiste ekspertide antud positiivsete hinnangute valguses. Esimesed signaalid võimaliku liitumise kohta olid teada 2009. aastal ning sama aasta septembris alustas Siseministeerium esimesi planeerimistegevusi.

Kogu operatsiooni oli hõlmatud kokku peagu 1300 politseiametnikku. Nende kõrval olid euroturvalisuse tagamisse kaasatud Eesti Pank, teised Siseministeeriumi haldusala asutused,

Euro toomine Eestisse oli ajaliselt kõige pikem turvalisuse tagamise operatsioon, mis Eestis on aegade jooksul korraldatud.

abipolitseinikud, kaitsevägi, turvafirma G4S, pangad ja teised asutused. Pikk planeerimisfaas ning kümned politseioperatsioonid tähendasid kaasatuile pingelist aega ja töökoormuse kasvu. Väga hea on tõdeda, et veoste vastu ei toimunud ühtki rünnakut ning kõik veosed jõudsid sihtpunktidesse. Erinevate institutsioonide koostöö võimaldas leida kitsaskohad, mida ühiselt tulevikus parandada.

Eurooperatsioonide korraldamise tegi keerukaks informatsiooni tundlikkus ja selle hoidmine kitsas ringis. Arvestada tuli erinevate ametkondade ohuhinnanguid ning teiste riikide euroalaga liitumise praktikat. Rahaveo, rahavahetuse, turvalisuse ja avaliku korra ning üleüldiseks sisejulgeoleku efektiivseks tagamiseks tuli rakendada laiaulatuslikke politseiilisi meetmeid. Tegutseda tuli tava- ja eriolukorras sularahaveoga seotud kohtades, tagada sularahaautomaatide valve jne. Märkimata ei saa jätta ka ilmastiku mõju kogu protsessile. Eestisse tuli turvaliselt tuua kogu käibele minev sularaha. Euroraha tuli laiali jagada peagu 200 pangakontorisse ja ligi 900 sularahaautomaati Eestis. Samal ajal tuli korjata ära käibel olnud Eesti kroon. Turvalise jaotamise tegi keeruliseks ajaline piirang,

sest inimesed pidid saama kasutada nii krooni kui ka kohe järgnevat eurot.

Kui kroon oli rohkem nn Eesti siseasi ja mitte nii atraktiivne rahvusvahelistele kuritegelikele organisatsioonidele, siis euro kasutusele võtmisega eeldame, et rahvusvaheliste kuritegelike gruppide huvi Eesti vastu kasvab. Viimasel ajal on suurenenud kuritegelikud ründed eurotsooni liikmesriikides sularahavedude vastu. Paljud sularahaga kokku puutuvad isikud langevad väljapressimise ohvriks. Röövitakse pankade kontoreid ja sularahaautomaate. Maailmas rohkem kasutusel olev valuuta on atraktiivne ning kuritegelikud ründed Eestis toovad materiaalse kahju kõrval kaasa suure maine kahju. Seetõttu tuleb ka korrakaitsejõududel iga päev tugevalt panustada siseturvalisuse tagamisse.

Kokku võttes võib väita, et euro turvaline tulemine oli positiivne kogemus. See võimaldas hinnata riigi vahendeid ja inimeste võimekust tulla toime erinevates keerulistes ning vastutusrikastes olukordades. Väga oluline on kindlus, et Eesti korrakaitsestruktuurid on valmis ja võimelised tagama suuremahuliste väärtuste vedusid nii rahvusvaheliselt kui ka riigisiselt kõrgel tasemel ning suure riskiga olukordades.

5.7. IT-agentuuri loomine

2011. aastal astuti esimesi samme õigusel, vabadusel ja turvalisusel põhineva ala suuremahuliste IT-süsteemide operatiivjuhtimise Euroopa ameti loomisel ning peakorteritöö alustamisel Tallinnas. 21. novembril 2011 jõustus ameti õiguslik alus ja Euroopa Komisjon on alustanud ameti personalikonkurssi. Eesmärk on alustada ameti tööd juulis 2012. Ameti haldusnõukogu, kuhu kuuluvad liikmesriikide esindajad, esimehe koosolek tuleb kokku 2012. aasta märtsi lõpul. Eesti valmistab ette ameti tööks vajalikke ajutisi ruume. Eesti ja Euroopa Komisjoni vahel käivad läbirääkimised peakontoritöö lepingu üle. Kuna see leping hõlmab mitut valdkonda, moodustas siseminister Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal ametkondadevahelise komisjoni, et koordineerida Tallinnas peakontoritöö alustamisega seotud tegevusi.

6. Kiirem abi

6.1. Otsingu- ja päästetööd merel ning piiriveekogudel

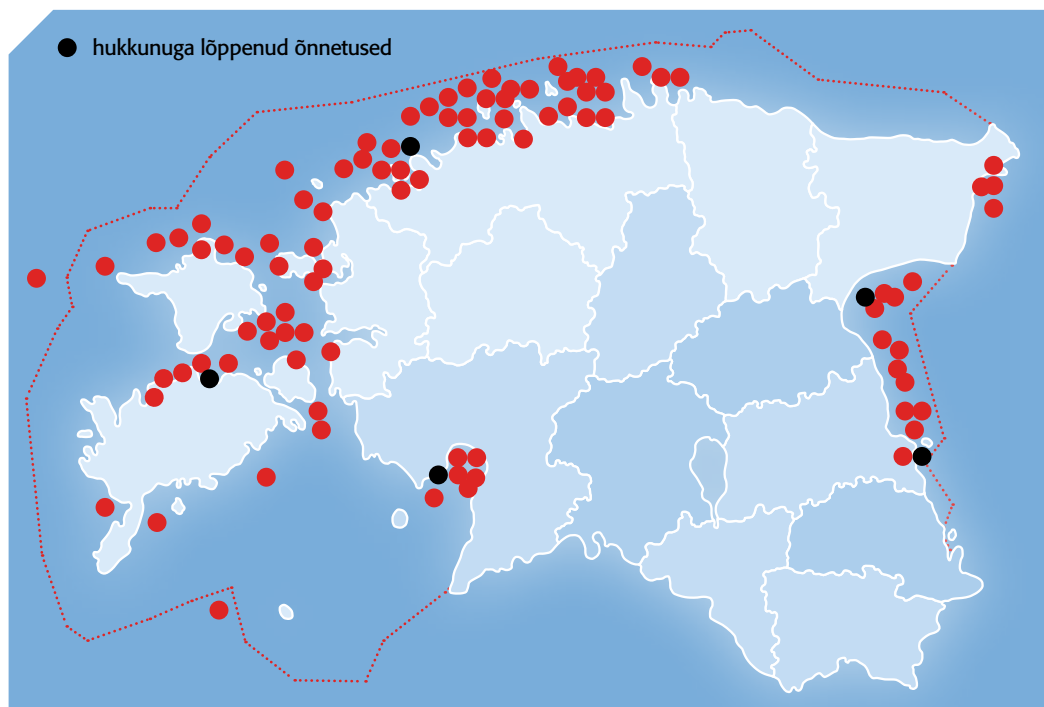
Läänemere veeteedel seilab päevas keskmiselt 2000 laeva. Eesti merealadel on aktiivne liiklus umbes 10 000 km² suurusel alal. Suvisel navigatsiooniperioodil lisanduvad tuhanded jahid, kaatrid ja lõbusõidulaevad. Talvel on jäämurdeprobleemid, mis halvendavad oluliselt meresõiduohutust. Igal aastal tekivad olukorrad, kus kalamehed püüavad kala jääl (põhiliselt Peipsi, Pihkva ja Lämmijärv ning Pärnu laht), arvestamata jääle mineku keeldu ning mittedoodsat ilmastikku. Peamised riskirühmad ongi harrastuskalurid ning harrastusmeresõitjad.

Merepäästejuhtumeid registreeriti 2011. aastal 242, hädta oli sattunud 469 inimest, kellest ise pääses 166 ja päästeti 289. Hukkus 11 ning teadmata kadunuks jäi 5 inimest.

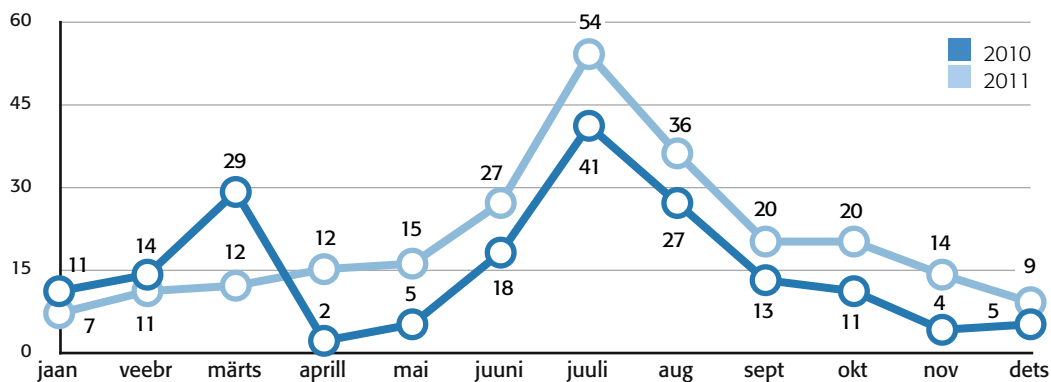
2011. aastal kaasati esimest korda päästejuhtumeid lahendama vabatahtlike merepäästjaid. Kokku hõlmati vabatahtlike üksusi 8 korral. Peale selle osalesid vabatahtlikud 3 õppusel ning paljudel treeningutel.

6.2. Merereostuse ohu vähendamine

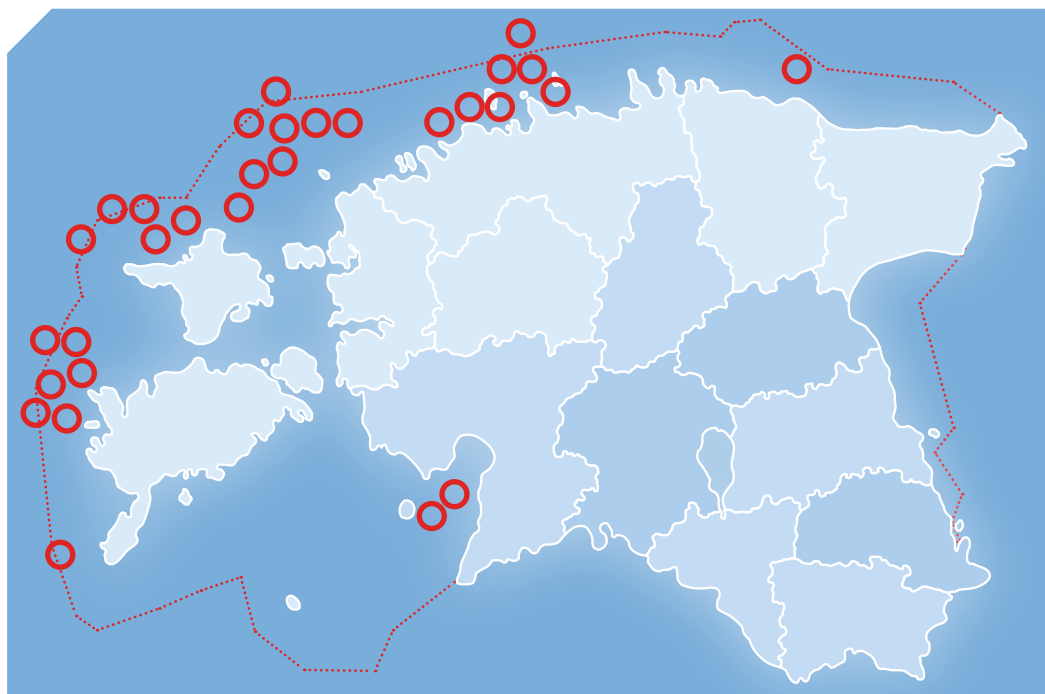
Keskkonnaseireks tehakse patrull-lende ning kasutatakse Euroopa Meresõiduohutuse Ameti (EMSA) satelliitseiret. 2011. aastal saadi erine-

Joonis 30. Merepäästeoperatsioonide asukohad 2011. aastal

Joonis 31. Otsingu- ja päästetööd aastail 2010–2011

Joonis 32. Reostuse juhtumid 2011. aastal

vaid kanaleid pidi info 31 võimaliku reostusjuhtumi kohta, reostus tehti kindlaks 16 juhul. 2010. aastal oli reostusjuhtumite arv 27. Enamasti lasti tahtlikult laevalt vette kerghaihtuvaid naftatooteid ja naftajääke, mis keskkonna ning ilmastiku mõjul kiiresti haihtusid.

Reostuse kõrvaldamiseks on Eestil kasutada kolm spetsiaalset reostustõrjelaeva ning Polit-

sei- ja Piirivalveametil on kohandatud üks laev reostuse lokaliseerimiseks. Eestil on sõlmitud reostustõrjealane koostööleping Soome Vabariigiga ning sõlmimisel on leping Läti Vabariigiga.

Rahvusvahelise koostöö arendamiseks korraldas Politsei- ja Piirivalveamet 2011. aastal rahvusvahelise reostustõrjeõppuse „Puhas meri 2011“

ning osales rahvusvahelisel õppusel „Balex Delta 2011“. Koostöö tihendamiseks ja parima praktika vahetamiseks võtab Politsei- ja Piirivalveamet osa Balti mere reostusetõrjealasest koostöörühmast (BRISK).

7. aprillil 2011 toimus Riias Euroopa Regionaalarengufondist rahastatava Politsei- ja Piirivalveameti uue mitmefunktsioonilise reostusetõrjeala korpuse vettelaskmise tseremoonia. Plaani järgi võetakse laev teenistusse 2012. aasta sügisel. Laev on 63,9 meetrit pikk, 10,2 meetrit lai ning selle süvis on 4,2 meetrit. Uue laeva põhiülesanded on õlireostuse lokaliseerimine ja kõrvaldamine, suutlikkus liikuda keemiaõnnetuse piirkonnas, tulekahjude kustutus sadamates ja merel, suutlikkus iseseisvalt liikuda Läänemere ja Soome lahe jäätingimustes ning ennetustöö, et vältida tahtlikke reostusi vastutusalas.

Riigi ressursside kõrval saab ulatusliku reostuse korral kasutada EMSA Läänemeresel valmiduses olevat viit tankerit, mis on kohaldatud reostuse kõrvaldamiseks.

6.3. Hädaabiteadete menetlemise kvaliteedi parandamine ja kiiruse suurendamine

Hädaabiteateid menetletakse aasta-aastalt kiiremini alates kõne saabumisest häirekeskusesse kuni väljasõidukorralduse andmiseni. 2010. aastal suudeti tagada kõnele vastamine tavaoludes maksimaalselt 15 sekundi jooksul, kusjuures 90%-le kõnedest vastati 10 sekundi jooksul. Häirekeskusesse tehakse aastas umbes miljon kõnet, millest üksnes 25% vajab päästemeeskonna või kiirabi väljasaatmist.

2011. aastal hinnati elanikkonna rahulolu Häirekeskusega. Uuringu valimisse võeti ainult need isikud, kes on viimase aasta jooksul helistanud numbril 112. Uuringu tulemusena selgus, et Häirekeskuse tööd ja hädaabiteate menetlemist hindas positiivseks 91% isikutest.¹² Arvestades, et Häirekeskusesse helistatakse ainult õnnetuste ja muude oluliste probleemide korral ning paljud helistajad on kas paanikas või

vähemalt tugevalt ärritunud, tuleb pidada väga heaks tulemuseks, et 92% helistajatest hindab kokku võttes saadud kogemust positiivselt.

Suurim arendus häirekeskuse töövaldkonnas on 2012. aastal algatatud prefektuuride juhtimiskeskuste ühendamine ning üleminek ühtsele hädaabinumbrile 112. Ühtse hädaabinumbri kasutuselevõtt suurendab abi kohalejõudmise kiirust. Ühendhäirekeskuse loomise kavandatav lõpptähtaeg on 1. november 2014.

Hädaabiteadete töötlemise ja ohuhinnangu andmise kiirust on parandanud meditsiini- valdkonna teadete vastuvõtmise ja töötlemise juhendi juurutamine. On valminud ka päästealaste hädaabiteadete menetlemise juhend, mis aitab kaasa abi kiiremale kohalejõudmisele. Päästealaste väljakutsete menetlemise juhendi juurutamine võimaldab anda ohuhinnangu ühe minuti jooksul kõne saabumisest arvates.

Hädaabiteadete viivitamatu menetlemine peab olema tagatud kõigile ühiskonnarühmadele. Selle võimaldamiseks töötatakse välja info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinev lahendus „SMS-112“, et vastu võtta hädaabiteateid vaegkuuljatelt ja kõnepuudega isikutelt.

Eesti-Šveitsi koostööprogrammis jätkati projekti „GIS-112“, mille eesmärk on pakkuda hädasolijale kiiremat pääste- ja kiirabiteenust. Programmi esimese etapi tulemusena on valminud geoinfosüsteemi detailanalüüs. Programmi lõpptähtaeg on 2012. aasta II pool, mil paigutatakse geoinfosüsteem kõigisse pääste- ja kiirabiautodesse. Geoinfosüsteemi kasutuselevõtt muudab häirekeskuse jaoks mobiilsemaks ja märksa kiiremaks hädasolijale lähima abiandja identimise. Programmi ühe tulemina paigutatakse saja kolmekümnesse päästeautosse terves Eestis monitorid, millega kuvatakse väljasõitvale meeskonnale vajalikud teejuhised ning päästeteenistujatele oluline operatiivandmestik (nt veevõtukohtad jms), samuti saab süsteemi abil jälgida teiste sündmuskoha poole suunduvate autode paiknemist.

¹² Faktum & Ariko uuring „Rahulolu häirekeskuse teenusega“, november 2011.

FOTO: ANDRES PUTTING/DELFI/PÄÄSTEAMET

2010. aastal pöörati päästetööde valdkonnas palju tähelepanu tegevuste standardimisele.

6.4. Päästekomandode võimekuse suurendamine

2010. aastal pöörati päästetööde valdkonnas palju tähelepanu tegevuste standardimisele. Selle tulemusena on kirjeldatud 16 päästeteenust, mida osutatakse elanikkonnale. Standardimine on loonud eeldused päästetööde valdkonna tõhusamaks planeerimiseks. Teenuste osutamine on jaotatud nende piirkondade komandodesse, kus riskihindamise tulemuse põhjal võib vastavat liiki õnnetusi kõige sagedamini juhtuda.

Üks teenuste korralduse osa on vajaliku päästetehnika ja -varustuse planeerimine. Päästetehnika puhul on peamiseks probleemiks olnud kaitseriituse ja varustuse hankimise ebaregulaarsus, mistõttu 2011. aastal ilmnis korraga mitu probleemi kaitseriituse, hingamisaparatuuride, tehnika

remondiga jne. Selle kõrval on vaja uuendada Päästeameti eritehnikat, eelkõige paak- ja redelautosid. Edaspidi tuleb tagada päästetehnika ja -varustuse regulaarne ning jätkusuutlik hankimine.

Tõhustada on vaja vabatahtlike päästjate tegevust (tulekustutustöö teenust). Selleks loodi lisaeeldused 1. septembril 2010. aastal jõustunud päästeseadusega ja selle rakendusaktidega. Vabatahtlike päästekomandode võrgustiku loomine on üks olulistest suundumustest, millega rõõbiti toimub riikliku komandovõrgustiku täpne riskidele vastav paigutamine, varustamine ja koolitus. Üks selle näiteid on elupäästevõimekusega päästekomandode arvu suurendamine. Kui 2008. aastal oli neid 41, siis on 2012. aastal planeeritud suurendada nende arvu 66ni. 2012. aastal on planeeritud suurendada ka vabatahtlike päästjate komandode hulka; selleks saab riik pakkuda rahalist toetust vabatahtlikele, samuti igakülget abi nõustamisel, koolitusel ja varustuse hankimisel.

6.5. Rahvusvaheline kriisireguleerimisõppus EU CREMEX 2011

16.–20. mail korraldas Siseministeerium Eesti ajaloo suurima tsiviilstruktuuride koostööõppuse EU CREMEX 2011, kus pisteti rinda keemial- ja kiirgushädaolukorra, ulatusliku evakuatsiooni ning pantvangikriisiga. EU CREMEX 2011 (EU Chemical and Radiological Emergency Management Exercise 2011) viidi ellu Euroopa Liidu Elanikkonnakaitse Mehhanismi raha toel ning selle eesmärk oli kontrollida ELi Elanikkonnakaitse Mehhanismi põhimõtetest arusaamist ja nende rakendamist. Õppustel mängiti läbi reaalse rahvusvahelise abi koordineerimine ning kriisikomisjonide tegevused 2009. aastal valminud hädaolukorra seaduse järgi. Projekt pakkus väärtuslikke kogemusi nii rahvusvahelistele kui ka Eesti kriisireguleerimise meeskondadele ja kõik osalenud riigid ning teised ELi Elanikkonnakaitse Mehhanismi partnerriigid said enda käsutusse teemakohast õppematerjali, sh videomaterjali.

Kuna projektiga sooviti kontrollida Eesti krii-

sireguleerimissüsteemi võimekust, loodi väga komplitseeritud stsenaarium, mille tegevuspaigad olid Tartu linn ja Tallinna lennujaam. Kaasati peagu kõik Eesti ametivõimud ning koostööpartnerid, kes on seotud keemia- ja kiirgusõnnetuste kõrvaldamisega.

Stsenaariumi järgi toimus Eestis 16.–20. mail mitu tuumaenergiateemalist tippkohtumist Tallinnas ja Tartus. Tallinnas peeti Euroopa Liidu valitsusjuhtide tippkohtumine, millele eelnes teaduskonverents Tartus, kus olid samuti esindatud mitmed valitsusdelegatsioonid esotsas ministritega. Säärased kohtumised olid stsenaariumi kohaselt kaasa toonud protestide laine kogu maailmas. Protestijad ähvardasid üritusi korraldava valitsuse ja ürituste endi vastu kasutada nn räpast pommi. Et niisuguste rünnakute tagajärgi vältida või vähendada, soovitas mitu rahvusvahelist organisatsiooni Eesti valitsusel paluda välisabi. Eesti Päästeamet ja Kaitsepolitseiamet kaasasid kohtumiste julgestamiseks abi Soome, Rootsi, Leedu, Hollandi ning Suurbritannia pääste ja politsei abijõududel.

Sündmused algasid Tartus, kus oli mitu keemiaõnnetust – üks kõrge riskiastmega keemiatööstuses ja teine ohtlike ainete veol; mängu tuli ka radioaktiivne element. Juhtum nõudis laiaulatuslikku evakuaatsiooni ning saaste kõrvaldamist tihedasti asustatud piirkonnas. Stsenaarium järgnes Tallinna lennujaamas, kus mängiti läbi pantvangikriis, millele lisandus juhtum räpase pommiga. Sama stsenaariumi rakendati nii staabiõppustel kui ka väliõppustel.

EU CREMEX 2011 tähtsaimad eesmärgid

- Kontrollida kiirgus- ja keemiaõnnetuste ning pantvangikriisiga seotud taktikalisi ja strateegilisi tegevuskavasid.
- Harjutada ELi Elanikkonnakaitse Mehhanismi põhimõtete järgimist ning rahvusvahelise abi koordineerimist ELi Monitooringu ja Informatsiooni Keskuse kaudu (EU Monitoring and Information Centre – MIC).
- Harjutada ELi liikmesmaade abi vastuvõt-

mist ning selle koordineerimist kriisipiirkonnas.

- Pakkuda õppimisvõimalust kõigile elanikkonnakaitsega seotud osalistele ning luua taktikalise reageerimise ja ametkondadevahelise koostöö õppematerjalid.

EU CREMEX 2011 olulisemad järelused

- Ühtlustada hädaolukordade lahendamise juhtimis põhimõtteid.
- Regulaatsioonide koostamise, järjepideva väljaõppe ning õppuste ja koolituste kaudu parandada ametkondadesisest ning -vahelist koostöökorraldust, valmisolekut reageerida kiirguskeemia sündmustele ja oskusi korraldada suuremahulist evakuaatsiooni.
- Täiendada esmareageerijate tehnilist valmisolekut, et lahendada keemia- ja kiirgushädaolukordi.

FOTO: LÕUNA POLITSEI FOTOKLUBI

Õppusel EU CREMEX 2011 pisteti rinda keemia- ja kiirgushädaolukorra, ulatusliku evakuaatsiooni ning pantvangikriisiga.

**„Turvalisuspoliitika
põhisuundade aastani 2015“
tegevusaruanne
2011. aasta kohta**

Turvalisem tunne

8. Väheneb elanikkonna hirm sattuda avalikus kohas rünnaku ohvriks.	
TPPSi EESMÄRK	TEGEVUSED 2011. AASTAL
<p>8.1. Elanikke teavitatakse kohtadest ja aegadest, kus ja millal on oht rünnaku ohvriks sattuda, samuti igaühe võimalustest osutada turvalisuse tagamisel kaasabi.</p>	<p>Avalikus kommunikatsioonis on eesmärk suuredendada inimeste üldist teadlikkust nende enda võtmerollist isiklikus turvalisuses.</p> <p>Välja on töötatud ühtne süüteoennetusliku tegevuse aastaplaan 2011 (31.03.2011), mille järgi on ellu viidud elanike teavituskampaaniaid järgmistel teemadel:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) alaealiste poolt ja alaealiste vastu toime pandud süüteod (sh kiusamiskäitumine õppeasutustes); 2) lähisuhtevägivald; 3) inimelude säästmise; 4) avalikku rahu rikkuvad süüteod; 5) sõltuvusainete tarvitamisega seotud süüteod; 6) varavastaste süütegude ennetamine; 7) liiklusrikkumised liiklusjärelvalveplaani põhjal. <p>Politsei on teavitanud järgmisi sihtrühmi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) alaealised; 2) vanurid; 3) turistid; 4) muud enimohustatud isikud; 5) kõik konkreetse piirkonna elanikud. <p>Politsei teavitustegevuses on püsivalt uuendatud politsei kodulehel avaldatavaid teateid, ajakirjanduse vahendusel avaldatud aramuslugudes ja intervjuudes on selgitatud konkreetsete korraldumiste näitel õiget käitumist ohuolukorras.</p>

<p>8.2. Parandatakse politsei kui üldkorrahooldusorganiga nähtavust avalikes kohtades patrullimisel ja tagatakse väljakutsete kiire teenindamine.</p>	<p>Keskmine korrahoolduspatrullitoimkondade väljapanek 2011. aastal oli 94,84 (2010. aastal 91,12).</p> <p>Ajavahemikul 26.05.–05.07.2011 elanikkonna seas korraldatud arvamusuuringu tulemused näitavad, et suuremal või vähemal määral on kõigis regioonides kahanenud rahulolu politsei tegevusega (langus 67%-lt 64%-le) nii töö, suhtlemisoskuse, tegutsemise tulemuslikkuse kui ka ametioskuste seisukohalt.</p>
<p>8.3. Suurendatakse politseiasutustes analüüsipõhist patrullitööd, et korrahooldusele eraldatava ressursiga saavutada maksimaalsed mõju inimeste turvalisuse tagamisel.</p>	<p>2011. aastal töötati välja ning 2012. aasta algusest rakendatakse õigusrikkumiste ruumi-aja analüüsil põhinevat patrullide väljapaneku mudelit, mis aitab planeerida patrullitoimkondade tööd.</p> <p>2011. aastal täiendati patrullitoimkondade ja väljakutsete aruandlust politsei infosüsteemis ALIS, mis lihtsustab analüüsipõhist patrullide töö planeerimist/korraldamist.</p>
<p>8.4. Luuakse kohaliku omavalitsuse tasandil toimivad koostöövõrgustikud riskigruppide mõjutamiseks õiguskuulekale käitumisele.</p>	<p>Kohalikes omavalitsustes on turvalisusega tegelevad komisjonid. Väiksemates valdades, kus komisjoni moodustatud ei ole, toimub sotsiaalne ennetustöö erinevate koostöövõrgustike kaudu, kus on osalisteks ka piirkonna politseiametnikud. Komisjonid ja koostöövõrgustikud lahendavad nii kohalikke üksikküsimusi kui ka üldküsimusi (nt noorte vaba aja veetmise võimalused).</p> <p>Turvalisusega tegelevaid komisjone oli 2011. aastal 170, 2010. aastal 161 omavalitsuses.</p>
<p>9. Väheneb isikuvastaste kuritegude arv, pööratakse erilist tähelepanu tapmist ja alaealiste vastu toime pandud kuritegude arvu alandamisele.</p>	
<p>TPPSi EESMÄRK</p>	<p>TEGEVUSED 2011. AASTAL</p>
<p>9.1. Viiakse läbi meediakampaaniad kooli- ja lähisuhtevägivallast kui probleemist teavitamiseks ja hoidumiseks.</p>	<p>2011. aastal korraldas politsei kooli- ja lähisuhtevägivalla teemal 15 ennetusprojekti (moodustab 13% kõigist 2011. aasta süüteoennetuslikest projektidest). Jättes välja regionaalsed või üleprefektuurilised ühepoolised teavituskampaaniad, on projektidega otseselt mõjutada jõutud 2376 alaealist ning 3721 täisealist.</p> <p>Järjest enam on kasvanud internetiohtudest teavitamise projektid (2011. aastal 5 projekti), millest suurimad olid Lääne Prefektuuri projektid „Kliik“ (2000 Saaremaa Ühisgümnaasiumi põhikooliastme õpilast ja nende vanemat) ning „Turvaliselt internetis“ (800 Pärnu maakonna 4.–5. klassi õpilast).</p>

<p>9.1. Viiakse läbi meediakampaaniad kooli- ja lähisuhtevägivallast kui probleemist teavitamiseks ja hoidumiseks.</p>	<p>Õppeasutustes toimuvatest vägivalla ennetamise projektidest olid suuremad Põhja Prefektuuri koolide õpetajatele saadetud kiusamiskäitumise ennetamisprojekt „Suhtlemismeister“ (274 õpetajat) ning lasteaiakasvatajatele mõeldud vägivalla märkamise projekt „Oska aidata“ (960 kasvatajat).</p> <p>Ida-Virumaal on jätkuprojektina juba teist aastat korraldatud „Lähisuhtevägivalla projekti Virumaa noortele“ (100 noort).</p> <p>Lõuna Prefektuuris korraldati teiste projektide hulgas süvendatult riskirühma tütarlaste preventiivseid diskussioonirühmi (94 noort).</p> <p>Alustati üle-eestilise kohtinguvägivalla ennetusprojekti ettevalmistamist (valminud on teavitusvoldik), mille eesmärk on aidata noortel ära tunda vägivallamärke lähisuhetes. Projekti raames toimub olukorra eel- ning järelanalüüs.</p> <p>Politsei jätkas partnerlust erinevates projektides ja programmides, nt UNICEFi ja JuMi koostööprojekt koos politseiga varase märkamise ja sekkumise teemal KOVIDes, et luua toimivaid koostöövõrgustikke riskirühma noorte aitamiseks.</p> <p>17.11.2010 jõustus PPA peadirektori käskkirj nr 487 „Lähisuhtevägivalla juhtumitele reageerimise, sellega seotud infovahetuse korraldamise juhend ja ohvriabile info edastamise kord“, mille alusel on 2011. aastal välja töötatud juhendid, mida rakendatakse 2012. aastal.</p>
<p>9.2. Tõhustatakse alaealiste kaitsel suunatud ametnike vahelist koostööd.</p>	<p>Politsei on teinud püsivalt koostööd nii üleriigilisel kui ka regionaalsel ja piirkondlikul tasandil sotsiaal- ja lastekaitseametnikega, sh teavitanud lähisuhtevägivalla juhtumitest, kus osaliseks oli alaealine (2011. aastal oli info edasi antud 100%).</p> <p>Politsei osales „Turvalise kooli“ projektis piirkondlike koolituste kaudu, mille eesmärk oli rakendada hädaolukorra lahendamise plaane.</p> <p>Politsei on partner Euroopa Sotsiaalfondi riiklike struktuuritoetuste rahastatavas projektis „Kogukondlik kuriteoennetus Põhjamaades“ (lõpp-tähtaeg 2012), mille eesmärgid on suurendada Eesti spetsialistide teadlikkust kogukondlike kuriteoennetusmeetodite ja vanglast vabanenute rehabiliteerimise kohta ning arendada oskusi kogukondliku ennetustöö elluviimiseks Eestis.</p>

9.2. Tõhustatakse alaealiste kaitsele suunatud ametnike vahelist koostööd.	15.06.2010 on PPA peadirektori käskkirjaga nr 265 kinnitatud „Korrarikumise toime pannud või abi vajavate laste kohtlemise juhend“, 2011. aastal alustati juhendi teatud punktide täiendamist (lõpptähtaeg 2012. aasta detsember).
9.3. Suurendatakse toetust sotsiaalprogramme pakkuvatele mittetulundusühingutele.	<p>MTÜsid on kaasatud peamiselt projektipõhises tegevuses MTÜde sisuliste tegevustega panustamise kaudu Politsei- ja Piirivalveameti ennetusprojektide elluviimisel (vabatahtlik töö).</p> <p>Suurenes 11 võrra naabrivalve-, koolivalve-, lasteaiavalvesektorite arv (2011. aasta lõpus 1025, 2010. aastal 1014).</p>
10. Tõhusama lõimumisalase tegevuse tulemusena suureneb Eesti ühiskonna ühtsus.	
TPPSi EESMÄRK	TEGEVUSED 2011. AASTAL
10. Tõhusama lõimumisalase tegevuse tulemusena suureneb Eesti ühiskonna ühtsus.	<p>2011. aastal jätkati naturalisatsiooniprotsessi kiirendamist ja paremat korraldamist. Jätkati 2008. aasta veebruaris alustatud määratlemata kodakondsusega laste vanemate teavitamist lapse sünni registreerimisel, et neil on võimalus taotleda oma lapsele lihtsustatud korras Eesti kodakondsust.</p> <p>Vastsündinud laste vanemaid ei ole eelkirjeldatud viisil enam vaja teavitada, sest 13. 11. 2011. aastal realiseerus Rahvastikuregistri ning Politsei- ja Piirivalveameti vaheline infotehnoloogiline arendus, mis võimaldab infotehnoloogiliste vahendite toel saada Politsei- ja Piirivalveametil efektiivsemalt ülevaadet isikutest, kes ei ole Eesti kodakondsust omandanud sünniga ning peavad Eestis seaduslikuks viibimiseks tegema toiminguid.</p> <p>Erinevad teavitusüritused on oma eesmärgi täitnud – Eestis kehtiva elamisõiguse või elamisloa alusel elavate määratlemata kodakondsusega inimeste arv vähenes tänavu aprillis alla 100 000 ja see arv kahaneb järjepidevalt.</p> <p>2011. aasta statistilistele andmetele tuginedes võib väita, et võrreldes 2010. aastaga on mõnevõrra kasvanud Eesti kodakondsuse saanud isikute arv.</p>

Ohutum liiklus

11. Liiklusõnnetustes hukkunute ja vigastatute arv ning liiklusõnnetustega kaasnevate varaliste kahjude suurus väheneb.	
TPPSi EESMÄRK	TEGEVUSED 2011. AASTAL
11.1. Varustatakse politseid optimaalse hulga kiirusemõõteseadmete ja tõenduslike alkomeetritega.	2011. aasta lõpuks sai politsei juurde 53 kiirusemõõturit (13 laser- ja 40 radarkiirusemõõturit). Liiklusjärelvalvetoimingute tõendamiseks soetati 43 tahavaatepeeglisse integreeritud salvestusseadet, 36 videokaamerat sõidukisse paigaldamise adapteriga ja 12 ekstreemvideokaamerat. Soetati 15 uut alkomeetrit. 2012. aastal on kavas soetada 6 tõenduslikku alkomeetrit ja 6 liikumisel töötavat kiirusemõõteseadet.
11.2. Rakendatakse automaatseid liiklusjärelvalvesüsteeme, ennekõike kiiruskaameraid.	Tallinna-Tartu-Võru-Luhamaa maanteele paigaldati 22 ning Tallinna-Pärnu-Ikla maanteele 8 kiiruskaamera mõõtekabiini. Kasutada on 16 automaatset statsionaarset kiiruskaamerat. 2012. aastal on kavas soetada ja paigaldada veel kaameraid ja mõõtekabiine, nt 10 kiiruskaamerat ja mõõtekabiini Tallinna-Narva maanteele. On algatatud projekt, mille raames hangib ja paigaldab Tallinna Linnavalitsus 2012. aastal Tallinna 2 foori-, kiirus- ja ühissõidukirajakaamerat. Ajavahemikul 01.01.–31.12.2011 saatis liiklusmenetlustalitus välja 60 985 trahviteadet.
11.3. Kaasajastatakse liiklusohutuse tagamisega seonduvad õigusaktid.	01.07.2011 jõustus uus liiklusseadus.
11.4. Luuakse õiguslikud alused, mis võimaldavad kindlustusandjatel arvestada liiklejate poolt toime pandud liiklusrikkumisi isikustatud kindlustusmakse määramisel.	Lõppenud aastal tegevusi ei olnud. Tegevus on kajastatud Eesti riiklikus liiklusohutuse programmi tegevuskavas aastani 2015.
12. Paraneb liikluskultuur.	
TPPSi EESMÄRK	TEGEVUSED 2011. AASTAL
12.1. Intensiivistatakse teavitustööd liiklusega seotud ohtudest ja nende maandamise võimalustest.	Liiklusjärelvalve ja -ohutus oli lõppenud aastal teravdatud tähelepanu all ning üks peamisi töösuundi. Lähtuti spetsiaalsest liiklusjärelvalve meediaplaanist, mis oli 2011. aasta kohta välja töötatud ja ühtis Maanteeameti, samuti Operation Lifesaver Estonia (raudteeohutus) erinevate kampaniate ning tegevustega.

<p>12.1. Intensiivistatakse teavitustööd liiklusega seotud ohtudest ja nende maandamise võimalustest.</p>	<p>Igal kampaanial olid eelteated, vahekokkuvõtted ja lõpetamise kokkuvõtted. Erakorralisemad teated käisid muutunud ilmaolude ja teel olevate ohtude kohta.</p> <p>Hoiatavad teated tehti helkurite, kergliikluse kaitsevahendite (kiivrite ja kaitsmete) ning turvavarustuse kasutamise vajalikkuse kohta. Teadetele lisati ekstreemsed näited vastupidise käitumise kohta.</p>
<p>12.2. Suurendatakse kodanike kaasatust liiklusohutuse tagamisse.</p>	<p>Kasutati olemasolevaid võimalusi (ennekõike meediakanaleid, kõneisikute teadaandeid, PPA ja Maanteeameti liiklusinfo veebilehte, politseiasutuste meiliaadresse, üldtelefone, PPA kontot Facebookis, Lõuna-Eesti liiklusliini).</p> <p>Viimastel aastatel on kooliaasta alguses olnud tavaks tõhustada esimesel septembrikuu nädalal järelevalvet õppeasutuste lähedal asuvatel ristmikel ja ülekäiguradadel, tuletamaks meelde, et lapsed on linnas/koolis tagasi. Sellesse tegevusse on kaasatud ka eraisikuid ja nende ühendusi (nt Vanavanemate Ühendus).</p>
<p>12.3. Tõhustatakse liiklusohutusosalast õpet lasteaedades ja põhikoolides.</p>	<p>Politsei- ja Piirivalveamet viis ellu 41 liiklusennetusprojekti (2011. aastal moodustas 31% kõigist süüteoennetuslikest projektidest). Jättes välja regionaalsed või üleprefektuurilised ühepoolsed teavituskampaaniad, jõuti projektide kaudu otsest mõjutada 13401 alaealist ning 4595 täisealist.</p> <p>Lääne Prefektuuris olid suuremad liiklusennetusprojektid liiklusteadlikkuse parendamise projekt „Liikle ohutult“ (2600 alaealist ja 100 täiskasvanut) ning „Väike ellujääja“ (2300 alaealist).</p> <p>Põhja Prefektuuris olid suuremad samalaadsed projektid „Haabersti liiklusäss“ (2500 alaealist) ning noorsõduritest juhtidele mõeldud projekt „Sina saad“ (1615 täisealist).</p> <p>Lõuna Prefektuuris olid suuremad projektid helkurialaste töötubade projekt „Ole nähtav“ (397 isikut) ja raudteeohutuse projekt „Rong on alati peateel“ (463 alaealist).</p> <p>Ida prefektuuris olid suuremad projektid noortele mõeldud liikluskultuuri edendamise projekt „Vaata ette!“ (700 isikut) ning turvalise jalgrattasõidu ja -ohutuse projekt „Ohutu jalgrattasõit“ (66 isikut).</p> <p>Peale selle pidasid politseinikud laste- ja õppeasutustes lastele loenguid turvalisusest ning jaotasid esimese klassi õpilastele liiklusaabitsaid.</p>

Tuleohutum keskkond

13. Tuleõnnetustes hukkunute ja vigastatute arv ning tuleõnnetustega kaasnevate varaliste kahjude suurus väheneb.	
TPPSi EESMÄRK	TEGEVUSED 2011. AASTAL
13.1. Tõhustakse teavitust autonoomse tulekahjusignalisatsioonianduri vajalikkusest ja kohustuslikkusest eluruumides.	<p>Autonoomse tulekahjusignalisatsioonianduri olemasolu muutus eluruumides kohustuslikuks 1. juulil 2009. aastal. Elanikkonnale mõeldud meediakampaaniad suitsuanduri vajalikkuse ja kohustuslikkuse kohta toimusid juba enne selle kohustuse jõustumist.</p> <p>2011. aasta novembris tuletati meelde suitsuanduri kohustuslikkust, kuid eelkõige oli kampaania eesmärk kutsuda üles kontrollima oma vanemate ja eakate lähedaste suitsuanduri korrasolekut ning vahetama vajaduse korral patareid.</p> <p>Suitsuanduri kohustuslikkust aitasid meelde tuletada ka suitsuandureid müüvate erafirmade reklaamid. Päästeameti tellitud uuringu andmetel oli 2011. aasta novembri seisuga suitsuandur 94% peredest.</p>
13.2. Seadustatakse kohustus võtta ühiskondlikes hoonetes kasutusele mittesüttivad tekstiilid.	Seda õigusakti muudatust ei ole algatatud. Tehtud on esialgne mõjuanalüüs, mis näitab, et muudatusega kaasnevad kulutused on väga suured ning sellele järgnevad positiivsed mõjud ei kaalu tõenäoliselt üles saadavat kasu.
13.3. Suurendatakse sotsiaaltöötajate ja hoolekandeesutuste töötajate tuleohutusosalast teadlikkust.	Hoolekandeesutustes parimate tuleohutusosalaste erilahenduste väljatöötamiseks ja töötajate koolitamiseks on algatatud välisabi projekt (Šveitsi-Eesti koostööprogramm). 2010. aastal koostati projekti põhitaotlus, mille ka Šveitsi pool heaks kiitis, st projekt sai lõpliku rahastamisotsuse. Projekti vältel töötatakse muu hulgas välja spetsiaalne koolituskava sotsiaalhoolekande- ja raviasutuste töötajatele. 2011. aastal on alustatud reaalseid tegevusi projekti elluviimiseks ning on tehtud hanked projekti erinevate osade kohta (nt haiglate ja hooldekodude eripära ja riskihindamise meetoodika väljatöötamine; koolitussüsteemi väljatöötamine jne).

<p>13.4. Muudetakse tulekustuti omamine eluruumides kohustuslikuks.</p>	<p>Seda õigusakti muudatust ei ole algatatud. 2010. aastal valmis Tartu Ülikooli rakendusuuringute keskuse uuring „Esmaste kustutusvahendite eluruumides kohustusliku kasutamise mõjude hindamine“. Uuringu järelendusena ei ole otstarbekas kehtestada kohustust, et igas eluruumis oleks tulekustuti, kuna see ei ole kuluefektiivne. Kohustuse kehtestamine võib uuringu kohaselt olla otstarbekas riskiobjektidel (korrusmajad jt). Päästeameti tellitud uuringu andmetel kerkis 2011. aastal tulekustuti olemasolu tähtsus eluruumis statistiliselt oluliselt (37%-lt 40%-ni).</p>
<p>14. Elanikud muutuvad teadlikumaks õigest käitumisest tuleõnnetuse korral.</p>	
<p>TPPSi EESMÄRK</p>	<p>TEGEVUSED 2011. AASTAL</p>
<p>14.1. Kaasatakse enam vabatahtlike tuleohutuslaste nõustavate kodukülastuste läbiviimisesse.</p>	<p>Välja on töötatud koolitusprogramm vabatahtlikele tuleohutuslaste nõustavate kodukülastuste tegemiseks ning vabatahtlikud on valmis iseisvalt tuleohutusnõustamist korraldama. 2011. aastal vähenenud eelarve tingimustes ei olnud võimalik senisest suuremas mahus vabatahtlike kaasata ja koolitada ning koostööd jätkati varem koolitatud vabatahtlikega.</p>
<p>14.2. Teavitatakse avalikkust küttekollete ja lahtise tule ohutusest ning esmaste tulekustutusvahendite, sealhulgas tulekustuti kasutamisest.</p>	<p>Avalikkust on küttekolletega seotud ohtudest teavitatud igal aastal enne kütteperioodi alustamist. Lahtise tulega seotud ohtudest on avalikkust teavitatud igal aastal, kui on saanud tuleohtlik aeg (kevad), ning seda on korratud regulaarselt. Koostöös Keskkonnainspeksiiooniga on valvatud lõkketegemise ohutuse nõuete täitmise järele metsa- ja muu taimestikuga kaetud aladel.</p>
<p>14.2. Teavitatakse avalikkust küttekollete ja lahtise tule ohutusest ning esmaste tulekustutusvahendite, sealhulgas tulekustuti kasutamisest.</p>	<p>Esmaste tulekustutusvahendite (tulekustutite) vajalikkusest on informeeritud avalikkust regulaarselt igapäevasel ennetustööl ja avalikkusega suhtlemisel.</p>
<p>14.3. Tõhustatakse lastevanematele suunatud teavitustööd, mis käsitleb lastega seotud tuleohutuslaseid riske.</p>	<p>Välja on töötatud sihtrühmapõhised teavitusmaterjalid, samuti kasutati ennetustöökäigus eelnevatel aastatel valminud õppefilme „Miks see just meiega juhtuma pidi“ ning „Teoreem tulest“. Kasutusel olid ka ohutuslased „Jänku Jussi multikad – Jänku-Juss testib suitsuandurit“. Alustatud on teavitusmaterjalide kohandamist venekeelsele sihtrühmale. Teavitusmaterjalidel on kasutatud ka viipekeele võimalust.</p>
<p>14.4. Parandatakse hoolekandeesutuste tuleohutuslast tegevust.</p>	<p>Hoolekandeesutuste tuleohutusnõuete täitmist on kontrollitud igal aastal ning hoolekandeesutuste tuleohutuse seisust on igal aastal tehtud kokkuvõtte. Hoolekandeesutustes parimate tuleohutuslaste erilahenduste väljatöötamiseks on algatatud välisabi projekt (Šveitsi-Eesti koostööprogramm). 2010. aastal sai projekt Šveitsi poolelt heakskiidu ning 2011. aastal alustati erinevate tegevuste elluviimist.</p>

IV

Kaitstum vara

15. Väheneb varavastaste kuritegude arv, erilise tähelepanu alla võetakse alaealiste poolt toime pandud varavastaste süütegude ennetamine.	
TPPSi EESMÄRK	TEGEVUSED 2011. AASTAL
15.1. Alaealiste poolt toime pandud kuritegude analüüsile toetuv ennetustegevus suunatakse kuritegude põhjuste mõjutamisele.	Politsei- ja Piirivalveametis töötati välja ning kinnitati 31.03.2011 ühtne süüteoennetuslike tegevuste aastaplaan 2011, milles kajastatud alaealistele suunatud prioriteetsed ennetustegevused põhinesid alaealiste toime pandud õigusrikkumiste analüüsil. Plaani järgi viidi ellu erinevaid ennetustegevusi, et hoida ära alaealiste süütegusid. 45% ennetusprojektide eelarvest kasutati alaealistele mõeldud ennetusprojektide elluviimiseks.
15.2. Tõstetakse politsei võimekust selgitada välja varastatud asjadega kauplejad ja koos era-sektoriga töötatakse välja süsteem, mis raskendab kuritegudega saadud vara realiseerimist ja seeläbi kriminaaltulu saamist.	Politsei võimekus selgitada välja varastatud asjadega kauplejad on kasvanud. 2011. aastal tehti kindlaks 186 süüteo toimepanemise tulemusena saadud vara omandamise, hoidmise ja turustamise juhtumit (KarS § 202) rohkem kui 2010. aastal, kokku registreeriti selliseid kuritegusid 2011. aastal 409, kasv 83%. Põhja Prefektuur registreeris 53% neist kuritegudest. Kriminaaltulu selgitati välja kokku 2,78 mln euro väärtuses.
15.3. Suurendatakse lastevanemate teadlikkust alaealistega seonduvatest riskidest ja nende maandamisest.	Politsei suurendab lastevanemate teadlikkust järgmiselt: 1) meediateavitus; 2) teavikud; 3) loengud; 4) interneti vahendusel ohtudest teavitamine; 5) erinevatele koostööpartneritele suunatud tegevustes politsei sõnumi edastamine.

<p>15.4. Arendatakse infotehnoloogiaalaste ning interneti vahendusel toime pandud kuritegude vastase võitlemise võimekust.</p>	<p>Interneti vahendusel toime pandud kuriteod on järjest kasvanud. 2011. aasta jooksul oli eriti oluline säilitada olemasolev menetlusvõimekus. Edaspidi on vaja panustada arvutis või arvuti-võrkudes toime pandud kuritegude menetlemise võimekuse suurendamisse (varustada olemasolevad töökohad nüüdisaegse riistvaraga, luua kogu riigis juurde minimaalselt 10 töökohta, koolitada välja isikud, kes on võimelised korraldama küberkuritegude kohtueelset menetlust ning tegema arvutivaatlusi).</p> <p>Küberkuritegevusvastases võitluses on kasvav roll ka monitooringuteenusel, mis tagab infovahetuse tõhususe ning mida on eriti vaja kiireloomulistel juhtudel. 01.07.2011 alustas kriminaalpolitsei valdkonnas tegevust esimene veebikonstaabel, kes vastas kokku 3341 esitatud küsimusele (keskmiselt ühes kuus vastatud 557 küsimusele).</p>
<p>16. Kriminaalsel teel saadud tulu konfiskeerimine muutub efektiivsemaks.</p>	
<p>TPPSi EESMÄRK</p>	<p>TEGEVUSED 2011. AASTAL</p>
<p>16.1. Arendatakse politseis välja kriminaaltulu tuvastamise võimekus.</p>	<p>Kriminaaltulu tuvastamise võimekuse parandamiseks loodi 01.09.2011 kriminaaltulu tuvastamise büroo, mis on Politsei- ja Piirivalveameti keskriminaalpolitsei struktuuriüksus. Büroo vastutab kogu kriminaaltulu tuvastamise valdkonna eest Politsei- ja Piirivalveametis. Kriminaaltulu tuvastavad ka ametnikud prefektuurides. Tulevikus laiendatakse tuvastamise võimekuse teenust teistele kriminaalmenetlust korraldavatele asutustele.</p>
<p>16.2. Tagatakse kõigi rahapesukuritegude eelkuritegude menetlemisel kriminaaltulu väljaselgitamine.</p>	<p>2011. aastal selgitati välja 76 rahapesukuritegu (2010. aastal 58). Rahapesu andmebüroo piiras vara käsutamist 913 korral üldsummas umbes 39,8 mln eurot. Kriminaaltulu selgitati välja kokku 2,78 mln euro väärtuses.</p>
<p>16.3. Luuakse arestitud vara hoiutingimused, mis tagavad vara säilimise.</p>	<p>PPAs töötati välja ja kehtestati asitõendite, teiste äravõetud esemete, konfiskeeritud vara, arestitud vara ning leidude käitlemise kord. Arestitud vara hoiustatakse asitõendite, leidude, konfiskeeritud vara ja teiste äravõetud esemetega samadel tingimustel.</p> <p>PPA logistikabüroo võttis 2011. aastal prefektuuridelt üle arestitud, leitud jms vara hoiustamise ning käitlemise korraldamise. Logistikabüroo tegi inventuuri ja rakendas uue arestitud, leitud jms vara arvestuse ühtsed põhimõtted ning optimeeris hoiustamist ja käitlemist, mis võimaldas vähendada nende tegevustega seotud inimeste hulka. Iga prefektuuri piirkonnas moodustati tsentraalsed hoiukohad. Pandi kirja hoiukohtade tehniline seisukord, mille alusel koostatakse tegevuskava hoiukohtade hoiutingimuste parandamiseks.</p>

17. Suureneb elanike teadlikkus oma vara kaitsmise võimalustest.	
TPPSi EESMÄRK	TEGEVUSED 2011. AASTAL
17.1. Teavitatakse elanikkonda võimalikest riskidest ning kuritegevuse tendidest.	<p>Hinnati pidevalt ohte ning anti välja pressiteateid televisioonis ja maakondlikes ajalehtedes, nt nõrga jääga ei maksa kalale minna; sügisel võtke metsa seenele/marjule minnes mobiil kaasa ja teavitage lähedasi; pimedas ei maksa vähekäidavates kohtades üksi liikuda ning oma ümbrust tuleb alati (nii väljas kui ka maja trepikojas) tähele panna; ärge jätkke autosse asju, mis vargaile huvi pakuvad; suvel ei tasu õhutamiseks rõduuksi ega aknaid ööseks lahti jätta jne.</p> <p>Politsei- ja Piirivalveamet on 2011. aastal korraldanud 4 varavaste süütegude ennetamisprojekti (2011. aastal moodustas see kõigist süüteoennetusprojektidest 3%). Neist 3 on olnud Harjumaa ülesed kodanike teavituspriidid (taskuvarguste eest hoiatamise klipid ühissõidukeis, kaupluste varguste ennetusfilm alaealistele jne). Lõuna Prefektuur korraldas jalgrattavarguste ennetamiskampaania „Vargast targem“, kus käsitleti peamisi varguste ärahoidmise võimalusi ning jagati kodanikele jalgrattalukke (1300 isikut).</p>
17.2. Laiendatakse kogukonnakeskset ennetustööd, kaasates sellesse korteriühistud, kinnisvaraarendajad, kindlustusfirmad, turvafirmad ja turvatooteid pakkuvad ettevõtted ning elanike ühendused.	<p>Piirkondliku politseitöö peamisi eesmärke on osaleda kohalike omavalitsusüksuste juurde moodustatavate ja/või seal juba tegutsevate turvalisuskomisjonide (ehk turvavõrgustike) tegevuses.</p> <p>2011. aastal selgitati maakondades turvalisuse alal tegutsevad komisjonid ja politsei osalus neis. Kohalike omavalituste loodud turvalisuskomisjonide arv on 2011. aastal kasvanud (170 turvalisuskomisjoni) võrreldes eelmise perioodiga (2010. aastal 161 turvalisuskomisjoni).</p> <p>Tähelepanu saab ka kodanikuaktiivsuse kasvu, mis väljendub näiteks naabrivalve aktiveerumises või muul kujul oma kodukoha turvalisuse küsimustes kaasärääkimises.</p>
17.3. Toetatakse naabrivalve jätkusuutlikku arengut.	<p>Uute naabrivalvesektorite moodustamisel on politsei kohalolek ühe osapoolena tagatud. Politsei on osalenud naabrivalvepiirkondade ja sektorite nõustamisel.</p> <p>2011. aastal on toetatud MTÜ Naabrivalve tegevust 63 912 euroga (sihtsuunaline eraldis). MTÜ Eesti Naabrivalve sektorite arv oli 2011. aasta lõpus 550.</p>

V

Vähem õnnetusi

18. Õnnetustes hukkunute ja vigastatute arv kahaneb.	
TPPSi EESMÄRK	TEGEVUSED 2011. AASTAL
18.1. Luuakse õiguslik alus tuleohutusjärelvalve ametnike toiminguteks kõikide ohtude korral, mis võivad põhjustada tulekahju tekke.	Tuleohutusjärelvalve ametnike tegevuse õiguslikud alused on täpsustatud 1. septembril 2010 jõustunud päästeseaduses ja tuleohutuse seaduses. Päästeametnikel on õigus kiiret sekumist nõudvatel juhtudel teha ettekirjutus ohu kõrvaldamiseks mis tahes seadusest tuleneva tuleohutusnõude rikkumise korral. 2011. aastal algatati tuleohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu koostamine, mille üks eesmärke on täpsustada tuleohutusjärelvalve ametnike tegevuse õiguslikke aluseid.
18.2. Rakendatakse varajase hoiatuse süsteem, mille vahendusel saab õigeaegselt teavitada avalikkust erakorralistest sündmustest, õnnetustest ja hädaolukordadest, arvestades sealhulgas side ja elektriga varustamise katkemise võimalusega.	Päästeamet on sõlminud koostöölepingu Eesti Rahvusringhäälinguga, et operatiivselt teavitada avalikkust hädaolukordade jm sündmuste korral. Koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning mobiilsideoperaatoritega on Siseministeerium jätkanud ettevalmistust mobiiltelefoni kärjeinfo kaudu varajase hoiatuse teadete edastamise süsteemi loomiseks.
18.3. Täpsustatakse suurõnnetuseohuga ettevõtete riskianalüüsi koostamise kriteeriumid ning töötatakse välja seadusest tulenevad kohustuslikud tingimused ettevõtete riskianalüüsi tulemustega arvestamiseks planeeringute koostamisel.	Sellekohased õiguslikud muudatused kemikaaliseaduses ja planeerimisseaduses jõustusid 2009. aastal, riskianalüüsi kriteeriume täpsustav Vabariigi Valitsuse määrus (nõuded ohtliku ja suurõnnetuse ohuga ettevõtte kohustuslikule dokumentatsioonile ning avalikkusele edastatavale teabele ja õnnetusest teavitamisele esitatavad nõuded) jõustus 2011. aastal.
18.4. Töötatakse välja ohtlike vedude seadus.	Selle õigusakti loomist ei ole algatatud. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi hinnangul ei ole ohtlike vedude seadust eraldi vaja, kuna seonduvad regulatsioonid on Eestis olemas valdkondlikes seadustes.
18.5. Edendatakse õpetajate ning õpilaste ohutusalaseid, sealhulgas tule-, vee- ja olmeohutusalaseid teadmisi.	2011. aastal jätkati koolides veeohutuskoolituste korraldamist. Kokku osales koolitustel 6800 gümnaasiumiõpilast.

<p>18.5. Edendatakse õpetajate ning õpilaste ohutusalasid, sealhulgas tule-, vee- ja olmeohutusalasid teadmisi.</p>	<p>Jätkati tuleohutuskoolitust varem välja töötatud projektide „Nublu aitab“ (lasteaialastele), „Tea tulest“ (algklassilastele), „Kaitse end ja aita teist“ (põhikoolilastele) ning „Lõhkekehad“ põhjal (põhikoolilastele). Veeohutuse kohta on välja töötatud veebileht www.veeohutus.ee.</p>
<p>18.6. Suurendatakse võimekust teostada riskipõhise valiku alusel tööruumide töökeskkonnalaseid ülevaatusi, et vähendada tööõnnetuste tekke tõenäosust.</p>	<p>2011. aastal registreeriti 19 surmaga lõppenud tööõnnetust (2005. aastal 24, 2006. aastal 27, 2007. aastal 21, 2008. aastal 21; 2009. aastal 19, 2010. aastal 17).</p>
<p>18.7. Viiakse õppeasutuste õpi- ja olmekeskond vastavusse tervise-, töökaitse- ja tuleohutusnõuetega ning ehitusnormidega (ehitusalsed õigusaktid, standardid ja juhised).</p>	<p>Haridusasutuste tuleohutusnõuetega vastavusse seadmiseks on tõhustatud tuleohutusjärelvalvet ning kuni 2010. aastani esitati haridusasutuste tuleohutusolukorrast kokkuvõtte kord aastas Vabariigi Valitsuse kriisikomisjonile. 2011. aastal kontrolliti riikliku tuleohutusjärelvalve raames 1370 haridusasutust.</p>
<p>19. Suureneb elanikkonna teadlikkus õigest käitumisest õnnetuse korral.</p>	
<p>TPPSi EESMÄRK</p>	<p>TEGEVUSED 2011. AASTAL</p>
<p>19.1. Käivitatakse elanikke abistav ja juhendav internetikeskkond, mis koondab informatsiooni võimalike ohtude kohta ja annab erinevates ohuolukordades käitumise juhendeid, sealhulgas juhtnõore käitumiseks tule-, liiklus- ja teiste õnnetuste korral.</p>	<p>Ohuolukordades käitumise juhendid on järgmistel lehekülgedel: www.kodutuleohutuks.ee, www.rescue.ee www.veeohutus.ee, www.ohutuso.ee Ohutusteavet saab päästeala infotelefonil 1524.</p>
<p>19.2. Tõhustatakse elanikkonnakaitse tegevust, sealhulgas määratletakse riigiasutuste kohustusel elanikele suunatud selgitustöö tegemisel, et inimesed oleksid teadlikud elukeskkonna konkreetsetest ohtudest ja ennast ning teisi säästvast tegevusest ohuolukorras.</p>	<p>2009. aasta juulis võeti vastu uus hädaolukorra seadus, mis liitis omavahel varasema hädaolukorras valmisoleku seaduse ning eriolukorra seaduse. Hädaolukorra seaduse alusel jõustus 2010. aastal Vabariigi Valitsuse määrus „Avalikuse hädaolukorra tekkimise vahetust ohust, hädaolukorrast ja hädaolukorra lahendamise teavitamise kord ning nõuded edastatavale teabele“, mis sätestab elanikkonna hädaolukorrast ning selle lahendamise teavitamise, sh varajase hoiatamise ja kriisikommunikatsiooni alused.</p>
<p>19.3. Koordineeritakse ohutusvaldkonna sotsiaalreklaamide korraldajate tegevust, et suurendada info mõju sihtrühpile.</p>	<p>Päästeamet, Politsei- ja Piirivalveamet ning Maanteeamet on igal aastal leppinud kokku elanikkonnale ohutuskampaaniate toimumise ajad, et mitte konkureerida teabega samal ajal samale sihtrühmale.</p>
<p>19.4. Kasvatatakse elanike teadlikkust veekogudel viibimise, juhuslikult leitud lõhkekehade ja olmeohuoleetusega kaasnevatest õnnetusohutustest ja neid ennetavatest tegevustest.</p>	<p>2011. aasta suvel korraldati veeohutusala meediakampaania „Kui jood, ära uju“, et vähendada suurima riskirühmaga ehk alkoholijoobes isikutega toimuva veeõnnetusi. Samuti alustati veeohutusteadlikkuse indeksi uurimist (st korraldati prooviuuring). 2011. aastal jätkati USA Kaitseministeeriumi programmi „Mine Risk Education“ raames koolides pommiohuga seonduvat ennetustööd.</p>

VI

Turvalisem riik

20. Riigil on võimekus usaldusväärselt tuvastada Eestis viibivad isikud.	
TPPSi EESMÄRK	TEGEVUSED 2011. AASTAL
20.1. Lisatakse reisidokumenti sõrmejälgede digitaalsed andmed.	Alates 01.01.2011 alustas PPA peale reisidokumentide ka kolmandate riikide kodanikele väljastatavale elamisloakaardile sõrmejäljebiomeetria kandmist. Ette valmistatakse uut reisidokumentide tootmise hanget, mille raames jätkatakse sõrmejäljebiomeetria kandmist reisidokumentidesse. Uue reisidokumentide tootmise lepingu alusel hakatakse neid tootma alates 01.01.2014. Kahjuks puudub senini võimalus kasutada kogutud sõrmejälgi isikutuvastamisel üldiselt (praegu võrreldakse reisidokumendi kiibil olevaid sõrmejälgi ainult dokumendi väljastamisel).
20.2. Ühtlustatakse isikutuvastamise ja isikutõendavate dokumentidega seotud andmekogud ning isiku staatuse ja isikutuvastamisega seotud menetlused, sealhulgas suurendatakse andmete ristkasutuse võimalusi.	Seda tegevust võimaldaks uue kodakondsus- ja migratsioonivaldkonna infosüsteemi loomine, mille analüüsitöödega plaanitakse raha saamise korral alustada 2012. aastal.
20.3. Avardatakse isikutunnistuse rakendamise võimalusi, et saavutada selle laiem kasutuselevõtt.	Alates 1. jaanuarist 2011 on Eestis püsivalt elavale välismaalasele, kes ei ole Euroopa Liidu kodanik, väljastatud kehtiva elamisloa või elamisõiguse alusel uus isikutõendav dokument – elamisloakaart. Elamisloakaardile on kantud dokumendi kasutaja isikuandmed, elamis- ja tööloaandmed, foto ning sõrmejäljekujutised. Nagu isikutunnistus võimaldab elamisloakaart tuvastada isikut nii füüsilises kui ka elektroonilises keskkonnas ning anda digitaalallkirja. 2011. aastal võeti kasutusele nn uus isikutunnistus. Üks olulisemaid muudatusi hõlmab isikutunnistuse turvaelemente, mille täiendamisel on alates 2011. aasta algusest väljaantav isikutunnistus rohkem kaitstud dokumendi võimaliku väärkasutuse eest. Peale selle muutus isikutunnistuse visuaalne kujundus ning vahetati välja kiibi platvorm.

<p>20.3. Avardatakse isikutunnistuse rakendamise võimalusi, et saavutada selle laiem kasutuselevõtt.</p>	<p>Alates 1. veebruarist 2011 on Eestis ühe digitaalse isikutunnistuse liigina väljastatud riikliku garantiiga mobiil-ID sertifikaate. Mobiil-ID on mobiiltelefoniga kasutatav digitaalne isikutõendav dokument, mille infokandja on mobiiltelefoni SIM-kaart. Mobiil-ID toel saab teha samu toiminguid, mida lubavad isikutunnistus kodanikele ja elamisloakaart välismaalastele, s.o kasutada e-teenuseid ja anda digitaalalkirja. Erinevalt isikutunnistusest ja elamisloakaardist on mobiil-ID mõeldud isikutuvastamiseks ainult elektroonilises keskkonnas.</p> <p>Jätkatakse digitaalsete isikutunnistuste väljastamist PPA teenindustes ootetööna.</p>
<p>21. Vähenevad illegaalselt Eestisse sisenemise ja Eestis viibimise võimalused.</p>	
<p>TPPSi EESMÄRK</p>	<p>TEGEVUSED 2011. AASTAL</p>
<p>21.1. Tõhustatakse illegaalse immigratsiooni ennetamiseks, tõkestamiseks ja avastamiseks suunatud tegevusi.</p>	<p>Koostati ebaseadusliku sisserände analüüs 2011. aasta kohta.</p> <p>Sõlmiti tagasivõtulepingu rakendusprotokollid Venemaa Föderatsiooni ja Serbiaga.</p> <p>Allkirjastati Siseministeeriumi ja Eesti Punase Risti vaheline koostööleping tagasipöördumise vaatlussüsteemi arendamiseks.</p> <p>Jätkus tihe koostöö korrakaitsepolitsei, piirivalve ja kriminaalpolitsei, KAPO ja MTAg ebaseaduslikult viibivate isikute avastamiseks politsei sihtsuunitlustega tegevuste, ühisoperatsioonide ja migratsioonijärelevalve reidide käigus.</p> <p>Piirivalvurid osalesid viiel maapiiride, neljal õhupiiride ja kolmel merepiiride Frontexi ühisoperatsioonil. Piirikontrollis osales 93 ametnikku ning lennuk ja vaatlusbuss. Operatsioonid toimusid peamistes ebaseadusliku sisserände kohtades. Eesti panustas enim operatsioonidele Kreeka-Türgi piiril, kus on jätkuvalt tugev sisserände surve. 75% Eesti panusest oli suunatud operatsioonidele Kreekas. Kokku kestsid erinevad missioonid 3116 päeva (2010. ja 2009. aastatel 2381 ja 1092 päeva).</p>
<p>21.2. Tagatakse Eesti ühinemine Euroopa Liidu ühtse viisainfosüsteemi (VIS) ja Schengeni II põlvkonna infosüsteemiga (SISII).</p>	<p>11.10.2011 liidestati Eesti riigisisene viisaregister Schengeni liikmesriikide vahelise viisainfosüsteemiga VIS. Ühtse infosüsteemi nõuete põhjal hõivatakse sõrmejälgi viisataotlejatel piiripunktides, viibimisaja pikendamise taotlemisel Eesti Politsei- ja Piirivalveametis ning Eesti Suursaadkonnas Egiptuse Araabia Vabariigis. Ülejäänud Eesti välisesindused edastavad VISi viisataotlejate tähtnumbrilised isikuandmed ja foto.</p>

<p>21.2. Tagatakse Eesti ühinemine Euroopa Liidu ühtse viisainfosüsteemi (VIS) ja Schengeni II põlvkonna infosüsteemiga (SISII).</p>	<p>VISi eesmärgid täideti ning VISi kasutamine piirikontrollis koos sõrmejälgede kontrolli võimekusena rakendus 27.10.2011. Lisaks korraldati VPFI 2011. aasta programmi raames PPA välispiiri valvavate piirivalvurite koolitused tehniliste seadmete ja piirikontrolli infosüsteemi kasutamise asjus.</p> <p>Algasid arendustööd, et tagada valmisolek PPA infosüsteemide SISII liidestumiseks (nii sisestavad kui ka pärivad infosüsteemid). Arendustööd on planeeritud valmima 2014. aasta alguseks.</p>
<p>21.3. Tõstetakse intensiivse laevaliiklusega aladel mereseiresüsteemis avastatud märkide identifitseerimise võimekust vaatluskaameratega ning merealadelt saadud info vahetamist pädevate ametkondadega.</p>	<p>Transmissioonihange on tehtud, selle raames uuendatakse transmissioonivõrku (rajatakse andmesidevõrk, mis võimaldab seirepositsioonidelt vaatluskaamerate signaalide edastamist keskustesse). Peamised tegevused selleks on raadiolinkide täiendav paigaldamine ning olemasolevate uuendamine ja fiiberoptilise sidekaabli paigaldamine.</p>
<p>21.4. Ehitatakse välja välispiiri maismaapiir, sealhulgas jõe- ja järvepiir.</p>	<p>Seda tegevust 2011. aastal ei alustatud.</p>
<p>21.5. Suurendatakse välispiiri maismaapiiri valvamisest tehniliste seiresüsteemide abil ja kaasaegse tehnoloogia kasutamist piirikontrolli läbiviimisel.</p>	<p>2011. aastal suurendati idapiiri valvekatvust mobiilsete seirevahendite ja seirekaameratega. Kõigil idapiiri kordoneil on seirevahendid.</p>
<p>22. Tugevneb Eesti Vabariigi vastu suunatud luure- ja õnnestustegevuse ennetamine ning tõkestamine.</p>	
<p>TPPSi EESMÄRK</p>	<p>TEGEVUSED 2011. AASTAL</p>
<p>22.1. Suurendatakse teabehanget ja tõhustatakse rahvusvahelist koostööd Eesti-vaenulike eriteenistuste ja Eesti riigi julgeoleku vastu suunatud kavatsuste kohta informatsiooni saamiseks ning vajalike vastumeetmete rakendamiseks.</p>	<p>Jätkus rahvusvahelise koostöö tõhustamine partnerriikidega. Teabehanke osakaalu on suurendatud optimaalse tasemeni.</p>
<p>22.2. Tõstetakse teadus- ja tööstusspionaaži subjektide teadlikkust võimalikust luuretegevusest.</p>	<p>Jätkus teadus- ja tööstusspionaaži subjektide teadlikkuse suurendamine.</p> <p>Kaitsepolitsei amet jätkas riigisaladust töötlevate isikute regulaarset nõustamist.</p> <p>Jätkus pidev koostöö teadusasutustega.</p>
<p>22.3. Luuakse õiguslik alus, mis kohustaks Euroopa Liidu liikmesriikidest Eestisse saabuvate ja väljuvate lendude reisijate, tolli- ja piiritöid tegevate sadamate ja raudtee kaudu reisivate isikute ning majutusettevõtete klientide isikuandmete elektroonilise fikseerimise ja säilitamise ning elektroonilise juurdepääsu võimaldamise õiguskaitseasutustele.</p>	<p>Jätkus regulatsiooni väljatöötamine, millega sätestatakse lennuettevõtjate kohustus edastada õiguskaitseasutustele lennureisijate broneeringuinfo andmeid. Regulatsiooni väljatöötamisega paralleelselt on Eesti jätkanud aktiivset osalust Euroopa Liidu asjaomasel otsustusprotsessis, et tagada ELi ühise regulatsiooni kattumine Eesti huvide ja vajadustega. Eestis on korraldatud katseprojekt andmeedastuse katsetamiseks.</p>

<p>22.3. Luuakse õiguslik alus, mis kohustaks Euroopa Liidu liikmesriikidest Eestisse saabuvate ja väljuvate lendude reisijate, tolli- ja piiritoiminguid tegevate sadamate ja raudtee kaudu reisivate isikute ning majutusettevõtete klientide isikuandmete elektroonilise fikseerimise ja säilitamise ning elektroonilise juurdepääsu võimaldamise õiguskaitseasutustele.</p>	<p>MKMi juhtimisel kehtestati sadama ja sadamrajatise turvaalase teabe edastamise ning vastuvõtmise kord.</p> <p>Riigikogusse saadeti sadamaseaduse muudatus, mille eesmärk on tõhustada järelevalvet reisijate nimekirjade üle.</p>
<p>22.4. Arendatakse riigi küberjulgeoleku alast võimekust ja tõhustatakse siseturvalisus- ja kaitseametkondade koostööd teiste asjast huvitatud osaliste ja vastavat kompetentsust omavate isikutega.</p>	<p>Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjoni juures tegutsev küberjulgeolekunõukogu koordineerib küberjulgeoleku küsimusi. See nõukogu koosneb nii avaliku kui ka erasektori esindajatest.</p> <p>Riigikogu kehtestas katkematu side tagamise regulatsiooni. Alustati rakendusaktide koostamist.</p>
<p>23. Terroriaktide ennetamine ja tõkestamine, sealhulgas riigi poolt julgestatavate isikute vastaste rünnete ärahoidmine muutub tõhusamaks.</p>	
<p>TPPSi EESMÄRK</p>	<p>TEGEVUSED 2011. AASTAL</p>
<p>23.1. Tõstetakse suure rünnakuriskiga objektide turvalisust.</p>	<p>Hädaolukorra seaduses on sätestatud kohustus kaitsta suure rünnakuriskiga objekte. Tõtati välja suure rünnakuriskiga objektide kaitseks võetavate meetmete eelnõu ning koostati objektide loetelu eelnõu.</p>
<p>23.2. Analüüsitakse regulaarselt julgestustegevuse tõhusust.</p>	<p>Julgestustegevuse tõhusust analüüsiti järjepidevalt. Analüüsi tulemusena on esile toodud probleemid ning pakutud lahendusvariandid olukorra parandamiseks.</p> <p>2011. aastal esitati kõigile ministeeriumidele ettepanekud tõsta objektide turvalisuse taset.</p>
<p>23.3. Tugevdatakse kõrge rünnakuriskiga isikute isikukaitset ning üleriigilise tähtsusega ürituste ja riigivisiitide turvalisust.</p>	<p>Suure rünnakuriskiga isikute isikukaitse ning üleriigilise tähtsusega ürituste ja riigivisiitide turvalisuse tugevdamiseks koguti vajalikku infot (ohuhinnangud koostasid KAPO ja PPA). 2011. aastal kaitstavate isikute vastu ründeid ei toimunud.</p> <p>Üleriigilise tähtsusega ürituste turvalisus ja isikute julgeolek on tagatud.</p>
<p>23.4. Muudetakse julgestustegevus teabepõhiseks tegevuste kogumiks, mis rajaneb professionaalsel koostööl erinevate sidusorganisatsioonidega.</p>	<p>Keskriminaalpolitsei selgitas välja kaitstavaid isikuid ohustavad asjaolud ning koostas ohuhinnangud, millest lähtuti isikuid kaitstes.</p> <p>Kaitstavate isikute kaitset korraldati koostöös Vabariigi Presidendi kantseleiga, peaministri bürooga, Riigikantseleiga, Välisministeeriumiga ning Päästeameti, Kaitsepolitsei ja teiste pädevate ametkondadega, samuti pädevuse piires välisriikide vastavate teenistuste ja ametkondadega ning muude organisatsioonidega.</p>

23.5. Arendatakse tagaotsitavate isikute ja sõidukite automatiseeritud tuvastamist.	2011. aastal laiendati automaatse numbrituvastuse süsteemi (ANTS) Mõisakülla. Maksu- ja Tolliamet jätkas tööd numbrituvastussüsteemi laiendamiseks sisepiiril ja sadamatesse ning järgmisena valmivad numbrituvastussüsteemid Valgas (2 punktis), Muratis ja Lillis. Sellekohane leping allkirjastati 2011. aastal.
23.6. Arendatakse kiirgusallikate avastamise võimekust sisepiiril ning olulisemates sadamates.	<p>2011. aastal paigaldati kiirgusmonitorid Muuga ja Sillamäe sadamates. Kõik Muuga ja Sillamäe ametnikud said kiirguskontrolli väljaõppe. Kõik sadamad varustati tänapäevaste kiirguskontrolli käsimeetoditega.</p> <p>2012. aastal on plaanis paigaldada monitorid Tallinna Lennujaama ja Sisekaitseakadeemiasse.</p> <p>2011. aasta mais toimus MTAs kiirguskontrolli võimekuse ning operatiivse infovahetuse harjutamiseks Päästeameti, Keskkonnaameti kiirgusosakonna, PPA ja KAPO ühisõppus Narva piiripunktis.</p>
23.7. Tõhustatakse kaupade kontrolli sadamates ja laevadel.	<p>2011. aastal muudeti tolli töökorraldust sadamates – loodi laevaliikluskeskus, mis teenindab kõiki sadamaid.</p> <p>Lõppes üleminekuaeg ICSI ja ECSi süsteemidele (Import Control System ja Export Control System), mis sisaldavad automaatset riskianalüüsi. Kaupade kontrolli tõhusus suurenes, sest juhtimine toimub ühest kohast, kus käsitletakse kogu Eesti laevaliiklust.</p>
24. Elutähtsate valdkondade toimimine õnnetuste, häda- ja eriolukordade ajal on tagatud.	
TPPSi EESMÄRK	TEGEVUSED 2011. AASTAL
24. Elutähtsate valdkondade toimimiseks luuakse vajalikud õiguslikud alused.	<p>Elutähtsate valdkondade toimimise õiguslikud alused on reguleeritud 2009. aasta juulis vastu võetud hädaolukorra seaduses. 2010. aastal jõustusid 2 täpsustavat siseministri määrust „Toimepidevuse plaani koostamise juhend“ ja „Toimepidevuse riskianalüüsi koostamise juhend“. Määrused annavad elutähtsate teenuste osutajatele meetodilise aluse selgitada välja teenuse osutamise toimepidevuse riskid ning tuua esile maandamismeetmed.</p> <p>2011. aasta detsembri seisuga on 43 elutähtsat teenust osutavat 170 asutust ja ettevõtet koostanud toimepidevuse riskianalüüsid ja plaanid. Nende põhjal on elutähtsa teenuse toimepidevust korraldavad asutused ja isikud koostanud iga elutähtsa teenuse toimepidevuse korralduse kohta ülevaate.</p>

VII

Kiirem abi

25. Väheneb ohukahtlusest ohu tõrjumiseni või korrariikumise kõrvaldamiseni kuluv aeg.	
TPPSi EESMÄRK	TEGEVUSED 2011. AASTAL
<p>25.1. Edendatakse omaalgatusel põhinevat nende vabatahtlike tegevust, kelle abiga on enne professionaalse abi saabumist võimalik rakendada esmaseid meetmeid tagajärgede leevendamiseks.</p>	<p>Detsembris edastas Siseministeerium valitsusele „Politsei ja piirivalve seaduse ning meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse“ eelnõu. Seaduse eesmärk on reguleerida vabatahtlike merepäästjate tegevuse õiguslikke aluseid, et kaasata nad politsei tegevusse otsingu- ja päästetöö tegemisel sise- ja territoriaalmeres, Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel ning muus piiriveekogus ohuolukorda sattunud või kaduma jäänud inimese, laeva, lennuki või muu sõiduki otsingul ja päästmisel.</p> <p>Juunis 2011 toimus neljandat korda piirivalve ja vabatahtlike merepäästjate ühisõppus/koolitus Käsmus.</p> <p>Mais 2011 lõppes projekt „VOMARE 2008–2011“, mille raames koolitati inimesi ja soetati varustus neljale vabatahtliku merepääste katseühingule (Toila, Käsmu, Lohusuu, Mustvee).</p> <p>Uues projektis „VOSABASE 2011–2013“ on Politsei- ja Piirivalveamet üks koostööpartneritest ja projekti kaasfinantseerijatest. Projekti eesmärk on ehitada koostöös riigiga vabatahtlik merepäästesüsteem. Üks projekti eesmärke on koolitada koolitajaid ning tutvuda naaberriikide vabatahtliku merepääste süsteemiga.</p> <p>2011. aasta lõpuks on Päästeametiga päästetöö lepingu sõlminud vabatahtlike päästekomandode arv päästealal kasvanud 85ni, lisaks 2 reservpäästerühma – Harjumaal ja Läänemaal.</p>

<p>25.1. Edendatakse omaalgatusel põhinevat nende vabatahtlike tegevust, kelle abiga on enne professionaalse abi saabumist võimalik rakendada esmaseid meetmeid tagajärgede leevendamiseks.</p>	<p>Vabatahtlike päästjate hulk on kasvanud 1109ni. Siseministri käskkirjaga „Päästet abistava vabatahtliku tegevuse arendamise kontseptsioon“ on vabatahtlike päästjate sihttase 2012. aasta lõpuks 1200 inimest ning see saavutatakse. Vähemalt I astme koolituse saanud vabatahtlike arv on kerkinud 1003ni, neist 731 on läbinud II astme koolituse.</p> <p>2011. aastal rahastas Siseminister esimest korda vabatahtlike päästjate esindusorganisatsiooni – Eesti Priitahtlikku Päästeliitu – 35 151 euro ulatuses, sh 15 978 eurot EPPLi visioonidokumendi koostamiseks.</p> <p>Siseminister toetab EPPL oma rannikualadel paiknevate liikmete tegevust laiendamaks ka merepääste tegevustele. EPPLi merepääste sektioonis on 17 liiget.</p> <p>2011. aasta lõpus alustas Siseminister uue vabatahtliku pääste kontseptsiooni 2013–2020 koostamise ettevalmistusi.</p>
<p>25.2. Kehtestatakse politsei väljakutsete teenindamise standard ja ühtsed väljakutseprioriteedid.</p>	<p>Lähtudes prefektuuride regionaalsest eripäras, on neis kehtestatud väljakutsete prioriteedid ja standardid. Peale selle kehtib ülepolitseiliselt patrullitegevuse kord. Alustati 2010. aastal valminud tegevuskava juhtimiskeskuste arendamiseks ja ühisele hädaabinumbrile 112 ülemineku ettevalmistamise rakendamist.</p>
<p>25.3. Intensiivistatakse merel patrullimist ja jätkatakse uute multifunktsionaalsete (patrullimine, päästmine merel, reostuse korje jms) laevade hankimist.</p>	<p>Jätkus uue mitmefunktsioonilise laeva ehitamine (Euroopa Regionaalarengufondi toetus) ning toimusid ettevalmistused selle teenistusse võtmiseks. Politsei- ja Piirivalveametile antakse uus reostustõrjelaev lepingu järgi üle 2012. aasta sügiseks. Ehitatav reostustõrjelaev on projekti kohaselt 63,9 meetrit pikk ja 10,2 meetrit lai ning selle süvis on 4,2 meetrit. Laev hakkab tegema järjepidevat reostuse seire- ja ennetustööd, võimaldades pääste- ja reostustõrjetegevusi korraldada ka väga rasketes ilmastikutingimustes ning Soome lahe keerulistes jääoludes. Uue laeva põhiülesanded on lokaliseerida ja kõrvaldada õlireostust, liikuda keemiaõnnetuse piirkonnas, kustutada tulekahjusid sadamates ja merel, iseseisvalt liikuda Läänemere ning Soome lahe jääoludes ning teha ennetustööd, et vältida tahtlikke reostusi vastutusallas.</p>

<p>25.4. Tõstetakse elanike teadlikkust hädaabinumbrilt 112 saadavast abist.</p>	<p>Elanikkonna teadlikkuse suurendamiseks avaldati 2011. aastal selgitavaid artikleid kohalikes väljaannetes, osaleti erinevatel avalikel üritustel (messid, turvalisuspäevad, Euroopa 112 päeva üritused) ning korraldati koolitusi erinevatele sihtrühmadele; tegevus on jätkuv. Õigesti käituvaid (teadlikke) elanikke, kes tulekahju korral helistavad esmajärjekorras numbril 112, oli 2011. aasta uuringu järgi 84% (2010. aasta tase oli 83%).</p>
<p>25.5. Suurendatakse hädaabinumbril helistajale vastamise ja väljasõidukorralduse edastamise kiirust ning parandatakse õnnetusteadete edastamise oskust.</p>	<p>2011. aastal oli hädaabinumbril 112 kõnedele vastamise keskmine aeg tavaolukorras 6 sekundit. Kiiret sekkumist vajavate sündmuste korral oli hädaabiteadete töötlemise keskmine aeg alates kõne kättesaamisest 75 sekundit. Päästeväljakutsete kiiremaks töötlemiseks võeti 2011. aastal kasutusele erinevate päästealaste sündmuste menetlemise küsimustikud. 2012. aastal võetakse kasutusele geoinfosüsteem GIS-112, mille juurutamisega 2012. aastal tagatakse kiireloomuliste väljakutsete töötlemine hajaasustusalas maksimaalselt 1 minuti jooksul. 2011. aastal kiiret sekkumist vajavate sündmuste korral anti vajalikule arvule päästemeeskondade, demineerimismeeskondade ja kiirabibrigaadide väljasõidukorraldus keskmiselt 50 sekundi jooksul.</p>
<p>25.6. Suurendatakse päästekomandode võimekust iseseisvaks suitsu sukeldumiseks ja päästetööde tegemiseks maanteetranspordi avariide, ohtlike ainetega toimuvate õnnetuste ning hoonetes kõrgemal kui kolmandal korrusel toimuvate õnnetuste korral.</p>	<p>2011. aastal toimus Eestis Euroopa Liidu Elanikkonnakaitse Mehhanismi suurõppus EU CREMEX 2011. Õppusel osalesid päästemeeskonnad Eestist, Rootsist, Soomest, Hollandist ja Leedust ning politsei erirühmad Suurbritanniast ja Leedust.</p> <p>2011. aasta jooksul tehti Euroopa Regionaalarengu Fondi rahastamisel järgmised soetused:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 2 juhtimiskonteinerit; 2) 1 saasteärastuskonteiner; 3) 1 varingukonteiner. <p>Peale varustuse soetamise toimusid regulaarselt päästetöötajate koolitused (koostöökoolitused) ja õppused (põlevedelike kustutamise õppus, regionaalsed pinnalpäästeõppused, staabiõppused).</p>
<p>25.7. Kasvatatakse ulatuslike metsapõlengute kustutamise ja laialdase rannikureostuse ning põlevedelike tulekahju tagajärgede likvideerimise võimekust.</p>	<p>2011. aastal korraldati regionaalsed reostustõrjeõppused, metsatulekahjude õppused, koosöökoolitused ametkondadele, regionaalsed staabiõppused jne.</p>
<p>25.8. Tõstetakse õhusõiduki abil patrullimise, otsingu ja päästetööde, reostusseire, haigete transpordi ning kiirabi lendude tegemise ööpäevaringset üleriigilist võimekust ning viiakse see vastavusse rahvusvaheliste nõuetega.</p>	<p>Koostöös Kaitseministeeriumiga alustati riigi lennuvahendite ühendamise analüüsi, et tagada olemasolevate lennuvahendite ja taristu efektiivsem kasutamine ning pakutavate teenuste kvaliteetsem pakkumine. Töörühm esitab valitsusele ettepanekud juunis 2012.</p>

<p>25.8. Tõstetakse õhusõiduki abil patrullimise, otsingu ja päästetööde, reostusseire, haigete transpordi ning kiirabi lendude tegemise ööpäevaringset üleriigilist võimekust ning viiakse see vastavusse rahvusvaheliste nõuetega.</p>	<p>2012. aastal jätkub Lääne-Eesti (Kuressaare) valve- ja päästevõimekuse paremaks tagamiseks taristu loomine. Valmisolekut arendatakse eelkõige merepiiri valvamiseks, ent ka otsingu- ja päästeoperatsioonide ning meditsiinilendude tarbeks.</p> <p>Rakendatud on uus tehniline lahendus, mis võimaldab kopterite külge paigaldatud videokaamera abil edastada reaajas pilti arvutivõrgu kaudu kümnete kilomeetrite kaugusele. Kaamerad on paigaldatud kolmest kopterist kahel. Kaamerapildist võib olla abi inimeste otsingutel, merepäästeoperatsioonidel, erinevate suuroperatsioonide liiklusvoogude juhtimiseks ja olukorrast parema ülevaate saamiseks.</p>
<p>25.9. Suurendatakse täiendavate tulekahju avastamisseadmete (lisaks autonoomsetele tulekahjusignalisatsioonianduritele) rakendamist ja sellealast teadlikkust.</p>	<p>2011. aastal keskenduti eelkõige suitsuanduri kohustuslikkusest ja selle kontrollimise vajalikkusest teavitamisele. Muude signalisatsioonisüsteemide (kallimate ja tõhusamate lahenduste) edendamine on ennetustöös järgmise etapi tegevus.</p>

VIII

Tõhusam turvalisuspoliitika

26. Turvalisuspoliitika kujundamine ja rakendamine muutub tõhusamaks.	
TPPSi EESMÄRK	TEGEVUSED 2011. AASTAL
26.1. Analüüsitakse korrarikkumiste põhjuseid ning nende ennetamiseks rakendatavate abinõude mõjusust, millest lähtuvalt toimub valdkonna arenduste koordineerimine ning strateegiline planeerimine.	Erinevaid õigusrikkumisi analüüsiti esmalt regionaalset tasandil, s.o prefektuurides, kus kavandati vahetud meetmed konkreetsete õigusrikkumiste ärahoidmiseks. Tsentraalselt kogutava statistika ja ülevaadete eesmärk oli toetada strateegiliste otsuste langetamist.
26.2. Siseturvalisuse võimekuste arendamisel pööratakse enam tähelepanu riigi terviklikkuse ja julgeoleku seisukohast olulistele piirkondadele, nagu Ida-Virumaa ja piiriäärsed omavalitsused.	Rakendatakse Ida-Viru tegevuskava ja planeeritakse jätkutegevusi 2012. aastaks. Üheks meetmeks on SKA stipendium Ida-Virust õppima asunud kadettidele.
26.3. Kehtestatakse kriisireguleerimisala üldseadus, millega korraldatakse kogu kriisireguleerimisala õiguslik süsteem.	Kriisireguleerimise üldseaduseks on 2009. aasta juulis vastu võetud hädaolukorra seadus. Hädaolukorra lahendamise plaani koostamise eest vastutab hädaolukorra seaduse alamakti alusel ministeeriumitasand ning hädaolukorra lahendamise plaanide juurde ei koostata ametite tegevusi käsitlevaid lisasid. Hädaolukorra lahendamise plaanid hädaolukorra seaduse mõistes kehtestatakse Vabariigi Valitsuse korraldusega. Iga hädaolukorra kaupa saab täpsemalt reguleerida asutuste ja isikute ülesandeid ning erinevaid hädaolukorra lahendamise tegevusi asutustesiseses protseduurides ja asutusteülestes juhendites (suurõnnetuste tagajärgede kõrvaldamise metoodika).
26.4. Tõhustatakse avaliku korra ohtude analüüsimist ning ennetavate tegevuste planeerimist kohaliku omavalitsuse territooriumil.	Politsei osales regulaarselt KOVi teavitamisel erinevatest ohtudest.
26.5. Kaasatakse siseturvalisuse tagamisse senisest enam Kaitseliit.	Kaitseliidu tõhusaks kaasamiseks on sõlmitud koostööleping Kaitseliidu ja Päästeameti vahel. Valmimas on raamleping Siseministeeriumi ja Kaitseministeeriumi vahel, millega tõhustatakse senisest enam kahe ministeeriumi haldusalade koostööd. Leping on kavas sõlmida 2012. aasta I pooles.

26.5. Kaasatakse siseturvalisuse tagamise senisest enam Kaitseliit.	Politsei sõlmis 2011. aasta algul Kaitseliiduga kolmeaastase koostöökokkuleppe (periood 2011–2013).
26.7. Integreeritakse kõigi menetlusliikide (kriminaal-, väärteo-, haldus- ja tsiviilmenetluse) protsessid E-Toimiku keskkonna ja teenustega.	2011. aastal valmis menetlusinfosüsteemi (MIS) arendusprojekt, mille tulemusel: 1) saab MISis koostada kõiki kohtueelses ja kohtuvälises süüteo menetluses kasutatavaid menetluskokkuleppeid; 2) on loodud eeldused korraldada haldusmenetlust (vastavate dokumentide koostamist ja toimikupõhist haldust) MISis; 3) on tagatud MISis koostöö teiste politsei infosüsteemide ning sidussüsteemidega; 4) on tagatud MISis andmevahetus E-toimikuga (kõigi menetlustoimingute andmete, sealhulgas seotud andmete edastamine, ettepanekute ja tööülesannete vahetamine prokuratuuriga).
26.8. Kaasatakse vabatahtlike ja mittetulundussektorit korrakaitsesse nii igapäevaste avaliku korra ohtude ennetamiseks kui ka suuremahuliste õnnetuste tagajärgede leevendamiseks.	2011. aastal oli Politsei- ja Piirivalveametis IV kvartali seisuga 1468 abipolitseinikku, kellest aktiivselt tegutses 753 abipolitseinikku. Kokku abistasid abipolitseinikud eelmisel aastal 59 586 töötunni ulatuses, millest suurema osa hõlmas avaliku korra kaitsmine. Ennetustegevuses osaleti 3351 tundi.
26.9. Edendatakse elanikkonna psühholoogilise kaitse korraldust, mis käsitleb elanikkonna emotsionaalse turvalisuse tagamise meetmeid suuremahulise õnnetuse, häda- ja eriolukorra ning erakorralise seisukorra ajal, sealhulgas meetmeid, mis on vajalikud kannatada saanud inimeste ja nende lähedaste ning riigi esindajate usaldusliku suhte loomiseks ja säilitamiseks ning paanika vältimiseks.	Elanikkonna psühholoogilist kaitset korraldab Riigikantselei. Psühholoogilise kaitse korralduse kohta käiv teave on asutusesiseks kasutamiseks.
26.10. Arendatakse sisejulgeoleku organisatsiooni, lähtudes tegevuskeskkonnas toimuvatest muudatustest ja uutest riskidest ning kuluefektiivsuse suurendamise vajadusest.	Kuluefektiivsuse eesmärgil muudeti Päästeameti ning Politsei- ja Piirivalveameti struktuuri. Alates 01.01.2012 ei ole regionaalsed päästeskused ega politseiprefektuurid enam iseseisvad asutused, vaid kuuluvad vastavalt Päästeameti ning Politsei- ja Piirivalveameti koosseisu.
26.11. Luuakse parimad võimalused korrakaitses ja kriminaalpolitsei ning teiste siseturvalisuse ametnike koolitamiseks Sisekaitseakadeemias.	Sisekaitseakadeemias lõpetas 2011. aastal esimene lend sisejulgeolekuala magistreid, kelle lõputöödest on tänaseks välja kasvanud mitu rakendust, mida juurutatakse sisejulgeolekuasutustes. Tasemeõppe tarbeks alustati kriminaalpolitsei mooduli väljatöötamist, et tulevikus oleks Sisekaitseakadeemia politsei- ja piirivalvekolledži õppuril võimalik õppetöö ajal spetsialiseeruda korrakaitsesele, piirivalvele või kriminaalpolitseile. Akadeemias algatati ka Avatud Akadeemia nimeline initsiatiiv, et kõik sisejulgeolekuametnikud saaksid osaleda Sisekaitseakadeemia tasemeõppe loengutes ning anda arvestusi ilma kadetiks immatrikuleerumata.

„Turvalisuspoliitika 2012“ on trükis, mis annab ülevaate turvalisuspoliitika põhisuundadest. Raamat koosneb kolmest osast. Esimene osa kirjeldab Siseministeeriumi turvalisuspoliitika prioriteete ning teine ja kolmas osa annavad põhjaliku ülevaate sellest, millised olid eesmärgid ja töötulemused turvalisuspoliitika põhisuundade täitmisel 2011. aastal. Riigikogus heakskiidetud turvalisuspoliitika alusdokument seab Eesti turvalisuspoliitikale ühtse raamistiku ning näeb ette hulga eesmäärke aastani 2015. Eesmärkide täitmisest annab siseminister iga aasta 1. märtsiks parlamendile ülevaate.

Käesolev teos ei olegi seetõttu päris tavaline aastaraamat. See on mõeldud aruandena Riigikogule, kuid sisuka lugemismaterjalina ka kõigile sisejulgeoleku töötajatele ning paljudele headele koostööpartneritele, kes on meil aidanud luua turvalisemat elukeskkonda. Siit leiavad selgitusi ja mõtlemisainet üliõpilased, ajakirjanikud ja kõik teised, kes on huvitatud inimeste turvalisusest ning selle tagamisest.